

บทบาทขององค์การธุรกิจในการส่งเสริมการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนา :
กรณีศึกษาความร่วมมือระหว่างชุมชนสะพลีกับชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ท

นางสาววิษฟ้าห์ ชีวะสาธน์

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ROLE OF BUSINESS ORGANIZATION IN PROMOTING THE APPLICATION OF
SELF-SUFFICIENCY DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF COOPERATION BETWEEN
SAPLEE SUBDISTRICT AND CHUMPHON CABANA RESORT

Miss Wissara Cheewasarth

สถาบันวิทยบริการ
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development
(Interdisciplinary Program)

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

วิษฟ้าห์ ชีวะสารณ์ : บทบาทขององค์กรธุรกิจในการส่งเสริมการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนา : กรณีศึกษาความร่วมมือระหว่างชุมชนสหพันธ์กับชุมพรคานาน่า รีสอร์ท. (THE ROLE OF BUSINESS ORGANIZATION IN PROMOTING THE APPLICATION OF SELF-SUFFICIENCY DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF COOPERATION BETWEEN SAPLEE SUBDISTRICT AND CHUMPHON CABANA RESORT) อ. ที่ปรึกษา : ดร.นฤมล อรุโณทัย, 143 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและกระบวนการที่องค์กรธุรกิจดำเนินงานร่วมกับชาวบ้านซึ่งก่อให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน และผลของการพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรธุรกิจ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของการทำกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน การศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกต และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทและกระบวนการของชุมพรคานาน่า รีสอร์ทในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย การแสดงความรับผิดชอบขององค์กรธุรกิจต่อสังคมทั้งต่อชุมชน สิ่งแวดล้อม พนักงาน รวมถึงลูกค้าและนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนและองค์กรธุรกิจมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน องค์กรธุรกิจนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดการขยายเครือข่ายและชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง องค์กรธุรกิจถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ให้กับชุมชนผ่านศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ก่อตั้งขึ้นภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ในพื้นที่ของชุมพรคานาน่า รีสอร์ท

ผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชนสหพันธ์และชุมพรคานาน่า รีสอร์ท คือ ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจ มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเพื่อการผลิตทางด้านเกษตรกรรม และเกิดการเรียนรู้ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เช่นเดียวกับองค์กรธุรกิจก็สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้นและเป็นที่ยอมรับของสังคม สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนา ในส่วนของชุมชน ชาวบ้านบางส่วนยังขาดความเข้าใจ ความรู้ในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนที่มีต่อชุมชนกับการพัฒนา รวมถึงการขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวม ทำให้ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันองค์กรธุรกิจก็มีปัญหาในเรื่องของการยอมรับแนวคิดการพัฒนาจากชาวบ้านเช่นกัน ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการเพิ่มบทบาทขององค์กรธุรกิจในการพัฒนาชุมชน อาทิเช่น การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น และการส่งเสริมบทบาทขององค์กรธุรกิจในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อื่นโดยเน้นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชุมชนและการนำภูมิปัญญานั้นมาประยุกต์ใช้อย่างเต็มศักยภาพ และกำหนดมาตรการต่างๆ ให้สอดคล้องกับแต่ละชุมชน

สาขาวิชา.....พัฒนามนุษย์และสังคม.....

ปีการศึกษา.....2549.....

ลายมือชื่อนิสิต.....วิษฟ้าห์ ชีวะสารณ์.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

#4889138620 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEY WORD: BUSINESS ORGANIZATION / SELF-SUFFICIENCY / DEVELOPMENT / SAPLEE SUBDISTRICT / CHUMPHON CABANA RESORT.

WISSARA CHEEWASARTH : THE ROLE OF BUSINESS ORGANIZATION IN PROMOTING THE APPLICATION OF SELF-SUFFICIENCY DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF COOPERATION BETWEEN SAPLEE SUBDISTRICT AND CHUMPHON CABANA RESORT. THESIS ADVISOR : DR. NARUMON ARUNOTAI, 143 pp.

The objective of the research is mainly to study the role of business organization in promoting local community development. This thesis shows the consequences of cooperation between the community and the business organization, and reflects problems and obstacles in development process. The research was conducted by using qualitative research method. Data were collected through documentary research, field observation and in-depth interviews with key persons.

The result shows that the business organization, in this case "Chumphon Cabana Resort", has shown social responsibilities towards local community, environment, customers, and employees. After the economic crisis, Chumphon Cabana Resort operates its business by applying the principle of self-sufficiency economy. It also supports Saplee community's self-sufficiency development through its demonstrating activities at agri-nature learning center called "Pleam Garden".

The outcome of cooperative development makes a significant impact on the local community while the business organization becomes more self-reliant and earns more respect from a larger society. However, there are still problems. Some villagers lack awareness of participatory development and responsibility to the community, and the business organization finds it difficult at times to accept development thinking from villagers. This has posed an obstacle to development cooperation between the business organization and the community. This research suggests appropriate ways to increase the role of business organization in community development, like promoting and strengthening community enterprises for a more sustainable economy in local areas. The cooperation between business organization and local community can be repeated in other villages but through diverse forms to suit local socio-economic context.

Field of study Human and Social Development Student's signature Wissara Cheewasarth
Academic year2006..... Advisor's signature [Signature]

กิตติกรรมประกาศ

สำหรับคำขอบคุณที่มากมายที่จะกล่าวถึงในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คงไม่สามารถเรียงร้อยเป็นถ้อยคำได้หมดถึงผู้ที่มีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ส่วนหนึ่งเป็นความเมตตาของอาจารย์ปึก ดร.นฤมล อรุโณทัย ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อาจารย์คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง รวมถึงคอยให้แสงสว่างและกำลังใจในยามที่ความคิดติดตัน ทำให้ลูกศิษย์คนนี้มีกำลังใจที่จะอดทนสู้ต่อไป ความประทับใจทั้งหมดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งหนึ่งที่ศิษย์คนนี้ จะจดจำไว้ตลอดไป อาจารย์เป็นคนสำคัญที่สุดที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จครั้งนี้

ขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทั้งรองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว อาจารย์ประโยชน์ เจริญสุข และอาจารย์ทรายแก้ว ทิพากร ที่คอยให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทาง ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์

ขอบคุณครอบครัว คุณพ่อ คุณแม่ วุ่นเส้น สีทอง ที่คอยให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านและเป็นกำลังใจให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤตต่างๆ ไปได้ ขอขอบคุณลุงจืดกับป้าณี สำหรับที่พักและอาหารตลอดช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล ขอขอบคุณปู่ คุณย่า และคุณยาย ที่ท่านคอยปกป้องคุ้มครองและเป็นกำลังใจให้ แม้ว่าท่านจะจากโลกนี้ไปแล้ว

ขอบคุณเพื่อนๆ พัฒนามนุษย์และสังคม รุ่น 4 ทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจให้กันและกัน และคอยช่วยเหลือกันจนผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ มาจนถึงวันนี้ ขอขอบคุณพี่ต๋อที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้เสมอ ขอขอบคุณพี่ๆ ทุกคนที่ไม่สามารถจะเอ่ยนามได้หมดที่มีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

ขอบคุณ คุณวรวิสร รัศมีพันธุ์ ผู้บริหารชุมชนพรคาบาน่า รีสอร์ท และพนักงานทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ขอขอบคุณกลุ่มเครือข่ายและชาวบ้านในชุมชนสะพลีที่ให้ความเป็นกันเองและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ขอขอบคุณอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐที่ให้ข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ขอบคุณตัวเองที่สามารถเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มาจนถึงวันนี้ วันที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ตลอดระยะเวลาการทำวิทยานิพนธ์ทำให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้ในหลายๆ เรื่องทั้งในเรื่องของวิชาการ ความรู้ และการเรียนรู้ที่จะอดทน เพียรพยายามให้ได้มาซึ่งความสำเร็จในวันนี้ สิ่งต่างๆ ที่ผ่านมาล้วนเป็นประสบการณ์ที่ดีและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไปได้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตในการศึกษา.....	5
1.5 นิยามคำศัพท์.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.7. ระเบียบวิธีวิจัย.....	7
1.7.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	8
1.7.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	8
1.7.3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	9
1.7.4 การนำเสนอข้อมูล.....	9
1.8 กรอบแนวคิด.....	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	12
2.1 แนวคิดการพัฒนาชุมชน.....	12
2.2 แนวคิดความรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคม.....	16
2.3 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	25
2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	31
2.5 แนวคิดวิสาหกิจชุมชน.....	35

2.6	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	38
บทที่ 3	ชุมชน หน่วยงานและองค์กรในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสระบุรี.....	45
3.1	สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของชุมชนสระบุรี.....	45
3.2	หน่วยงานภาครัฐ.....	52
3.2.1	การส่งเสริมและพัฒนาชุมชน.....	52
3.2.2	บทบาทและกระบวนการในการส่งเสริมการพัฒนาโดยภาครัฐ.....	54
3.2.3	ผลของการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนโดยภาครัฐ.....	59
3.2.4	ปัญหาและข้อจำกัดในการพัฒนาชุมชนโดยภาครัฐ.....	61
3.3	องค์กรพัฒนาเอกชน : มูลนิธิสิทธิกรรมธรรมชาติ.....	63
บทที่ 4	องค์กรธุรกิจและชุมชน.....	69
4.1	ประวัติ ความเป็นมาของชุมพรคานา รีสอร์ท.....	69
4.2	บทบาทและกระบวนการในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของ ชุมพรคานา รีสอร์ท.....	71
4.2.1	ความรับผิดชอบขององค์กรธุรกิจต่อสังคม.....	71
4.2.2	การประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียง.....	78
4.2.3	การก่อตั้งศูนย์สิทธิกรรมธรรมชาติเพลิน.....	82
4.3	ผลของการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนต่อชุมพรคานา รีสอร์ท.....	89
4.3.1	ชุมพรคานา รีสอร์ทสามารถพึ่งตนเองได้.....	89
4.3.2	เกิดการยอมรับ ยกย่องและเป็นต้นแบบ.....	92
4.4	ผลของการส่งเสริมพัฒนาต่อชุมชน.....	94
4.4.1	เกิดอาชีพ.....	94
4.4.2	เกิดการเรียนรู้และการรวมกลุ่ม.....	95
4.4.3	ด้านสุขภาพ.....	96
4.4.4	เกิดกลุ่มเครือข่าย.....	96
4.4.5	เกิดความภาคภูมิใจ.....	96

บทที่ 5	สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	100
5.1	สรุปผลการศึกษา.....	100
5.1.1	บทบาทและกระบวนการที่องค์กรธุรกิจส่งเสริมการพัฒนาชุมชน	102
5.1.2	ผลของการพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรธุรกิจ....	106
5.1.3	ปัญหาและอุปสรรคของการทำกิจกรรมในการพัฒนาร่วมกัน ระหว่างชุมชนกับองค์กรธุรกิจ.....	108
5.1.4	แนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการเพิ่มศักยภาพเพื่อการ พัฒนาชุมชน.....	110
5.2	ข้อเสนอแนะ.....	111
5.2.1	ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้.....	111
5.2.2	ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาคั้งต่อไป.....	115
	รายการอ้างอิง.....	116
	ภาคผนวก.....	122
	ภาคผนวก ก : คำถามในการศึกษา.....	123
	ภาคผนวก ข : โปรแกรมฝึกอบรมของศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลดิน.....	125
	ภาคผนวก ค : ข้อมูลพนักงานชุมชนพรคาบาน่า รีสอร์ท.....	130
	ภาคผนวก ง : ประสพการณ์ในพื้นที่ทำการวิจัย.....	136
	ภาคผนวก จ : ภาพประกอบการวิจัย.....	138
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	143

สารบัญตาราง

ญ

ตาราง	หน้า
1 ระยะเวลาในการทำงานของพนักงานคุมพรคาบาน่า รีสอร์ท.....	77
2 ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการอบรม.....	86
3 กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม.....	94

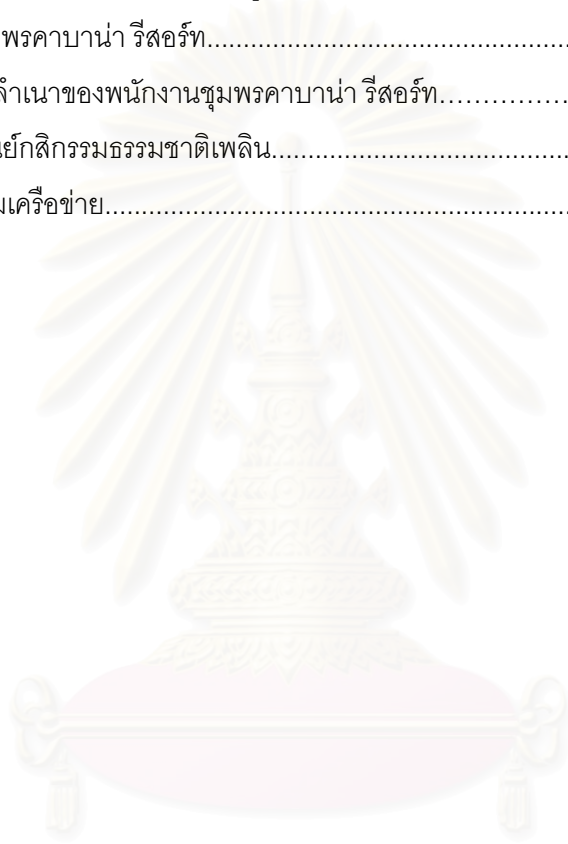

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ฉ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่อำเภอปะทิว.....	5
2 แผนที่การแบ่งเขตพื้นที่ของหมู่บ้านในตำบลสะพลี.....	47
3 แผนที่ศูนย์ฝึกอบรมของเครือข่ายมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติทั้ง 16 ศูนย์ฝึกอบรม.....	66
4 แผนผังชุมชนพรคานา รีสอร์ท.....	70
5 แผนที่ภูมิลำเนาของพนักงานชุมชนพรคานา รีสอร์ท.....	76
6 แผนผังศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลิน.....	82
7 แผนที่กลุ่มเครือข่าย.....	88

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศอย่างมีจุดมุ่งหมาย รัฐบาลได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นมาทุกๆ 4 ปี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยเริ่มมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 มาจนถึงปัจจุบัน คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับต่างเน้นในเรื่องการพัฒนาที่แตกต่างกัน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-2 (2504-2514) ได้เน้นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการลงทุนในสิ่งก่อสร้างขั้นพื้นฐานต่างๆ เช่น ระบบคมนาคมและขนส่ง ระบบเขื่อนเพื่อการชลประทานและพลังงานไฟฟ้า สาธารณูปการ เป็นต้น โดยขยายขอบเขตของการพัฒนากระจายให้ทั่วประเทศ เน้นเขตทุรกันดารและห่างไกลความเจริญเป็นสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2515-2519) ยังคงมุ่งพัฒนาในทิศทางเดิม แต่เพิ่มในเรื่องของการลดช่องว่างระหว่างรายได้ของประชากร รวมถึงการยกระดับการผลิตและการส่งออกให้สูงขึ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524) ได้เน้นในเรื่องของการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยมุ่งขยายการผลิตสาขาเกษตรและปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก อีกทั้งยังให้ความสำคัญในเรื่องของการกระจายรายได้และการมีงานทำในภูมิภาคอีกด้วย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5-6 (2525-2534) เน้นเรื่องการพัฒนาชนบทและการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศโดยการเร่งระดมเงินออม และเริ่มให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสังคมของประเทศเพิ่มขึ้น โดยภาคเอกชนและองค์กรประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาร่วมกับภาครัฐในการแก้ปัญหาาร่วมกัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) ให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานออนไลน์)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) ได้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้าเป็นสำคัญ การพัฒนาดังกล่าวเป็นการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ภูมิภาคและชนบท ทำให้คนและชุมชน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและความเข้มแข็งของคนและชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อสร้าง

สมดุลของการพัฒนาและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่ชนบทกับเมือง นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ยังได้กำหนดแนวทางการพัฒนาให้มีการปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมือง โดยให้ความสำคัญกับการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากที่ส่งผลต่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและลดปัญหาความยากจนในชนบทและเมือง โดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชน ศักยภาพของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการสร้างสภาวะแวดล้อมเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยนำหลักของการมีส่วนร่วมมาประยุกต์ให้เอื้อต่อการเชื่อมโยงการพัฒนา เพื่อกระจายโอกาสการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจให้กับชนบท สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ได้นำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นหลักปฏิบัติในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ และยึดกระบวนการพัฒนารูปแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) โดยมุ่งให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการพัฒนาตามบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละภาคส่วน อันเป็นการระดมทรัพยากรทั้งจากภาครัฐและนอกภาครัฐและระดมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้เป็นเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนการพัฒนายุทธศาสตร์ของแผน (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. ออนไลน์).

ภาครัฐเพียงองค์การหนึ่งซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชนบทให้สามารถพึ่งตนเองได้เพิ่มขึ้น หน่วยงานที่เข้ามาดูแลการพัฒนาชุมชนโดยตรง คือ กรมพัฒนาชุมชน โดยมีหน้าที่หลักในการดูแลและส่งเสริมการพัฒนาให้กับชุมชน เนื่องจากรัฐมีบทบาทภาระในการพัฒนามากประกอบด้วยข้อจำกัดของระบบและสถาบันต่างๆ รวมทั้งลักษณะของงานที่ต้องอาศัยการทำงานอย่างทุ่มเทจริงจังและต่อเนื่อง รัฐจึงไม่อาจแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้หมดสิ้น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม (2548:3) กล่าวไว้ว่า ภาครัฐขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรง ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขาดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ดังนั้นภาคเอกชนจึงควรเข้ามามีบทบาท สถาบันและบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม จึงรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กรอาสาสมัครเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือภาครัฐในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้องค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนมากขึ้น (จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร, 2546:112-128)

ภาคเอกชนเป็นอีกหนึ่งส่วนที่ให้การสนับสนุนการพัฒนาต่างๆ องค์กรธุรกิจเริ่มหันมาทำงานพัฒนาร่วมกับชุมชนมากขึ้น ทั้งในเรื่องของการให้ความรู้หรือการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน ทำให้ทั้งองค์กรธุรกิจและชุมชนต่างได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัด

ขึ้น องค์การธุรกิจจะได้ประโยชน์ทางด้านภาพลักษณ์ขององค์กรและโอกาสทางธุรกิจ สำหรับชุมชน จะได้รับประโยชน์ในเรื่องของคุณภาพชีวิตเพราะการพัฒนาสามารถนำมาซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นและมีความมั่นคงทางอาชีพ สิ่งเหล่านี้เป็นเสมือนตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของชุมชนได้ การที่องค์กรธุรกิจให้ความสำคัญกับสังคมมากขึ้นทำให้สังคมไทยสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว เพราะมีหลายๆ องค์กรให้การสนับสนุนและส่งเสริม สำหรับประชาชนในท้องถิ่นก็เกิดความตื่นตัวที่จะเข้ามาร่วมมือด้วย

ชุมพรคานา ไรส์อาร์ท เป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งที่กำลังดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่พักตากอากาศ ตั้งอยู่บริเวณหาดทุ่งวัวแล่น ตำบลสะพลี อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร มีพื้นที่รวม 30 ไร่ จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ชุมพรคานา ไรส์อาร์ท เป็นองค์กรธุรกิจที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางดำเนินธุรกิจ (วิสิสร รัชพันธ์, สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม 2549) เมื่อปี 2540 ธุรกิจประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ เพื่อรักษาธุรกิจให้อยู่รอด จึงนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารธุรกิจ โดยได้รับคำแนะนำจากองค์กรพัฒนาเอกชน ผนวกกับแนวคิดความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคมกำลังได้รับความสนใจในสังคมทั่วไป จึงทำให้องค์กรธุรกิจหันมาทำงานร่วมกับชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนวิสาหกิจขนาดเล็กของพนักงานในไรส์อาร์ท และการสร้างอาชีพแก่ชุมชนสะพลี ในการทำเกษตรธรรมชาติและยังเชื่อมโยงไปสู่ชุมชนรอบนอกจนเกิดเครือข่ายทำงานร่วมกับชุมชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สามารถเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น

การดำเนินงานของชุมพรคานา ไรส์อาร์ทกับชุมชนนี้เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการที่องค์กรธุรกิจเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนมีสภาพเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น การร่วมกันพัฒนาต่างฝ่ายต่างมีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน การทำงานด้วยกันเปรียบเสมือนการนำจุดเด่นของแต่ละฝ่ายมารวมกัน ชุมพรคานา ไรส์อาร์ทสร้างทั้งอาชีพและรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน เนื่องจากพนักงานของไรส์อาร์ทเป็นชาวบ้านในท้องถิ่นเกือบทั้งสิ้น ดังนั้นการพัฒนาที่เกิดขึ้นจึงเป็นการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชน

ในส่วนของชุมพรคานา ไรส์อาร์ท ยังได้มีนโยบายในการส่งเสริมศักยภาพและให้ความรู้กับพนักงานอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการจัดฝึกอบรมขึ้นภายในองค์กรเองหรือส่งไปฝึกอบรมนอกสถานที่ เพื่อเพิ่มความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาชุมชน ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมพนักงานสามารถนำไปขยายต่อไปขยายต่อกับญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้านเพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน (วิสิสร รัชพันธ์, สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม 2549) องค์กรธุรกิจได้นำความรู้และเทคโนโลยีมาให้กับชาวบ้าน โดยผ่านพนักงานของไรส์อาร์ทซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นเช่นกัน ส่วนชาวบ้านเองนำความรู้และเทคโนโลยีเหล่านั้นไปประยุกต์ และปรับใช้ให้เข้ากับอาชีพหรืองานของตน เพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของสินค้า เช่น ข้าวพันธุ์เหลืองปะทิวที่ชาวบ้านได้นำความรู้ไป

ทำแปลงข้าว และนำผลผลิตที่ได้บางส่วนส่งไปยังชุมพรคานา รีสอร์ท เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาหารให้กับผู้เข้าพักในชุมพรคานา รีสอร์ท จึงทำให้ชาวบ้านมีรายได้พิเศษที่เพิ่มขึ้นจากรายได้หลัก และมีอาชีพที่มั่นคงมากขึ้นรวมถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งหมดเกิดจากการสนับสนุนส่งเสริมและการร่วมกันพัฒนาที่เกิดจากองค์กรธุรกิจกับชุมชน

นอกจากผลที่เกิดจากการทำงานร่วมกับชุมชนแล้ว ในมุมมองขององค์กรธุรกิจชุมพรคานา รีสอร์ทมีภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและมีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ขณะเดียวกันในสายตาของผู้บริโภค องค์กรธุรกิจที่ทำงานเพื่อสังคมจะได้รับการยอมรับจากสังคมก่อให้เกิดภาพลักษณ์ไปในทางที่ดีเป็นผลให้การดำเนินธุรกิจเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น เป็นที่มาของความสนใจในการที่จะศึกษาถึงบทบาทขององค์กรธุรกิจกับการพัฒนาชุมชน โดยจะทำการศึกษาถึงกิจกรรมขององค์กรธุรกิจที่ได้ทำร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน และศึกษาถึงผลที่เกิดจากการพัฒนาชุมชนร่วมกันว่าเป็นอย่างไร ทั้งต่อชุมชนเองและองค์กรธุรกิจ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหวังที่จะทำให้อาชีพถึงกิจกรรมที่ทั้งสองฝ่ายร่วมกันพัฒนาชุมชน รวมถึงผลลัพธ์ของทั้งสองฝ่ายที่ได้รับจากการพัฒนาชุมชน และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน เนื่องจากเรื่องดังกล่าวยังไม่มีการศึกษากว้างขวางมากนัก ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย แนวทางการปฏิบัติ และมาตรการต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อื่นต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1. องค์กรธุรกิจมีบทบาทและกระบวนการในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างไร
2. ผลของการส่งเสริมโดยการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนก่อให้เกิดผลอย่างไร
3. การพัฒนาร่วมกันของทั้งสองฝ่ายทั้งองค์กรธุรกิจและชุมชนประสบกับปัญหาและอุปสรรคอย่างไร
4. รูปแบบของความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถนำไปพัฒนาใช้กับพื้นที่อื่นได้หรือไม่อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบทบาทและกระบวนการที่องค์กรธุรกิจดำเนินงานร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งก่อให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

2. เพื่อศึกษาผลของการส่งเสริมการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรธุรกิจ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการทำกิจกรรมในการพัฒนาร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรธุรกิจ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการเพิ่มศักยภาพเพื่อการพัฒนาชุมชน

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

1. ขอบเขตของพื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ชุมชนสะพลี อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร มีเนื้อที่โดยประมาณ 82 ตารางกิโลเมตรและมีประชากรทั้งสิ้น 5,515 คน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ทำสวน และทำประมง ลักษณะของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและราบสูง สลับกับเนินเขาไม่สูงชันมากนัก พื้นที่ด้านหนึ่งติดทะเลมีหาดยาวประมาณ 2,500 เมตร มีภูเขาขนาดทั้งสองด้าน ลักษณะเป็นอ่าว จึงเหมาะแก่การประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว มีสถานที่พักตากอากาศ ร้านอาหารและสโมสรดำน้ำ

ภาพที่ 1 : แผนที่อำเภอปะทิว

ที่มา : <http://cddweb.cdd.go.th/chumphon/Patew.htm#MapAtTopOfPage>

2. ขอบเขตของเนื้อหาในการวิจัย

- ศึกษาถึงบทบาทของชุมชนพหุค่านานา ธีส์ออร์ท ซึ่งเป็นองค์กรธุรกิจที่ได้ดำเนินงานร่วมกับชาวบ้าน ในการสร้างกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- ศึกษาถึงผลของการส่งเสริมการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรธุรกิจ
- ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการทำกิจกรรมในการพัฒนาร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรธุรกิจ

3. ขอบเขตของเวลาในการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานทั้งสิ้น 10 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ.2549 - เดือนมีนาคม พ.ศ.2550

1.5 นิยามคำศัพท์

องค์กรธุรกิจ หมายถึง กลุ่มธุรกิจที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมชุมชนทั้งในด้านของความรู้และเทคโนโลยี ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการมอบรายได้ส่วนหนึ่งจากการประกอบธุรกิจให้กับสังคม เพื่อนำไปช่วยเหลือสังคม สำหรับการศึกษาวิจัยในนี้้องค์กรธุรกิจ หมายถึง ชุมพหุค่านานา ธีส์ออร์ท ซึ่งเป็นองค์กรทางธุรกิจที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้กับชุมชนสระบุรี

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอดี พอเพียง โดยยึดหลักของทางสายกลางเพื่อให้เกิดความสมดุล หลักของความพอเพียงคือ การมีเหตุผล พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อที่จะได้รับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้

การพัฒนาชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยมีองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน หรือองค์กรธุรกิจเป็นผู้ให้การสนับสนุน แต่คนภายในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงชุมชนร่วมกันกับองค์กรต่างๆ การพัฒนาชุมชนจึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงชุมชนได้อย่างถูกต้อง

ธุรกิจเพื่อสังคม หมายถึง การทำธุรกิจโดยคำนึงถึงสังคมไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนหรือช่วยเหลือสังคม เพื่อให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น และมีความเป็นอยู่ที่มั่นคงมากขึ้น โดยเน้นที่องค์กรธุรกิจได้ตอบแทนกลับสู่สังคมเพื่อให้สังคมเกิดการพัฒนา แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคม

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อประกอบกิจการบางอย่างร่วมกันซึ่งก่อให้เกิดรายได้ ไม่ว่าจะเป็นการกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์หรือกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพ

อื่น เพื่อประโยชน์ในการพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกันของคนในชุมชน โดยที่ชาวบ้านต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันโดยที่มุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด

ผลของการพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชนและคนในชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

เกษตรอินทรีย์ หมายถึง ระบบทำการเกษตรที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมรักษาสมดุลของธรรมชาติและความหลากหลายของทางชีวภาพ โดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติและหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนต่างๆ ตลอดจนไม่ใช้พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรมที่อาจเกิดมลพิษในสภาพแวดล้อม เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และ ปุ๋ยชีวภาพ รวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงบทบาทของชุมชนพรคานา ไร่สวรรค์ ซึ่งเป็นองค์กรธุรกิจที่ได้ดำเนินงานร่วมกับชาวบ้าน ในการสร้างกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. ทราบถึงผลของการส่งเสริมการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนและองค์กรธุรกิจ

3. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการทำกิจกรรมในการพัฒนาร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรธุรกิจ

4. ทราบถึงแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการเพิ่มศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน

5. เพื่อเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการวางแผนพัฒนาชุมชนอื่นต่อไป

1.7 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์กรธุรกิจในการส่งเสริมการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนสะพลีกับชุมชนพรคานา ไร่สวรรค์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งดำเนินการศึกษาโดยการศึกษาวิจัยเอกสารและการศึกษาวิจัยภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ พร้อมกับข้อเสนอแนะ

1.7.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary research) รวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กรธุรกิจในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน จากเอกสาร ตำรา หนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ รายงานวิจัย บทความวิจัย รวมทั้งการค้นหาข้อมูลจากสื่อ สารสนเทศ เว็บไซต์ต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ ของ องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

2. การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field study research) รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัย ได้กำหนดโครงสร้างกว้างๆ เป็นแนวคำถาม (Interview Guide) เริ่มจากการสร้างความคุ้นเคยกับ กลุ่มตัวอย่างก่อนโดยการสนทนาในเรื่องทั่วไป แล้วจึงสอดแทรกคำถามที่ผู้วิจัยต้องการหา คำตอบเข้าไปภายหลัง เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความไว้วางใจและร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ใกล้เคียง กับความเป็นจริงมากที่สุด ในระหว่างการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะทำการสังเกตพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่างไปด้วยโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยสอบถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก หลายๆ ส่วนที่มีความเกี่ยวข้องว่า ข้อมูลที่ได้รับมีความสอดคล้องของข้อมูลหรือไม่ ซึ่งข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ผู้วิจัยทำการจดข้อมูลทั้งหมดในบันทึกภาคสนาม (Field Notes) ไปวิเคราะห์และนำเสนอเป็นรายงานต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยจะเป็น ผู้ดำเนินการด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถซักถามได้อย่างเต็มที่

1.7.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอาศัยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา คือ

1. ชุมชน ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนสะพลี และผู้แทนองค์กรชุมชน

2. องค์การธุรกิจ ได้แก่ ผู้บริหารของชุมชนพรคอบานา รีสอร์ท พนักงานของชุมชนพรคอบานา รีสอร์ท และผู้เข้าพักชุมชนพรคอบานา รีสอร์ท
3. หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ เกษตรอำเภอปะทิว พัฒนาการอำเภอปะทิว และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะพลี
4. องค์การพัฒนาเอกชน ได้แก่ ฐานมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ

1.7.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ในเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการบันทึก นำมาแยกประเภทและจัดหมวดหมู่ แล้วนำมาวิเคราะห์เป็นเบื้องต้นเป็นระยะๆ ด้วยวิธีอุปนัย (Inductive Analysis) ที่เป็นการตีความข้อสรุปจากรูปธรรมและปรากฏการณ์ที่ได้รับซึ่งจะได้ข้อสรุปในระดับหนึ่ง เพื่อค้นหาว่าเหตุการณ์ใดสามารถอธิบายความได้มากน้อยอย่างไร แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาเปรียบเทียบเพื่อตัดทอนข้อมูลส่วนที่แตกต่างให้เหลือในส่วนที่มีคุณลักษณะร่วม เพื่อพิจารณาหาความสัมพันธ์ของข้อมูลแล้วสร้างข้อสรุปแบบพรรณนาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการศึกษาครั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลและทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและเชื่อถือได้หรือไม่

1.7.4 การนำเสนอข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาตีความ และหาข้อสรุปจากข้อค้นพบเหล่านั้นว่าสามารถตอบใจหายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ชัดเจนหรือไม่ ซึ่งข้อค้นพบที่ได้ใช้การอธิบายแบบพรรณนา เพื่ออธิบายถึงสาเหตุและวิธีการโดยการหาคำตอบว่าปรากฏการณ์นั้นๆ เกิดขึ้นได้อย่างไร (How) และทำไม (Why) เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา แล้วจึงนำเสนอเป็นรายงานต่อไป

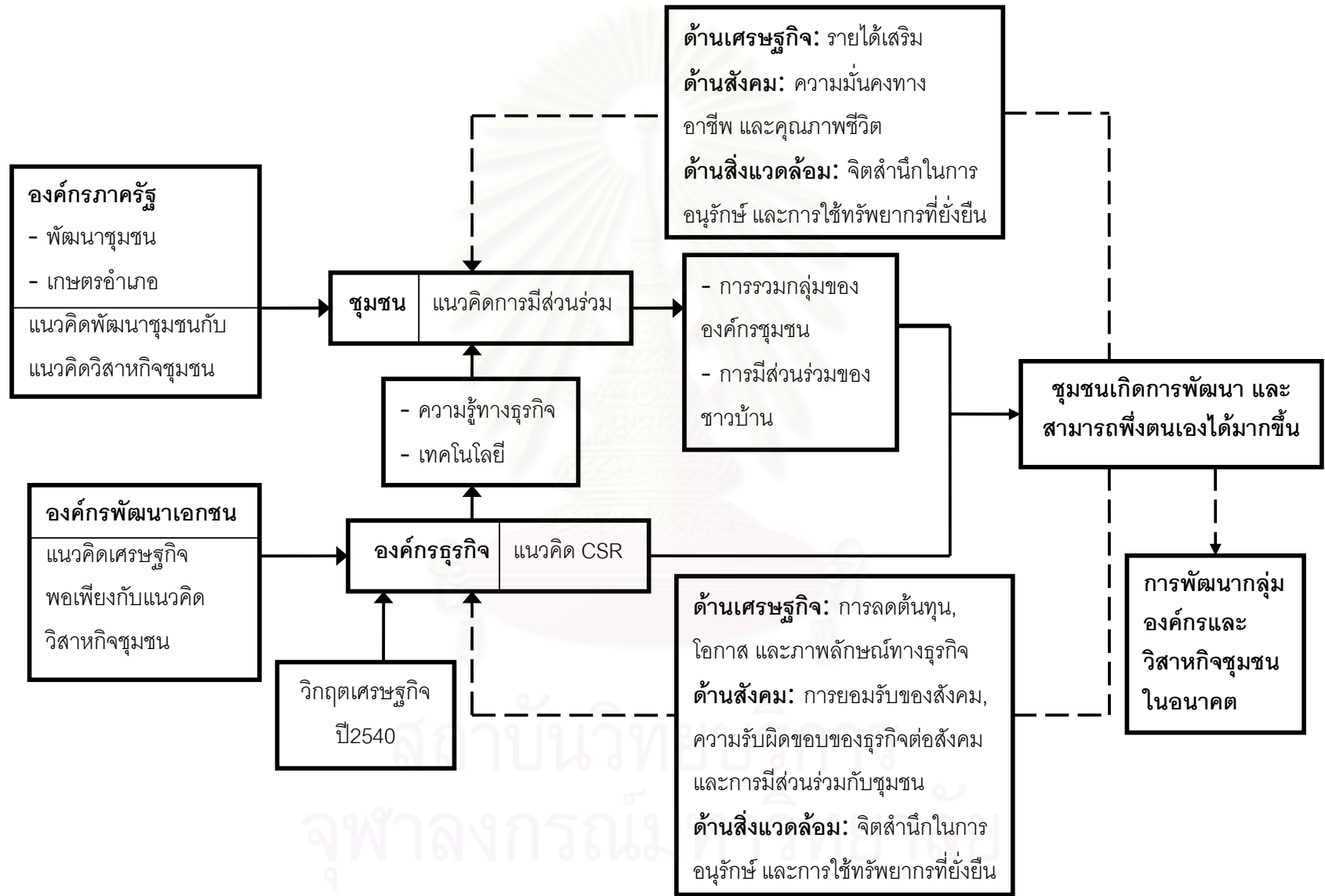
1.8 กรอบแนวคิด

การพัฒนาชุมชนเกิดจากความร่วมมือกันทั้งสองฝ่ายทั้งในส่วนขององค์กรธุรกิจและชุมชนจึงทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ การพัฒนาดังกล่าวขององค์กรธุรกิจให้การส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องของความรู้ และเทคโนโลยีแก่ชาวบ้าน สำหรับชาวบ้านได้นำคำแนะนำที่ได้ไป

ประยุกต์ปรับใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนของตน ซึ่งก่อให้เกิดการรวมกลุ่มในชุมชนและทำให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและสามารถพึ่งตนเองได้ การพัฒนาร่วมกันระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชนได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย องค์กรธุรกิจมีภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี และมีโอกาสทางธุรกิจสูงขึ้น เนื่องจากเกิดการยอมรับของสังคมเพิ่มขึ้น ส่วนชุมชนเองก่อให้เกิดรายได้ และมีอาชีพที่มั่นคงส่งผลให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรธุรกิจในการส่งเสริมการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนา: กรณีศึกษาชุมชนสะพานปลีกับชุมชนพรคานานา รีสอร์ท ได้นำแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

2.1 แนวคิดการพัฒนาชุมชน

2.1.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

คำว่าพัฒนาชุมชนมาจากศัพท์ 2 คำ คือ พัฒนากับชุมชน

พัฒนา หมายถึง (1) การสร้างสรรค์หรือเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิม จากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งหรือจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง (2) การเสริม รักษา ปรับปรุง ชะลอ ยับยั้ง ความเสื่อมโทรมหรือขำรุดลึกหรือให้สามารถใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด คุ่มค่าที่สุด (ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคณะ, 2534:3)

การพัฒนา หมายถึง ทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้า การพัฒนาทำให้สังคมมีความมั่นคง มีความเจริญก้าวหน้า โดยต้องสร้างความพร้อมต่างๆ อย่างเหมาะสม โดยมีความเชื่อว่าความพร้อมนั้นสร้างได้ (ถาวร อุดมไพจิตรกุล, 2544:84)

ดังนั้น คำว่า “พัฒนา” จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในแนวความคิด และเปลี่ยนแปลงการกระทำ ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงนั้น มีการวางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในที่ใดที่หนึ่ง โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิด และสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลายๆ สิ่งคล้ายกัน มีการปฏิบัติต่อกันด้วยความรู้สึกที่ว่า แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น ดังนั้นชุมชนจึงประกอบด้วย คน อาณาบริเวณ ความสนใจร่วมกัน การปฏิบัติต่อกัน ความสัมพันธ์ของสมาชิก

สำหรับความหมายของการพัฒนาชุมชน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้คำจำกัดความของ “การพัฒนาชุมชน” ไว้ว่า เป็นกระบวนการซึ่งดำเนินไปด้วยการรวมกำลังของราษฎรเองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ให้เจริญยิ่งขึ้น และผสมผสานชุมชนเหล่านั้นเข้าเป็นชีวิตของชาติ และเพื่อทำให้ราษฎรสามารถอุทิศตนเอง เพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่ (อ้างถึงใน ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคณะ, 2534:3)

องค์การบริหารวิเทศกิจ หรือ AID (Agency for International Development) ประเทศไทย ได้ให้คำจำกัดความว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกรรมวิธีแห่งการกระทำทางสังคม ซึ่งราษฎรในชุมชนนั้นๆ ร่วมกันจัดวางแผนและลงมือทำการเอง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้น โดยพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นๆ ให้มากที่สุด และถ้าจำเป็นอาจขอความช่วยเหลือทั้งทางด้านบริการ วัสดุจากองค์การรัฐบาล และที่ไม่ใช่ของรัฐบาลก็ได้ (อ้างถึงใน ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคณะ, 2534:3)

ค่านิยมของการพัฒนาชุมชนในแต่ละช่วงเวลาสะท้อนให้เห็นพัฒนาการของแนวคิดการพัฒนาชุมชน ในช่วงแรกมีแนวคิดการพัฒนาชุมชนว่าเป็นหน้าที่ของทางภาครัฐที่จะต้องเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมกับประชาชน ทำให้ประชาชนเป็นผู้รับความช่วยเหลือ ต่อมาค่านิยมของการพัฒนาชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้นหรือแม้แต่จัดการพัฒนาชุมชนได้เอง

สาย หุตะเจริญ อดีตอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนคนแรก ปีพ.ศ.2505-2512 ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการสร้างชุมชนให้เจริญ โดยอาศัยกำลังความสามารถของประชาชนและความช่วยเหลือของรัฐบาลร่วมกัน

พัฒน์ บุญยรัตน์พันธ์ อดีตอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ปีพ.ศ. 2514-2518 ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือ การสร้างสรรคความเจริญและยับยั้งความเสื่อมโทรมของชุมชน

นิรุฒ ไชยกุล อดีตอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ปีพ.ศ.2518-2522 ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความคิดความสามารถของประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

สุนัย ทองนพ อดีตอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ปีพ.ศ.2526-2531 ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนไว้ว่า งานพัฒนาชุมชนเป็นงานพัฒนากำลังความคิดความสามารถของประชาชนในชนบทในการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนและระหว่างประชาชนด้วยตนเอง เพื่อปรับปรุงตนเองและชุมชนไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อนามัย และขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม อันจะนำไปสู่ความเจริญมั่นคงในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี อดีตอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ปีพ.ศ.2532-2534 ได้กล่าวถึงความหมายของ"การพัฒนาชุมชน" ไว้ 2 ประการ

(1) การพัฒนาชุมชนในความหมายของ "งาน" หมายถึง การกระทำใดๆ ให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ของ ทั้งที่สามารถมองเห็นจับต้องได้ และที่สังเกตได้ เช่น การสร้างถนน ขุดบ่อน้ำ ทำนบเหมือง

ฝ่าย สร้างโรงเรียน สถานีนอนามัย ไฟฟ้า น้ำประปา ให้มีขึ้นในชุมชน ตลอดจนการพัฒนาจิตใจ เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของคนในชุมชนจนสามารถรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรอย่างแน่นแฟ้น เหล่านี้ล้วนเป็นงานพัฒนาชุมชนทั้งสิ้น โดยไม่คำนึงถึงประชาชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการหรือไม่

(2) การพัฒนาชุมชนในความหมายของ “หลักและวิธีการทำงาน” หมายถึง การที่ประชาชนต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการสร้าง “งาน” หรือ สิ่งของถาวร วัตถุ และองค์กรต่างๆ ของประชาชน ซึ่งถ้าประชาชนจะต้องเป็นผู้คิดริเริ่ม พิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานทุกขั้นตอน จะเป็นการริเริ่มโดยประชาชนเอง หรือถูกกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลก็ตาม (อ้างถึงใน ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ, 2534:6-7)

จิรพรพรณ กาญจนะจิตรา (2520:2) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนว่าเป็นขบวนการอย่างหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมประชาชนในชนบทให้เกิดความคิดริเริ่ม และเข้าร่วมมือในการดำเนินงาน ปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเอง และเสริมสร้างท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ทั้งใน ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ (2549:43-44) ได้กล่าวถึงการพัฒนาว่า เป็นทั้งขบวนการและวิธีการดำเนินงานที่มุ่งปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพของชุมชนให้เจริญขึ้นทุกด้าน ซึ่งการที่จะทำให้บังเกิดผลได้สำเร็จทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม จำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายที่จะให้ชุมชนได้รับการพัฒนาในด้านทรศนะ ศรัทธาการรวมกลุ่ม ตลอดจนเสริมสร้างให้บุคคลมีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกัน ทั้งหมดเป็นการพัฒนาในด้านนามธรรม ซึ่งจะต้องสัมพันธ์กับด้านรูปธรรม อันได้แก่ สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ รายได้ สุขภาพ และการใช้เวลาว่าง โดยมุ่งไปสู่หมู่บ้านชนบทเป็นสำคัญ

ซึ่งสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชน ให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยความร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการนำเอาบริการของรัฐผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น รัฐเป็นผู้ให้การส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่ม ในปัจจุบันประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา รัฐรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนมากขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ช่วงเวลาสะท้อนให้เห็นพัฒนาการของการพัฒนาชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป เดิมภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมให้กับประชาชน ต่อมาประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนกับทางภาครัฐเพิ่มขึ้น ทำให้การพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากกว่าเดิม

2.1.2 แนวคิดพื้นฐานของงานพัฒนาชุมชน

ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ (2534:7) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของงานพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 5 ประการ คือ

(1) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำงานเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชน เพราะงานพัฒนาชุมชนมิใช่เป็นการให้เปล่าจากรัฐ แต่เป็นงานที่ทำโดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐบาลกับประชาชน นอกจากนี้ยังถือหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิด ตัดสินใจวางแผนงาน การปฏิบัติ และร่วมบำรุงรักษา

(2) การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self-Help) เป็นหลักสำคัญของแนวนโยบายการพัฒนาที่ต้องการปรับปรุงให้ประชาชนช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

(3) ความคิดริเริ่มของประชาชนเอง (Initiative) นักพัฒนาต้องหาโอกาสกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความคิดและแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ตำบล

(4) ความต้องการของชุมชน (Felt-Needs) ต้องให้ประชาชนและองค์กรของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

(5) การศึกษาภาคชีวิต (Life-Long Education) ประชาชนต้องให้การศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่องกันไป トラบเท่าที่ยังดำรงชีวิตอยู่

ธวัช ทันทภิาส (2529:41-44) กล่าวถึงแนวคิดการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

(1) การร่วมมือระหว่างรัฐและชุมชน (Partnership in Development) การพัฒนาที่ดีที่สุดควรจะเกิดขึ้นจากพลังและขีดความสามารถของชุมชนกับการสนับสนุนจากภาครัฐ หากให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการฝ่ายเดียวนั้นยากที่จะประสบความสำเร็จและนำไปสู่การขยายช่องว่างอีกด้วย

(2) การช่วยเหลือตนเอง (Self-Help) ทำให้ประชาชนมีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งคนอื่นถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญ หากทำได้เช่นนั้นถือว่าประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง

(3) ความคิดริเริ่มของชุมชน (Local Initiative) ประชาชนต้องสามารถแสดงความคิดริเริ่มทำงานตามโครงการพัฒนา โดยไม่ต้องให้ทางรัฐเข้ามากระตุ้นเตือน การพัฒนาที่ดีต้องเริ่มจากความต้องการของชุมชนมากกว่าการทำตามที่รัฐแนะนำ อย่างไรก็ตามพัฒนายังจำเป็นต้องคำนึงถึงนโยบายเป็นสำคัญ ดังนั้นการผสมผสานกันระหว่างความต้องการของชุมชนและความต้องการของรัฐจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้

(4) ความสมดุลในการพัฒนา (Balanced Development) การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมุ่งพัฒนาทั้งทางด้านรูปธรรมและนามธรรมควบคู่กันไปรวมทั้งต้องอยู่ในอัตราที่ได้สัดส่วนกัน

2.1.3 ลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชน

(1) การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่จิตใจหรือตั้งใจก่อให้เกิดขึ้น คือ การพัฒนาชุมชนมิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนที่เกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์ก่อขึ้น มนุษย์ในที่นี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกในชุมชนเท่านั้นอาจเป็นบุคคลภายนอกก็ได้ ขอแต่มีความตั้งใจที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน

(2) การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมาย ต้องระบุว่าเป้าหมายอย่างไรเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างถูกต้องและบรรลุเป้าหมาย

(3) การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีแผนงานหรือโครงการ ซึ่งแผนการใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ไปสู่เป้าหมาย

(4) การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีสมาชิกของชุมชนเข้าร่วม หรือการพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

(5) การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนที่มีการควบคุมการเปลี่ยนแปลง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความล้มเหลวทางวัฒนธรรมและเพื่อให้สามารถดำรงความมั่นคงของชุมชนไว้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2523:11-13)

การพัฒนาชุมชนเดิมเป็นหน้าที่ของภาครัฐแต่ด้วยภาระหน้าที่และปัญหาที่เพิ่มมากขึ้นผนวกกับข้อจำกัดของระบบและสถาบันต่างๆ รวมทั้งลักษณะของงานที่ต้องอาศัยการทำงานอย่างต่อเนื่องและเกาะติด องค์กรพัฒนาเอกชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในระยะหลังองค์กรธุรกิจได้เห็นความสำคัญของสังคมเพิ่มขึ้นจึงเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาอีกองค์กรหนึ่ง องค์กรธุรกิจได้แนวคิดมาจากการรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคม จึงได้เข้ามาทำงานร่วมกับสังคม โดยนำแนวคิดต่างๆ รวมทั้งความรู้ทางธุรกิจและเทคโนโลยีมาให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนและสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

2.2 แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR)

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจต่อสังคม (CSR) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมของประเทศอังกฤษ อุตสาหกรรมนำมาซึ่งการผลิตสินค้าจำนวนมากแต่ราคาถูกลง ซึ่งยิ่งลดต้นทุนได้มากเท่าไร นั่นหมายถึงผลกำไรที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงไม่มีใครคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ประชาชนรวมถึงรัฐบาลก็ไม่ใส่ใจกับปัญหามลพิษที่เกิดจาก

การทำอุตสาหกรรมเพราะว่าข้อดีของการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมมีมากกว่า จนกระทั่งเกิดประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมขึ้น ในปีช่วงทศวรรษที่ 70 จึงนำมาสู่ยุคเริ่มของการทำธุรกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและชุมชน จากนั้น การทำธุรกิจกับความรับผิดชอบต่อสังคม ก็ค่อยๆ พัฒนาขึ้นต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน “โครงการให้เพื่อสังคม” ของมูลนิธิกองทุนไทยแบ่งยุคของธุรกิจกับความรับผิดชอบต่อสังคมออกเป็น 3 ช่วง คือ

(1) ยุค “ได้อย่างเสียอย่าง” เพราะว่าถ้าอยากช่วยสิ่งแวดล้อมและชุมชนก็ต้องยอมเสียผลกำไร ซึ่งเป็นยุคแรกเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2343 (ค.ศ.1800) ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ถึงสถานการณ์ช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรมที่นำมาสู่ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง มลพิษทางน้ำและอากาศแผ่ขยายไปทั่ว เพราะนักธุรกิจมุ่งแต่แสวงผลกำไร ยึดหลัก “เอา สร้าง เสีย” (Take, Make, Waste) เป็นแนวคิดในการจัดการโรงงาน จนกระทั่งปี 1970 ปัญหาสิ่งแวดล้อม จากของเสียและมลพิษอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทางรัฐบาล จึงต้องออกมาตรการมาบังคับภาคธุรกิจเกี่ยวกับมาตรฐานโรงงานและการปล่อยสารพิษต่างๆ ดังนั้นองค์กรธุรกิจจึงต้องทำตามเพื่อความอยู่รอด ดังนั้นการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมในยุคแรกๆ นี้ จึงเป็นไปอย่างจำยอมและขาดการจัดการที่ดี ทำให้ธุรกิจเองต้องลงทุนสูงแต่ได้ผลตอบแทนต่ำ ขณะเดียวกันในสังคมก็ยังมีองค์กรธุรกิจที่มีจรรยาบรรณอยู่บ้าง แต่จะเน้นไปที่การบริจาคมากกว่า การรับผิดชอบต่อสังคมอย่างจริงจังในระดับนโยบาย

(2) ยุคปฏิวัติการจัดการเชิงคุณภาพ ในช่วงทศวรรษที่ 80 เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคอุตสาหกรรมครั้งใหญ่ เมื่อวงการอุตสาหกรรมในประเทศญี่ปุ่น พัฒนาแนวคิดเรื่อง “ปฏิบัติการจัดการเชิงคุณภาพ Quality Management” คือ การจัดการการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดของเสีย (Muda หรือ Waste) น้อยที่สุดหรือไม่มีเลย โดยจะมีกระบวนการตรวจสอบทุกขั้นตอน เมื่อใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าที่สุดเกิดของเสียและความผิดพลาดน้อยที่สุด ย่อมนำมาสู่การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงในต้นทุนที่ต่ำกว่าเดิม ทรัพยากรถูกนำมาใช้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด ใช้แล้วนำกลับมาใช้อีก Reuse, Recycle การประสบความสำเร็จในอุตสาหกรรมญี่ปุ่น ทำให้ทั่วโลกเปลี่ยนมุมมองด้านการรับผิดชอบต่อสังคมจาก “ได้อย่างเสียอย่าง” เป็น “การดำเนินธุรกิจกับกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ดำเนินไปด้วยกันได้” และทำให้องค์กรธุรกิจทั่วโลกหันมาพัฒนาการจัดการเชิงคุณภาพตามแบบอย่างญี่ปุ่น ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นมาตรฐานอุตสาหกรรมอย่าง ISO14000

แต่อย่างไรก็ดี ในยุคที่ 2 นี้ ประเด็นด้านการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจยังคงจำกัดอยู่ในวงของ “สิ่งแวดล้อม” เท่านั้น

(3) ยุคแห่งการรับผิดชอบต่อสังคมที่มากกว่าด้านสิ่งแวดล้อม หลังทศวรรษที่ 90 จนถึงปัจจุบัน บริษัทต่างๆ แข่งขันกันทั้งด้านคุณภาพและนวัตกรรม ทำให้ธุรกิจเริ่มเบนทิศทางไปสู่กลุ่มลูกค้า

ใหม่ นั่นคือกลุ่มประชากรยากจนที่เป็นคนส่วนใหญ่ ดังนั้นองค์กรธุรกิจจึงเริ่มหันมาองและ พัฒนาตลาดฐานปิรามิดหรือที่เรียกว่า แนวคิดการขยายฐานลูกค้าแบบ BOP Strategy หรือ Bottom Up Strategy หรือกลยุทธ์เจาะกลุ่มตลาดล่างนั่นเอง แต่ทว่าการทำงานที่จะเจาะตลาดกลุ่มนี้ ต้องสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ จึงต้องอาศัยความรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคมเป็นการแสดงความปรารถนาดีต่อพวกเขา พัฒนาพวกเขาให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จนพร้อมที่จะเป็นลูกค้าของบริษัทพวกเขาในอนาคต ดังนั้น บริษัทจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วม (ร่วมกับองค์กรท้องถิ่น) เพื่อช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเป็นการสร้างฐานลูกค้าของตนในอนาคตให้มีความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เดิมประเทศไทยมีแนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณทางธุรกิจที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อมาแนวคิดบรรษัทภิบาล สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548:5) กล่าวถึงลักษณะบรรษัทภิบาลที่ดีไว้ว่า ต้องมีลักษณะ 3 ประการคือ ความรับผิดชอบต่อสังคม ความโปร่งใสและความเสมอภาค ซึ่งแนวคิดการตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่องค์กรธุรกิจให้ความสำคัญกับสังคม และแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นแนวคิดที่องค์กรธุรกิจทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยให้ความสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางให้กับองค์กรธุรกิจยึดถือปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจ ในระยะแรกแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมแฝงอยู่ในกฎระเบียบทางการค้าต่าง ๆ อาทิ การปกป้องและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่นกลุ่มสหภาพยุโรป มีข้อบังคับการปิดฉลากสินค้าที่บ่งบอกถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งกฎระเบียบเรื่องบรรจุกภัณฑ์และการกำจัดกากขยะที่เกิดจากบรรจุกภัณฑ์ที่ใช้แล้ว

ในประเทศไทย องค์กรที่ขับเคลื่อนความรับผิดชอบต่อสังคมและมีกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม คือ เครือข่ายธุรกิจเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมหรือ Social Venture Network Asia (Thailand) เอสวีเอ็น (SVN) ก่อตั้งในประเทศไทยเมื่อปี 2541 โดยนักธุรกิจที่มีกระบวนการทัศนคติคล้ายกัน คือ การทำธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อรณรงค์ สนับสนุน ส่งเสริมให้นักธุรกิจ ทำธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม (พิราบขาวซีเอสอาร์, 2550)

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมเริ่มเป็นที่รู้จักและยอมรับในระดับโลกมากขึ้น ซึ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2549:122-123) กล่าวว่า นับตั้งแต่มีการประชุมระดับโลกครั้งแรกที่กรุงริโอเดอจาเนโร ในปี 2535 กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นการเรียกร้องในเรื่องของการเอาใจใส่ในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกเหนือการมุ่งเน้นแต่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว การพัฒนาที่รวมถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงบรรษัท (CSR) ได้ทวีความเข้มข้นและจริงจัง เมื่อองค์กรความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการ

พัฒนา (OECD) ได้บรรจุเรื่องความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคมไว้ในแนวทางการปฏิบัติสำหรับวิสาหกิจข้ามชาติในปี 2543 ไม่เพียงแต่เสนอแนะให้วิสาหกิจข้ามชาติคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคมในองค์กรเองแล้ว ยังเสนอให้วิสาหกิจเหล่านี้ติดต่อค้าขายกับเฉพาะคู่ค้าที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม เช่นเดียวกัน หากธุรกิจใดที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคม เช่น การผลิตที่สร้างปัญหาให้สิ่งแวดล้อม การใช้แรงงานเด็กอย่างไม่เป็นธรรม ผลิตภัณฑ์ที่สร้างปัญหาต่อสังคมจะไม่สามารถติดต่อค้าขายกับวิสาหกิจที่มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศสมาชิก OECD ได้อีกต่อไป

ขณะเดียวกันในการประชุม World Economic Forum ประจำปี 2542 นาย Kofi Annan เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้เรียกร้องให้องค์กรธุรกิจในทุกประเทศแสดงความเป็นพลเมืองที่ดีของโลก โดยเสนอบัญญัติ 9 ประการ ที่เรียกว่า “The UN Global Compact” ซึ่งแบ่งเป็น 3 หมวดหลัก คือ หมวดสิทธิมนุษยชน มาตรฐานแรงงาน และสิ่งแวดล้อม และต่อมาได้เพิ่มบัญญัติที่ 10 คือ หมวดการต่อต้านคอร์รัปชันไว้ด้วย โดยปัจจุบันมีองค์กร ธุรกิจจากทั่วโลกเป็นสมาชิกของ UN Global Compact รวม 1,861 บริษัท (บริษัทในประเทศไทย 13 บริษัท) (ความรับผิดชอบต่อสังคม, ออนไลน์)

การที่องค์กรธุรกิจนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคมมาใช้ส่วนหนึ่งก็เพื่อขยายฐานลูกค้าของธุรกิจตนเองและเพื่อการยอมรับในสังคม ขณะเดียวกันก็สามารถทำให้เกิดการพัฒนาที่ชุมชนด้วย ธุรกิจสร้างงาน สร้างรายได้ ความรู้และเทคโนโลยีที่องค์กรธุรกิจส่งเสริมให้กับชุมชนก่อให้เกิดการรวมกลุ่มและจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจในชุมชน เมื่อชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ชุมชนก็เกิดการพัฒนาส่งผลให้ประเทศมีรากฐานการพัฒนาที่มั่นคงและสามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2549:43) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ไว้ว่า เป็นการดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม ทั้งในระดับใกล้และไกลด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข

สังคมใกล้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับองค์กรโดยตรง เช่น พนักงาน ครอบครัวของพนักงาน ลูกค้า คู่ค้า ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ ส่วนสังคมไกล คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยอ้อม เช่น คู่แข่ง ประชาชนทั่วไป

สถาบันไทยพัฒน์ (อ้างถึงในหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ฉบับพิเศษ, 2550:2) องค์กรที่ทำการศึกษาและวิจัยด้านความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคม (CSR) ในไทย ได้ให้ความหมายว่าการดำเนินกิจกรรมการวางแผน การตัดสินใจ การสื่อสารการประชาสัมพันธ์ การบริหารการจัดการ และการดำเนินงานขององค์กรทั้งภายในและภายนอกองค์กร ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งใน

ระดับใกล้ที่หมายถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กร ได้แก่ ลูกค้าคู่ค้า พนักงาน ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ และสังคมระดับใกล้หรือผู้เกี่ยวข้องกับองค์กรในทางอ้อม ได้แก่ คู่แข่งทางธุรกิจ และประชาชนทั่วไป เป็นต้น โดยสถาบันไทยพัฒน์ใช้ศัพท์ใหม่เป็นภาษาไทยว่า บรรษัทบริบาล ที่หมายถึง การกำกับดูแลกิจการให้เจริญรุดหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเงื่อนไขความถูกต้อง โปร่งใส การมีจริยธรรมที่ดี โดยมุ่งคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการ และสังคมโดยรวม

อสมมา มังกรชัย (2549:61) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคม (CSR) ไว้ว่า เป็นความมุ่งมั่นหรือพันธสัญญาขององค์กรธุรกิจในการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องโดยยึดหลักจริยธรรมในการทำธุรกิจ โดยครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งเรื่องของการปฏิบัติต่อพนักงานในองค์กรอย่างเป็นธรรม นอกจากหลักกฎหมายแรงงานแล้ว คุณภาพชีวิตและดัชนีชี้วัดความสุขของพนักงานได้ถูกนำมาใช้ในเรื่องนี้ การปฏิบัติภายนอกองค์กรอย่างรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม มาตรฐานความปลอดภัย รวมไปถึงการค้าที่เป็นธรรมทั้งต่อผู้บริโภค คู่ค้า และคู่แข่ง

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2549:125) กล่าวว่าหลักการความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคมที่แท้จริงในองค์กรธุรกิจรู้จักคิดแบ่งปัน และดำเนินกิจการโดยไม่เบียดเบียนสังคมส่วนรวม การรู้จักให้ รู้จักแบ่งปัน และเอาใจใส่ในการดูแลสังคม สามารถเทียบเคียงได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการร่วมมือในลักษณะพึ่งพิงกัน ดังนั้นหากองค์กรธุรกิจนำหลักการของความรับผิดชอบต่อสังคมไปปฏิบัติ ก็จะทำให้เกิดความสมดุลและความยั่งยืนในตัวกิจการ สอดคล้องกับเป้าหมายในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พรทิพย์ สัมปัตตะวานิช (2547:36) ได้เสนอแนวคิดการรับผิดชอบต่อสังคมว่าเป็นการตลาดเพื่อสังคม เน้นการอธิบายโดยใช้หลักการตลาดและเทคนิคทางการตลาด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และ/หรือพฤติกรรม หมายความว่า การตลาดเพื่อสังคมเป็นความพยายามที่จะขายความคิด บริการหรืออะไรก็ตามแต่ที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในสังคมหนึ่งๆ แบบเดียวกับที่นักการตลาดทั่วๆ ไปขายสินค้าของตนเอง ดังนั้นจึงมีการออกแบบแผนงาน มีการนำมาใช้และการควบคุมแผนงาน ซึ่งมุ่งไปที่การเพิ่มการยอมรับในความคิด หรือแนวทางการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายสังคม

สุภาพร พิศาลบุตร (2544:120-121) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การดำเนินงานใดๆ ที่มุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและต่อสังคมที่เกี่ยวข้องด้วย โดยการรับผิดชอบต่อภารกิจหน้าที่และคำมั่นสัญญาของการทำกิจกรรมทั้งการเงิน การบริการ การส่งมอบสินค้า การรักษาคุณภาพมาตรฐาน

ด้านพนักงานลูกจ้างหรือคนงานขององค์กร นายจ้างควรรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา การไม่เลิกจ้างกลางคัน การดูแลความเป็นอยู่ของครอบครัว รวมถึงการเอาใจใส่

ไม่ให้ได้รับพิษภัยจากสารเคมี การเอาใจใส่ต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต ขวัญกำลังใจในด้าน ความสุขความก้าวหน้าในการทำงานก็เป็นการแสดงความรับผิดชอบที่สำคัญ

ด้านความรับผิดชอบต่อลูกค้า มีลักษณะใกล้เคียงกับความซื่อสัตย์และให้ความยุติธรรม ต่อลูกค้า รวมถึงการไม่เอาเปรียบต่อลูกค้าโดยไม่สมเหตุสมผล ไม่ฉวยโอกาสแสวงหาผลกำไรเกิน ความจำเป็น ถือเป็น การแสดงความรับผิดชอบต่อที่

ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม คือ การไม่ดำเนินการใดๆ ที่เกิดผลกระทบต่อที่เป็นโทษต่อสังคม

พรนพ พุกกะพันธ์ (2544:87) กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อองค์กรธุรกิจว่า ผู้ประกอบการ หรือเจ้าของกิจการ ย่อมมีวัตถุประสงค์เหมือนกันอยู่ประการหนึ่งคือ การสร้างผลประโยชน์ตอบแทนให้คุ้มค่ากับการลงทุน แต่การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้นจะต้องได้รับความร่วมมือ จากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายด้วยกัน คือ ผู้ถือหุ้น กรรมการบริหาร ผู้บริหารฝ่ายต่างๆ พนักงาน คู่สัญญา คู่ค้า ผู้บริโภค สรรพากร สื่อมวลชน รัฐบาล และสังคม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้บริษัทต่างๆ ที่ จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้ที่ตนต้องเกี่ยวข้อง ซึ่ง ความรับผิดชอบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องประกอบด้วยความเป็นธรรม นั่นคือ จริยธรรมทางธุรกิจ นั้นเอง

European Commission Green Paper (อ้างถึงในมูลนิธิกองทุนไทย,2547:67) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคม (CSR) ว่าเป็นแนวคิดที่บริษัทจะบูรณาการ งานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้าไปในกิจการของประเทศ และการปฏิสัมพันธ์ ของผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholder) โดยสมัครใจ

หน่วยงานสมัชชาเพื่อการค้าและการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ หรือ UNCTAD (อ้างถึงในมูลนิธิกองทุนไทย,2547:67) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ไว้ว่า คือการที่บริษัทเข้าไปเกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อความต้องการและ เป้าหมายของสังคม

สภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือ World Business Council on Sustainable Development (อ้างถึงในมูลนิธิกองทุนไทย,2547:67) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคม (CSR) ไว้ว่า เป็นคำมั่นของบริษัทที่จะส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนโดย ทำงานร่วมกับลูกจ้างและครอบครัวของพวกเขา ชุมชน และสังคมโดยกว้าง เพื่อจะพัฒนาคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้นของสังคมโดยรวม

สำนักงานมาตรฐานสากล หรือ ISO (อ้างถึงในมูลนิธิกองทุนไทย,2547:67) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคม (CSR) ไว้ว่าเป็นเรื่องของภารกิจที่องค์กร ตอบสนองต่อประเด็น ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งที่การให้ประโยชน์กับ คน ชุมชน และสังคม นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องของบทบาทขององค์กรธุรกิจในสังคม และความ

คาดหวังของสังคมที่มีต่อองค์กรธุรกิจ โดยจะต้องทำด้วยความสมัครใจ และผู้บริหารจะต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ โดยสามารถวัดผลได้ใน 3 มิติ คือ การวัดผลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

สุภาพร พิศาลบุตร (2544:99-100) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญต่อสังคมมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่องค์กรธุรกิจควรพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของสังคม ซึ่งอาจจำแนกความต้องการของทางสังคมเป็น 3 ประเภทคือ

1. ความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคมต้องการให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ หลีกเลี่ยงสภาพเศรษฐกิจถดถอยและสภาพเศรษฐกิจฝืดเคือง ดังนั้นเพื่อสนองความต้องการของสังคม องค์กรธุรกิจจึงควรแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม

2. ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อม สังคมต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ปราศจากมลพิษต่างๆ โดยเฉพาะในสังคมที่มีการอุตสาหกรรมจำนวนมากมีความต้องการให้องค์กรธุรกิจมีการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อม

3. ความต้องการด้านคุณภาพของชีวิตในการทำงาน บุคคลในสังคมต้องการความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมของการทำงาน ซึ่งปัจจุบันจะเห็นว่าแม้จะมีการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ก้าวหน้าเพียงใดก็ตาม แต่เลขาธิการประสพอันตรายของผู้ใช้แรงงานเพิ่มสูงขึ้นทุกปี เพื่อเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อในด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ผู้บริหารองค์กรธุรกิจจะต้องแจ้งความเสี่ยงและอันตรายแก่คนงานก่อนการรับเข้าทำงาน

“โครงการให้เพื่อสังคม” ของมูลนิธิกองทุนไทย (2547:67-70) ได้อธิบายถึง “การรับผิดชอบต่อองค์กรธุรกิจต่อสังคม” ว่า วัฒนาการของ CSR นั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อนและไม่มีมาตรฐานตายตัว อย่างไรก็ตามในการประยุกต์ CSR เข้ากับธุรกิจอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในทุกขนาดไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ หรือธุรกิจระหว่างประเทศนั้น ได้มีการรวบรวมลักษณะที่เป็นรูปธรรมในการดำเนินการด้าน CSR ไว้ โดยเฉพาะจาก European commission on CSR ซึ่งกล่าวไว้ว่า CSR มีอยู่ 2 มิติหลักๆ คือ มิติภายในซึ่งเกี่ยวกับการดูแลกิจกรรมต่างๆ ที่ธุรกิจนั้นดำเนินการอยู่และจัดการได้โดยตรง เช่น การจัดการแรงงาน กระบวนการผลิต หรือการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และมิติภายนอกซึ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางธุรกิจที่บริษัทไม่สามารถที่จะควบคุมได้โดยตรง เช่น การดูแลลูกค้า การรับผิดชอบต่อ supplier และการสนับสนุนกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม เป็นต้น ดังนี้

มิติภายใน

(1) การจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม องค์กรต่างๆ ปัจจุบันมีความท้าทายที่จะต้องดึงพนักงานที่มีความสามารถ ดังนั้นธุรกิจจึงควรส่งเสริมการจัดการ

ทรัพยากรมนุษย์อย่างมีความรับผิดชอบ เช่น ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long learning) การให้ข้อมูลที่โปร่งใสกับพนักงานในทุกๆ ด้าน การให้ความสมดุลระหว่างงาน ชีวิตครอบครัว และการพักผ่อน การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมทั้งด้านการคัดเลือกเข้าทำงาน รายได้ และความก้าวหน้าทางการงานโดยเฉพาะกับผู้หญิงและผู้พิการ การดูแลเอาใจใส่พนักงานโดยเฉพาะที่ได้รับบาดเจ็บ หรือเกิดปัญหาสุขภาพจากการทำงาน นอกจากนั้นในด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ธุรกิจควรที่จะให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมในระดับต่างๆ หรือแม้แต่การมีนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ เช่น การสนับสนุนช่วงต่อระหว่างโรงเรียนมาสู่พนักงานสำหรับคนรุ่นใหม่ โดยการให้การฝึกอบรมพิเศษสำหรับคนกลุ่มนี้ นอกจากนั้นที่สำคัญที่สุดคือ การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในที่ทำงานให้ได้

(2) สุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายควบคุมดูแลด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน แต่กระแสการกระจายงานไปสู่ Supplier ทำให้บริษัทไม่สามารถควบคุมได้อย่างทั่วถึง จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่ควรจะช่วยกันดูแล หรือตั้งเป็นนโยบายขององค์กร เช่น เลือกร่วมทำธุรกิจ หรือเลือกใช้ Supplier ที่มีคุณธรรม จรรยาบรรณต่อพนักงาน เพื่อเป็นการควบคุมดูแลอีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการบีบให้บริษัทอื่นๆ ที่ต้องการจะทำธุรกิจกับเราต้องพัฒนาตนเองตามไปด้วย เพราะมีเช่นนั้น หากเกิดผลร้ายจากการที่ใช้ Supplier ที่ไม่ใส่ใจสุขภาพ และความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง เมื่อเกิดกรณีขึ้นมากภาพลักษณ์ที่ไม่ดีก็จะกลับขึ้นมาถึงบริษัทแม่และบริษัทผู้ว่าจ้างด้วย ในต่างประเทศได้มีการพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยของอุปกรณ์ในการดำเนินงานทั้งในสำนักงานและโรงงาน ตั้งแต่เครื่องเขียนไปจนถึงเครื่องจักร เพื่อลดและป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับพนักงานให้ได้มากที่สุด

(3) การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การบริหารองค์กรที่มีนโยบายที่จะรับผิดชอบต่อพนักงานในกรณีที่เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง หรือแม้แต่การปรับโครงสร้างภายในขององค์กรเอง โดยเฉพาะการควบรวมกิจการต่างๆ ซึ่งมักจะนำมาสู่การเลิกจ้างพนักงานจำนวนมากซึ่งไม่ส่งผลดีต่อองค์กรเอง นอกเสียจากจะสุดวิสัยจริงๆ เพราะทำให้ความเชื่อถือ ความไว้วางใจ และความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับองค์กรต้องเสียไป ทั้งนี้ในช่วงที่เกิดวิกฤตในองค์กรนั้นๆ การปรึกษาหารือ และสร้างความร่วมมือกันในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับบริษัท ไม่ว่าจะเป็นนักลงทุน ผู้บริหาร พนักงาน หรือแม้แต่ลูกค้า ย่อมนำมาซึ่งการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากกว่า

(4) การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในองค์กร การลดการใช้ทรัพยากรและการปล่อยสารพิษหรือของเสีย ซึ่งเป็นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ย่อมเป็นผลดีต่อองค์กรเอง ในอันที่จะจัดการการผลิตสินค้าและบริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังเป็นการลดต้นทุนด้านพลังงาน และการจัดการของเสียต่างๆ อีกด้วย ซึ่งนำไปสู่ผลกำไรที่สูงขึ้น ความสามารถในการ

แข่งขันในตลาดที่เพิ่มขึ้น และที่สำคัญ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ให้กับบริษัท ถือว่าเป็นการได้ประโยชน์ต่อทุกฝ่าย (Win-Win)

(5) บรรษัทภิบาลและความโปร่งใสในการดำเนินกิจการ ปัจจุบันความเชื่อมั่นที่มีต่อบริษัทเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ดังนั้นความโปร่งใสและขั้นตอนการตัดสินใจต่างๆ ของบริษัทที่มีความชัดเจน ตรวจสอบได้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งต่อ ความมั่นคงของบริษัท ในมุมมองของนักลงทุน และความมั่นคงในสังคม ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใทางบัญชี และกระบวนการตัดสินใจในทุกระดับนั้นย่อมนำไปสู่ข้อมูลที่มีความชัดเจน ซึ่งสามารถเข้าถึงได้โดยนักลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้เกิดระบบการลงทุนในสังคมโดยรวมที่มีประสิทธิภาพ ความผิดปกติทางการเงิน หรือกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ย่อมจะสามารถถูกพบและจัดการได้โดยองค์กรที่เกี่ยวข้อง และลดโอกาสของความสูญเสียทั้งในด้านการเงินและทรัพยากรต่างๆ ที่ต้องเสียไปกับการคอร์รัปชันอีกด้วย ซึ่งนำไปสู่สังคมที่มีความยั่งยืนและแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจในที่สุด

มิติภายนอก

(1) การจัดการกับ Supplier และหุ้นส่วนทางธุรกิจ (Partners) ที่รับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือ การเลือก Supplier และหุ้นส่วนทางธุรกิจ (Partners) ควรคำนึงถึงบทบาทการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรนั้นๆ เพื่อเป็นการขยายความรับผิดชอบต่อสังคม จากองค์กรของตนไปสู่องค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และป้องกันปัญหาที่อาจจะตามมาจากความซับซ้อนของระบบธุรกิจสมัยใหม่ที่ยากต่อการควบคุมให้ครอบคลุมไปทั้ง Supply Chain ซึ่งอาจจะมึนโยบายหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมประเด็นเหล่านี้ อาทิ การส่งเสริมผู้ประกอบการใหม่ๆ ที่จะเข้ามาเป็น Supplier ด้วยการส่งที่ปรึกษาไปช่วยพัฒนาระบบการทำงานให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น

(2) การดูแลผู้บริโภค ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อสินค้าและบริการขององค์กรเป็นแหล่งที่มาของรายได้ ดังนั้นการดูแลผู้บริโภคในทุกๆ กระบวนการของสินค้าและบริการ ตั้งแต่การผลิต การขาย ไปจนถึงการทิ้งให้ปลอดภัยมีประสิทธิภาพทั้งในเชิงคุณภาพและราคา และมีจริยธรรม นอกจากนั้นยังสามารถแสดงความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคด้วยการเลือกผลิต จำหน่ายสินค้า และบริการเฉพาะด้านให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภค หรือแม้แต่การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถใช้ได้กับทุกกลุ่มรวมถึงผู้พิการด้วย (Design for All) เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีอักษรเบรลล์ หรือสังการด้วยเสียง สำหรับคนปกติและคนตาบอดก็สามารถใช้ร่วมกันได้

(3) ความรับผิดชอบต่อชุมชนใกล้เคียง (Local Communities) องค์กรธุรกิจต่างๆ ตามปกติจะให้ประโยชน์ต่อชุมชนอยู่แล้ว เช่น จ้างแรงงานชุมชน ซึ่งนำรายได้สู่ชุมชน และรายได้ภาษีของพื้นที่สู่ทุนสาธารณะที่สามารถนำมาสร้างประโยชน์แก่ชุมชนได้ นอกจากนั้น บริษัทยังต้องพึงชุมชนรอบข้างในรูปแบบของแรงงาน และอื่นๆ ดังนั้นบริษัทจึงควรมีส่วนช่วยเหลือทั้งด้าน

สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมชุมชน (และใกล้เคียง) ผ่านการบริจาค หรือกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ใดๆ ที่จะช่วยพัฒนาชุมชน และนำไปสู่ความแข็งแรงของชุมชนนั้นๆ ซึ่งผลตอบแทนที่บริษัทจะได้รับคือ ภาพลักษณ์ที่ดีนำไปสู่ความร่วมมือและพร้อมจะช่วยเหลือบริษัท

(4) ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม ขององค์กรธุรกิจต่างๆ ที่อยู่ในเมืองหรือบริษัทใหญ่ อาจไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับพื้นที่ในบริเวณนั้นๆ มากนัก หรือ เป็นบริษัทที่มีสาขามากมายทั่วประเทศ ดังนั้นองค์กรธุรกิจเหล่านี้จึงควรแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในวงกว้าง โดยการบริจาค ทำกิจกรรม หรือสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ เพื่อแก้ไขและพัฒนาสังคมในประเด็นที่บริษัทเกี่ยวข้องหรือสนใจ ซึ่งถือเป็นการแสดงบทบาทผู้นำทางธุรกิจต่อการสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อสังคมอย่างชัดเจนและควรที่จะวัดผลได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผน และการหาพันธมิตรในการปฏิบัติงานที่ดี ซึ่งจะนำมาสู่ภาพลักษณ์ที่ดี Corporate Citizenship อันเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและคุณค่าของบริษัทในมุมมองของผู้บริโภคและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(5) การรับผิดชอบต่อโลก ในมิติต่างๆ เช่น สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และประเด็นสำคัญอื่นๆ ในระดับภูมิภาคหรือระดับโลกตามความเหมาะสม และศักยภาพขององค์กร บริษัทสามารถร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล NGO สถาบันการศึกษา องค์กรธุรกิจอื่นๆ เพื่อร่วมมือกัน

การรับผิดชอบต่อสังคมมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันในหลายๆ ด้านและหลายๆมิติ ดังนั้นหากองค์กรธุรกิจต่างหันมาให้ความสนใจและเห็นถึงความสำคัญในด้านสังคมมากขึ้น สังคมจะเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน และจะไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ ชุมพรคาบาน่ารีสอร์ทเป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งที่ได้นำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้ และได้ทำงานร่วมกับชุมชน แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้องค์กรธุรกิจรู้จักรับผิดชอบต่อเพิ่มขึ้นด้วย หากทุกธุรกิจให้ความสำคัญและนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้กันอย่างทั่วถึงจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศ

2.3 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ปัจจุบันแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถแก้ไขปัญหาในภาคเกษตรกรรมและการพัฒนาชุมชนได้ดี ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา บทบาท

ของภาคการเกษตรเริ่มลดน้อยลง ดังจะเห็นได้จากตัวเลขที่บ่งชี้ว่า ถึงแม้เกษตรกรรมยังคงเป็นอาชีพหลักคิดเป็นร้อยละ 40-45 ของครัวเรือน แต่ว่าอาชีพเกษตรกรรมกับมีสัดส่วนโดยประมาณเพียงแค่ร้อยละ 11 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) จะเห็นว่าคนส่วนใหญ่หรือประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของประเทศประกอบอาชีพทางการเกษตร แต่ในภาคเกษตรกรรมกลับมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในสัดส่วนที่น้อยกว่าภาคพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว หากนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ปรับใช้กับภาคการเกษตรสามารถทำได้ง่ายและชัดเจนเป็นรูปธรรม สำหรับภาคอุตสาหกรรมก็น่าจะสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการสำคัญๆ ซึ่งโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (2550:20) กล่าวถึง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไว้ว่า

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

"..การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ. สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน.

แบบพอมีพอกินนั้น หมายความว่า คู่ชุมชนตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง.

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: 4 ธันวาคม 2540)

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวชี้ให้เห็นว่าการรู้จักเดินทางสายกลาง รู้จักการมีเหตุผล รู้จักพอประมาณและมีภูมิคุ้มกัน ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

2.3.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถคู่ชุมชนตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีการพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2548:1)

ประเวศ วะสี (2542:4-6) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงซึ่งไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค แต่หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ

(1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน

(2) จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก

(3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน

(4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้แก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน และปัญหาสิ่งแวดล้อม

(5) ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

(6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มชนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง

(7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ดูวาบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกินมีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวน จึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล ความสมดุลคือความเป็นปกติ และยั่งยืน

ความเข้มแข็ง ความยั่งยืน ความเป็นอิสระ การมีภูมิคุ้มกัน การพึ่งตนเองต้องคำนึงถึงพื้นฐานของตนเอง พื้นฐานของสังคมคือวัฒนธรรม เศรษฐกิจวัฒนธรรมจึงเป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของตนเอง

2.3.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2548:1) และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544:8)

วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา (2547:14-18) กล่าวถึง การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำมีหลัก 5 ส่วน ดังนี้

(1) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในแนวทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

(2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

(3) คำนิยาม “ความพอเพียง” จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

- การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

(4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

- เงื่อนไขคุณธรรมที่ต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

(5) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

สมพร เทพสิทธา (2547:15-19) กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตก ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงินทรัพย์สินกำไรไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจนายทุนหรือเศรษฐกิจธุรกิจ เพราะครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ

(1) มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความยั่งยืนเพื่อยุติการประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตาม

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่ดีขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามความสมควรแก่สภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

(2) มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณและพอใจในสิ่งที่ได้ ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตนเองโดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

(3) มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียน การเอาวัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำร้ายกัน

(4) มิติด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัดอดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยมซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้เป็นสิน เกิดการทุจริตคอรัปชั่น เป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

สุเมธ ตันติเวชกุล อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานในโครงการพระราชดำริ (กปร.) ได้กล่าวสรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้ว่า หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องรื้อร่อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญอย่างรวดเร็วเพียงอย่างเดียว จะเห็นได้ว่าทางเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่าย มีความหมายที่ชัดเจน ไม่ยากแก่การรับรู้และการนำไปปฏิบัติ ดังจะเห็นเป็นรูปธรรมที่ปรากฏชัดเจนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกิดผลสำเร็จแล้วมากมาย (อ้างถึงในปริษา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ, 2549:45)

การพัฒนาชุมชนในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นการใช้ “คน” เป็นเป้าหมายและเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมหรือการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง ฯลฯ โดยใช้ “พลังทางสังคม” ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาในรูปของกลุ่ม เครือข่ายหรือประชาสังคม กล่าวคือ เป็นการผนึกกำลังของทุกฝ่ายในลักษณะ “พหุภาคี” ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน การที่ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดความพอเพียงทางเศรษฐกิจและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ฉำรงค์ อุดมไพจิตรกุล, 2544:14-17)

หากนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาสังคมสามารถทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ โดยที่ประชาชนต้องเข้าใจเสียก่อนว่า เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร และการพัฒนาที่ยั่งยืน

คืออะไร หากทุกคนสามารถเข้าใจและนำมาใช้ได้อย่างถูกต้องแล้วนั้น การพัฒนาของประเทศจะเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ทรัพยากรของประเทศก็สามารถมีพอใช้ในภายภาคหน้า เช่นเดียวกับชุมชนหากนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาก็สามารถทำให้เกิดความยั่งยืนได้ (วิทยากร เชียงกูล, 2547:124-129) การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกๆ ด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของไทย ด้วยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม (สุริชัย หวันแก้ว, 2545:21)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2549:9) กล่าวว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา (Philosophy) ในการพัฒนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกด้านทุกสาขาของประเทศ ตลอดจนสร้างสรรคสังคมชนบทและสังคมไทยส่วนรวมให้มีความเข้มแข็งได้ เพราะแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นความเหมาะสมตรงตามฐานศักยภาพที่มีอยู่ของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานทรัพยากรทางการเกษตร ความหลากหลายทางชีวภาพ หรือฐานวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาของเกษตรที่มีอยู่ดั้งเดิม เพื่อลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกที่มากเกินไป เกิดเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจในทุกระดับจากระดับจุลภาคถึงระดับมหภาค เพราะหากระดับชุมชนในชนบทสามารถดำรงอยู่ได้อย่างพอเพียงแล้วส่งผลให้ประเทศสามารถดำรงอยู่ได้อย่างแน่นอน ซึ่งก็คือมิติแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาประเทศ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544:9-10) และการที่องค์กรธุรกิจเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดการรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคมนั้น ทำให้ชาวบ้านนำคำแนะนำและความรู้ทางธุรกิจมาใช้ จนเกิดการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้และเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับกลุ่มองค์กรของตน

2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

วิฑูรย์ ปัญญากุล (2535:24) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชน ผู้ที่ได้รับประโยชน์และ/หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนามีสิทธิในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาได้

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531:42) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล

นิรันดร์ จงวุฒิวัด (2527:183) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกยอมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

องค์การสหประชาชาติ หรือ United Nations (อ้างถึงในมนตรี กรรพุมมาลย์, 2539:97) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ไว้ว่า การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา การมีส่วนร่วมทำให้เกิดการพัฒนา และการเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องการพัฒนา

กรรณิกา ชมดี (2542:11) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้ามาร่วมเพื่อรับผิดชอบดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527:16-19) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า

- (1) การมีส่วนร่วมในการดับปัญหาและสาเหตุของปัญหา
- (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม
- (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
- (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

Caayupan (อ้างถึงในชินรัตน์ สมสืบ, 2539:22-23) นิยามว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ผู้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนามีโอกาสและใช้โอกาส มีส่วนในการแสดงความรู้สึก บ่งบอกความต้องการ และประสานสิ่งเหล่านี้ทั้งหมด เพื่อวางแผนดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ตามสถานที่และวิธีที่ผู้ได้รับประโยชน์ โดยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานพัฒนาน้อยที่สุด

องค์การสหประชาชาติ หรือUnited Nations (อ้างถึงในสุภารักษ์ จุตระกูล,2537:29) ได้ในความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการพัฒนาไว้ว่า การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังในระดับต่างๆ คือ

(1) ในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดการทรัพยากรในการบรรลุเป้าหมายนั้น

(2) ในการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงสร้างโดยสมัครใจ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (อ้างถึงในทวิทอง หงส์วิวัฒน์,2527:182-183) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนนั้นได้เกิดขึ้นกับชุมชนต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิด 3 ประการ คือ

(1) ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของบุคคล ซึ่งกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม

(2) ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นลงมือกระทำร่วมกัน

(3) การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันจะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

4.2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

ไพรินทร์ เดชะรินทร์ (อ้างถึงในสมบุญย์ ศรีวัฒนะตระกูล, 2540:12-13) ให้ความเห็นในเรื่องรูปแบบและประเภทการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

(1) องค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ กลุ่มประชาชนที่มีความสนใจในการพัฒนาชุมชนสังคม มีการรวมตัวกันเองในกลุ่มขนาดเล็กในระดับหมู่บ้านหรือระดับตำบล อำเภอ ในตัวเมือง เพื่อร่วมทำประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น อาสาสมัครรูปแบบต่างๆ เช่น ลูกเสือชาวบ้าน ชมรม ศูนย์ประเภทต่างๆ องค์กรประชาชนเหล่านี้อาจได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ หรือองค์การอาสาสมัครเอกชนที่จดทะเบียนตามกฎหมาย เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น กลุ่มที่จัดตั้งไม่เป็นทางการจะทำงานเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่มเป็นส่วนใหญ่และต่อส่วนรวมที่ไม่ใช่ส่วนน้อย

(2) องค์กรประชาชนที่ไม่ใช่เป็นทางการ องค์กรเหล่านี้มีการจดทะเบียนในรูปสมาคม มูลนิธิตามกฎหมาย และยังมีรูปการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ประเภทต่างๆ เช่น สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ข้าวไร่ ยังมีกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมาย คณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์กรประชาชนเหล่านี้จะทำกิจกรรมตาม

วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนหรือตามที่ระบุในกฎหมายบัญญัติบทบาทหน้าที่ไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นตัวแทนของประชาชนหรือสมาชิกในการตัดสินใจดำเนินการพัฒนา ร่วมกับราชการหรือจัดทำเองตามบทบาทหน้าที่

(3) ตัวแทนบุคคลหรือตัวแทนองค์กรเอกชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการรูปแบบต่างๆ ในกิจการของทางราชการ ซึ่งต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือจากตัวแทนเหล่านั้น

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527:179) กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วม ซึ่งอาจจำแนกออกได้เป็น 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วมดังนี้

(1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง โดยผ่านองค์กรที่จัดตั้งโดยประชาชน

(2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน

(3) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (อ้างถึงในสมบุญย์ ศรีวัฒนตระกูล, 2540:36) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

(1) การทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมถึงความต้องการของชุมชน

(2) ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือสนองต่อความต้องการของชุมชน

(3) ร่วมวางนโยบายหรือวางแผนกิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ปัญหา เพื่อสนองความต้องการของชุมชน

(4) ร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

(5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(6) ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน

(7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

(8) ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอด

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม (2544:12) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมแบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมวางแผนกิจกรรม

ขั้นที่ 2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ประกอบด้วยการเกี่ยวข้องกับการดำเนินการ ในกิจกรรมต่างๆ และการตัดสินใจ

ขั้นที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของกิจกรรมหรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมิน ประสิทธิภาพของโครงการกิจกรรมต่างๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ด้วย ซึ่ง ผลของกระบวนการประเมินนี้จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมขั้นที่ 1 ซึ่งเป็น ขั้นตอนของการวางแผนต่อไป

ติน ปรัชญพฤทธิ์ (2544:125) กล่าวว่า การพัฒนาชนบทมีเนื้อหาครอบคลุมถึงปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชนบทเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะ การมีส่วนร่วมมิได้มีผลแต่เพียงสนับสนุนการพัฒนาโดยอาศัยพลังและทรัพยากรจากประชาชน เท่านั้น หากยังมีการส่งเสริมความสำนึกร่วมกันของประชาชนในอันที่จะอยู่ร่วมกันด้วยความ สามัคคี เน้นการคำนึงถึงผลรวมและพัฒนาศักยภาพทางจิตใจ ทางปกครอง และความสามารถใน การช่วยตนเอง มองในแง่นี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทยังสะท้อนให้เห็นว่าใน สถานะที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนานั้น มิใช่เป็นผู้ถูกระทำแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังเป็นผู้กระทำ ได้ด้วย ซึ่งแนวคิดเช่นนี้ย่อมสอดคล้องกับการพึ่งตนเองอย่างแท้จริง

พรนพ พุกกะพันธ์ (2544:116-118) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและเอกชนว่า การ เปิดโอกาสให้ชุมชนและธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ก่อนอื่นจะต้องมีการกระจายอำนาจ เสริมความเข้มแข็งของการปกครองท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น การเปิดให้ท้องถิ่นมีอิสระในการ แก้ปัญหาในชุมชนของตนเองอย่างเต็มที่ การให้อิสระในการเก็บและการใช้ภาษีท้องถิ่นหรือการ กั้นเงินงบประมาณให้กับชุมชนท้องถิ่นสูงขึ้น ในประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีการกระจายเงิน งบประมาณประมาณร้อยละ 25 หรือมากกว่านั้นให้กับท้องถิ่น ซึ่งในบางครั้งรัฐบาลมองข้ามความ ต้องการที่แท้จริงของชุมชน

สิ่งที่ควบคู่ไปกับการกระจายอำนาจ ได้แก่ การยอมรับภูมิปัญญาชาวบ้านหรือวิถีชีวิตและ วิธีการปฏิบัติที่สืบทอดมาช้านาน หรือที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้นมาใหม่ ไม่ให้อิทธิพลของวิถีชีวิตแบบ ชาวเมืองหรือวิถีปฏิบัติตามเทคโนโลยีสมัยใหม่มาทำลายวิถีชีวิตหรือภูมิปัญญาชาวบ้านจนหมด ไปหรือสูญเสียเอกลักษณ์ของตนเอง การกระทำเช่นนี้เป็นการผสมผสานภูมิปัญญาชาวบ้านกับ ชาวเมืองเข้าด้วยกัน ทำให้รากฐานทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือชุมชนมีความมั่นคงสามารถ พัฒนาตนเองและมีบทบาทต่างๆ ในการจัดการกับปัญหาของท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ควร

ให้ความสนใจได้แก่ วิถีชีวิตที่กลมกลืนกับธรรมชาติ องค์ความรู้ต่างๆ ในท้องถิ่น ทักษะคติและ ความเชื่อที่ช่วยสร้างความเหนียวแน่นให้กับชุมชนและช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของชาวบ้าน

การพัฒนาเป็นหน้าที่ของทุกคนทุกองค์กรที่จะต้องร่วมกันทั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนา เอกชน และองค์กรธุรกิจ ทุกองค์กรต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา ทั้งหมดก็ เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ ต้องการให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น โดยการนำ ศักยภาพของชุมชนที่ชุมชนมีอยู่มาใช้ในการพัฒนาชุมชน การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมใน การพัฒนาจะทำให้การพัฒนานั้นสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง เพราะชาวบ้านเป็น ผู้ที่รู้จักปัญหาดีที่สุด มุมมองการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงนอกจากสะท้อนให้เห็นพัฒนาการในแต่ละ ช่วงเวลาแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นบทบาทของแต่ละองค์กรและประชาชนในพื้นที่ ทำให้ลักษณะการ ส่งเสริมการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

2.5 แนวคิดวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise) เป็นแนวคิดใหม่ ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการ "ทุนของชุมชน" อย่าง สร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง "ทุนของชุมชน" หมายถึง ทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุน ทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม พระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนารมณ์ให้เป็น กฎหมายเพื่อบูรณาการหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนให้เข้ามาร่วม/สนับสนุน วิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบและเป็นเอกภาพ เพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ มีเศรษฐกิจเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใดและสามารถเข้าสู่การเป็น ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไป (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, ออนไลน์)

การขาดดุลการค้าเป็นที่มาของความคิดการสร้างอุตสาหกรรมขนาดย่อมในครัวเรือน ซึ่ง ประสาน วงศ์ใหญ่ (2515:38-40) กล่าวว่า “การพัฒนาควรจะเริ่มที่อุตสาหกรรมขนาดเล็กหรือ ขนาดย่อม เนื่องจากอุตสาหกรรมขนาดย่อมใช้ทุนน้อยและช่วยให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนใน ท้องถิ่น เช่น การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ช่วยให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มและเป็นการช่วย ยกระดับมาตรฐานการครองชีพ” เช่นเดียวกับวิสาหกิจชุมชน แนวคิดวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่ ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน เพราะชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

2.5.1 ความหมายวิสาหกิจชุมชน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (2545:38) ได้ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชน ว่าหมายถึง ชุมชนที่ร่วมกันผูกพันในการประกอบการ ทางด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การ

บริการและกิจการอื่นใดโดยอาศัยวัตถุประสงค์ บัญญัติการผลิตและการประดิษฐ์คิดค้นจากทรัพย์สิน
และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เพื่อประโยชน์แห่งความสำเร็จในการพึ่งพาตนเอง พึ่งพาอาศัย
ซึ่งกันและกัน และในการสร้างสรรค์ การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อความอยู่ดีกินดีอย่างพอเพียง โดยมีมุ่ง
ประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด ตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน
พ.ศ. 2548 หมายถึง กิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่
ดำเนินการ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว
ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งตนเองของ
ครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำ
กิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย
(พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548:2)

วิสาหกิจชุมชนเป็นการสร้างรากฐานชีวิต รากฐานเศรษฐกิจให้กับชุมชน เป็นหลักประกัน
ความมั่นคง เพราะวิสาหกิจชุมชนไม่ได้ทำแต่เฉพาะในชุมชน ถ้ามีเหลือกินเหลือใช้ก็ขายออกสู่
ตลาดได้ หลักคิดของวิสาหกิจชุมชน คือ ทำเพื่อความอยู่รอดของชีวิต โดยเอาความสุขเป็นตัวชี้วัด
ใช้ทุนชุมชนและเน้นตลาดพอเพียง (เสรี พงศ์พิศ, 2548:133-140) จึงเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนให้
ความสำคัญกับชุมชนและคนในชุมชนมากกว่าเรื่องของการค้าขายเอากำไร แนวคิดเช่นนี้เป็นการ
ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในชุมชนที่ถูกต้อง

วารสารส่งเสริมการเกษตร (2547:8) กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนมี
องค์ประกอบอย่างน้อย 7 ประการ

- (1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
- (2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงานในชุมชน
เป็นหลัก
- (3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
- (4) เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น
- (5) มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจการต่างๆอย่างเป็นระบบ
- (6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
- (7) มีการพึ่งพาตนเองของชุมชนและครอบครัวเป็นเป้าหมาย

วิสาหกิจชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่และเศรษฐกิจชุมชน ดังนั้นการพัฒนา
วิสาหกิจชุมชนได้ยึดหลักการดังนี้

1. ให้ชุมชนรู้จักวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากปัญหาที่ผ่านมา ชุมชนสามารถ
ผลิตสินค้าได้มากมาย แต่ไม่รู้จะนำไปขายที่ไหน ดังนั้นต้องปรับวิถีคิดใหม่

2. วิสาหกิจชุมชนมีฐานคิดอยู่บนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. ให้วิสาหกิจชุมชนรู้จักการจัดการผลิต การตลาดและการบริโภคร่วมกันไม่ใช่ต่างคนต่างทำ วิสาหกิจชุมชนต้องสร้าง “วงจรเศรษฐกิจชุมชน” ขึ้นมาใหม่ เชื่อมโยงศักยภาพชุมชนเข้ากับการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า เป็นการร่วมกันทำแบบประสานพลัง (Synergy) ทำให้เกิดการคิดและทำแบบทีละคน มีการจัดระบบการผลิต การตลาด

วารสารอุตสาหกรรมสาร (2548:31) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นการพึ่งตนเองในครอบครัว ในชุมชน ในเครือข่าย เป็นการประกอบการแบบพื้นฐาน ขณะที่วิสาหกิจชุมชนที่เข้าสู่ระบบตลาดเรียกว่า วิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้า ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนจึงมีความแตกต่างจากธุรกิจชุมชนและอุตสาหกรรมชุมชน วิสาหกิจชุมชนเป็นระบบที่มีความหลากหลายกิจกรรมเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เสริมกันแบบบูรณาการ

วารสารส่งเสริมการลงทุน (2546:68-69) กล่าวถึงเป้าหมายหลักของวิสาหกิจชุมชนไว้ดังนี้

(1) พึ่งตนเอง เป็นแนวทางของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ประเภทในระดับครอบครัวเป็นการพึ่งตนเองทั้งด้านอาหาร ของใช้ ทุน ปัจจัยการผลิต และการดูแลสุขภาพ

(2) พอเพียง เป็นแนวทางของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ประเภทในระดับชุมชนและเครือข่าย เน้นความพอดีมีขอบเขตชัดเจน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพด้านผลผลิต ทรัพยากร โดยภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางที่ตรงกับนโยบาย

(3) พัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นแนวทางของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ประเภท ในระดับธุรกิจผลิตผลิตภัณฑ์บนฐานศักยภาพส่วนเกินของผลผลิตและทรัพยากร โดยภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ เป็นแนวทางที่ตรงกับนโยบาย “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์”

2.5.2 ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนมี 3 ประเภท

(1) วิสาหกิจชุมชนทดแทนการพึ่งพาภายนอกชุมชน หมายถึง กิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เน้นการลดรายจ่ายของเกษตรกรและชุมชน

(2) วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลผลิตและทรัพยากร หมายถึง ชุมชนผลิตทางการเกษตร และมีการประกอบการเพื่อนำผลผลิตและทรัพยากรมาสร้างผลิตภัณฑ์

(3) วิสาหกิจชุมชนบริการ หมายถึง การประกอบการที่เกิดจากทักษะ ภูมิปัญญา และความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้บริการกับเกษตรกรในครอบครัว ชุมชน และบุคคลทั่วไป

รูปแบบการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

(1) วิสาหกิจที่ประกอบกิจการเดียว ได้แก่ วิสาหกิจที่ประกอบกิจการเพียงหนึ่งเดียว โดยคณะผู้บริหารในชุมชนชุดเดียว และไม่สร้างเครือข่ายกับวิสาหกิจอื่นๆ โดยจะมีผลผลิตมากกว่าหนึ่งผลิตภัณฑ์/บริการ

(2) วิสาหกิจที่ประกอบกิจการในรูปเครือข่าย ได้แก่ วิสาหกิจที่ปฏิสัมพันธ์กับกิจการอื่น โดยแต่ละวิสาหกิจต่างมีการประกอบการ ตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ของกิจการ หากแต่มีปฏิสัมพันธ์กันแบบพึ่งพา เกื้อกูล เชื่อมโยงกันในรูปแบบต่างๆ เช่น 1) เครือข่ายกิจกรรม ได้แก่ วิสาหกิจที่มีกิจกรรมเกื้อกูลกันมาเป็นเครือข่ายกัน ทั้งที่เป็นกิจกรรมประเภทเดียวกัน และ หรือหลายประเภท 2) เครือข่ายพื้นที่ ได้แก่ วิสาหกิจที่ดำเนินการอยู่ในระดับพื้นที่เดียวกัน เช่น ระดับหมู่บ้านด้วยกัน หรือ ระดับตำบลด้วยกัน หรือต่างระดับพื้นที่ เช่น วิสาหกิจระดับหมู่บ้าน กับระดับตำบลมาเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (กรมการพัฒนาชุมชน 2546 อ้างถึงใน สุวิทย์ จำปา และคณะ, 2546: 26)

วิสาหกิจชุมชนเกิดจากแนวคิดของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน และการสร้างรายได้ของประชาชนในการผลิตสินค้าและการให้บริการในชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชนเป็นการเปิดทางสายใหม่ให้กับการพัฒนาประเทศ สร้างรากฐานให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีรายได้ มีสวัสดิการ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ อันเป็นหลักการที่นำไปสู่การเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจของไทยได้ ดังนั้น รัฐบาลจึงสนับสนุนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และให้ประชาชนในชุมชนมองเห็นศักยภาพของตนเองและชุมชน และนำศักยภาพเหล่านั้นมาพัฒนา เพื่อให้เกิดรายได้แก่ตนเองและชุมชนต่อไป โดยที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะเป็นผู้ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชน การพัฒนาชุมชนที่เริ่มจากความต้องการของประชาชนจะสามารถพัฒนาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม หากภาครัฐหรือภาคเอกชนพัฒนาตามนโยบายที่ตั้งไว้โดยที่ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเลย การพัฒนานั้นจะไม่ตอบสนองยังความต้องการของประชาชนและเป็นการแก้ปัญหาไม่ก่อให้เกิดผลการพัฒนา

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาเรื่องชุมชนพรคabanารีสอร์ท

อ้อทิพย์ ราชภรณ์นิยม และคณาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ศรีนครินทร์วิโรฒ (2549:66-81) ได้ศึกษา "ถอดบทเรียน : กรณีศึกษาชุมชนพรคabanารีสอร์ทและศูนย์กีฬาต้านา: เศรษฐกิจพอเพียงมุมมองในภาคบริการแบบครบวงจร" พบว่า การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการ

บริการธุรกิจของชุมชนพรวคานานาร์อีสอร์ทสามารถทำให้ธุรกิจรอดพ้นจากวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ องค์กรสามารถลดต้นทุนทางเศรษฐกิจได้อย่างมหาศาล และทำให้ธุรกิจพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

ผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคม (CSR)

SMart Kolektiv ซึ่งเป็นองค์กรการตลาดเพื่อสังคมที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาการประชาสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ของประเทศเซอร์เบีย (2005) ได้ศึกษา "กระบวนการทัศนคติความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคมในประเทศเซอร์เบีย: การรับรู้และทัศนคติของสาธารณชน องค์กรธุรกิจ องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร และภาครัฐที่มีต่อกระบวนการความรับผิดชอบต่อสังคม" ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศเซอร์เบียต่างก็รู้ว่าหลายๆ องค์กรมีการส่งเสริมกิจกรรมในลักษณะที่เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม แต่จะรับรู้ในลักษณะของการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ การบริจาค การสนับสนุนงานด้านกีฬา และการส่งเสริมวัฒนธรรม ซึ่งองค์กรธุรกิจที่ประชาชนชาวเซอร์เบียจดจำได้ว่ามีภารกิจด้านความรับผิดชอบต่อสังคม คือบริษัทฟิลิป มอริส และ ยู เอส สตีล นอกจากนี้ยังพบว่า หนึ่งในการพัฒนากระบวนการความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศเซอร์เบียคือ การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแก่องค์กรธุรกิจ และสาธารณชนให้มากขึ้นและถูกวิธี ซึ่งจะช่วยสร้างเสริมแรงขับเคลื่อนในการพัฒนากระบวนการรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศเซอร์เบียต่อไปในอนาคต

UNDP (2002) ได้ศึกษา "ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคมในอินเดีย ปี 2002" มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดการรับรู้ถึงกระบวนการรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคมในประเทศอินเดียและศึกษาถึงบทบาทขององค์กรธุรกิจในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเพื่อศึกษาถึงอุปสรรคในการขับเคลื่อนและพัฒนาองค์ความรู้ในกระบวนการรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย โดยศึกษาถึงมูลเหตุของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม การเรียกร้องในกระบวนการรับผิดชอบต่อสังคม การวางแผนกลยุทธ์สำหรับงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคม ความสำคัญของกระบวนการรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคม

สำหรับการศึกษาถึงมูลเหตุของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคมพบว่า การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจในประเทศอินเดียส่วนใหญ่มีปัจจัยมาจากผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก โดยพบว่า 75 % มาจากพนักงานในองค์กร 66 % มาจากกลุ่มลูกค้า 60 % มาจากชุมชนรอบข้าง และ 63 % มาจากผู้มีอำนาจตัดสินใจในองค์กร ในขณะที่ผลการศึกษาถึงด้านการเรียกร้องในกระบวนการรับผิดชอบต่อสังคมพบว่า มี

จำนวนตัวเลขถึง 81 % จากกลุ่มตัวอย่างที่เรียกร้องถึงปัญหาด้านจริยธรรมในการดำเนินงาน และร้อยละ 76 ในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ร้อยละ 72 เรียกร้องถึงการยืดหยุ่นในกฎระเบียบ และร้อยละ 76 เรียกร้องถึงมาตรการด้านสุขภาพและความปลอดภัยจากองค์กร

นอกจากนี้แล้วการศึกษาถึงการวางแผนกลยุทธ์สำหรับงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร พบว่า ร้อยละ 98 อธิบายว่า การวางแผนกลยุทธ์สำหรับงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคมนั้นเป็นหน้าที่ของผู้บริหารองค์กร ร้อยละ 80 กล่าวว่า เป็นหน้าที่ของพนักงานทุกคนในองค์กร และร้อยละ 61 บอกว่าจำเป็นจะต้องวางแผนร่วมกันของผู้ถือหุ้นด้วย และในขณะเดียวกัน ร้อยละ 67 บอกว่าการวางแผนกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมจำเป็นจะต้องให้ชุมชนรอบข้างที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานด้วย

สำหรับองค์กรธุรกิจที่เห็นความสำคัญของกระบวนการรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคม พบว่า มีเพียงร้อยละ 38 ของกลุ่มตัวอย่างที่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคมว่าจะช่วยให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

มูลนิธิกองทุนไทย (2547) ได้ศึกษา "สู่การให้ที่แตกต่าง: การศึกษาวิจัยรูปแบบ ลักษณะ และกลไกของการการให้เพื่อสังคม เป็นการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ ลักษณะ และกลไกการให้เพื่อสังคม" โดยจะแบ่งการให้เพื่อสังคมออกเป็น 2 ประเภท คือ การให้เพื่อสังคมของบุคคลธรรมดา และการให้เพื่อสังคมของภาคธุรกิจ ซึ่งนอกจากนี้ยังจะมีกรณีศึกษาเกี่ยวกับการให้เพื่อสังคม แยกออกมาต่างหากอีกบทหนึ่ง โดยผลการศึกษาพบว่า การให้เพื่อสังคมของภาคธุรกิจนั้น องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่เป็นแหล่งการให้เกือบทั้งหมด กล่าวคือ กว่า 80% ของเงินบริจาคมาจากองค์กรธุรกิจที่มีผลประกอบการเกิน 50 ล้านบาท ขึ้นไป นอกจากนี้แล้วยังมีข้อสังเกตอีกว่าในบรรดาองค์กรธุรกิจที่มีรายได้ลดหลั่นลงมานั้นมีปริมาณการให้ต่อองค์กรธุรกิจที่ค่อนข้างเสถียร ซึ่งทำให้การให้สัมพันธ์กับผลประกอบการนั้นเป็นสิ่งที่ลดลงเรื่อยๆ

ผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ : UNDP (2007) ได้ศึกษา "ทางสายกลาง" เป็นแนวทางแก้ไขความยากจนรับมือกับความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ พบว่า แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ และบุคคล สามารถประยุกต์ใช้เพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน เพื่อปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นสำหรับทุกคน โดยยกตัวอย่างกรณีศึกษา อาทิ

กลุ่มชุมชน หลักการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพและการพึ่งพาตนเองในระยะยาว รายงานระบุว่าจากกรณีศึกษาตัวอย่างของชุมชนต่างๆ แสดงให้เห็นว่าโครงการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองส่งผลให้เกิดความยั่งยืน เช่น กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ การพัฒนาทุนหมุนเวียน การสร้างเครือข่ายสวัสดิการชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายระหว่างชุมชนต่างๆ เพื่อสร้างฐานเศรษฐกิจและวิสาหกิจชุมชน สร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน เช่น ตัวอย่างของเครือข่ายอินแปงเป็นแบบอย่างชุมชนที่มีการพัฒนาและเติบโตอย่างมั่นคง ทั้งได้สร้างเครือข่ายให้มีความหลากหลาย และเชื่อมต่อกิจกรรมเพื่อขยายฐานเศรษฐกิจ มีความระมัดระวัง และพึ่งพาตนเอง

ภาคธุรกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินงานแก่ภาคธุรกิจเอกชนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ปัจจุบันบริษัทเอกชนทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กต่างนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติ และประยุกต์ใช้เพื่อวางแผนและบริหารจัดการองค์กร รายงานระบุว่า แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้องค์กรสร้างผลกำไรที่เป็นธรรม สร้างรายได้ที่ยั่งยืน มีจรรยาบรรณในการดำเนินการธุรกิจให้ความสำคัญแก่พนักงานในองค์กรทุกคน คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีการจัดการบริหารความเสี่ยงอย่างรอบคอบ และสนับสนุนทรัพยากรจากองค์กรภายใน ตัวอย่างได้แก่ เครือซีเมนต์ไทย

ภาครัฐ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานหลักในการขจัดความยากจน มีความสำคัญต่อการปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาล และเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงโลกที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน รายงานโต้แย้งว่า การแก้ไขความยากจนนั้น รัฐบาลควรสนับสนุนโครงการระดับชุมชนโดยเน้นให้ชุมชนพึ่งพาตนเองมากกว่าการใช้เม็ดเงินลงทุนในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ภาครัฐควรสนับสนุนการพัฒนาและส่งเสริมโครงการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน และกำหนดนโยบายมหภาค โดยมีความเสี่ยงน้อยที่สุด

ผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

สุดาวดี ดิษฐกิจ (2543: 56-84) ได้ศึกษา "ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกระทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งตามธรรมชาติ ศึกษากรณี ชุมชนสาคลี อำเภอสวนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" พบว่าปัจจัยด้านกายภาพ สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจชุมชนและการเมืองชุมชน ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งตามธรรมชาติ ปัจจัยทางด้านกายภาพส่งผลให้คนในชุมชนมีความสนิทสนมกลมเกลียวกันมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันจึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มได้ง่าย ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมในการรวมกลุ่มโดยการ Socialization ปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชนส่งผลให้เกิดการเข้าร่วม เนื่องจาก

สามารถทำให้รายได้ในครัวเรือนเพิ่มขึ้น พึ่งตนเองได้ และเป็นการดึงดูดเด่นของชุมชนเกษตรกรรมทำให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้น ปัจจัยทางด้านการเมืองชุมชนส่งผลโดยผู้นำมีลักษณะ Charismatic Leader ทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อถือและเลื่อมใส รวมทั้งความสัมพันธ์ที่เป็นส่วนตัวของผู้นำกับชาวบ้านทำให้เกิดการรวมกลุ่มได้ง่าย นอกจากนี้ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาสังคมต้องร่วมมือกันทำให้การพัฒนาชนบทสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

สุตารัตน์ เจริญเกตุมงคล (2541:47-69) ได้ศึกษา "บทบาทการมีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีป้อมชุมชนบางจาก สหกรณ์การเกษตร บึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์" พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนคือ การฉีกก้ำกังของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชาชน ภาคเอกชนควรเป็นผู้ให้การสนับสนุนในด้านทุน การเรียนรู้ การจัดการ การตลาดให้แก่ชุมชน ในหลักการจะเน้นให้ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการ บริหารจัดการภายในองค์กรเอง ในรูปแบบโครงสร้างและสหกรณ์ ภายใต้การบริหารโดยผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและคุณธรรม ซึ่งสมาชิกในชุมชนต้องเกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วม ภาครัฐควรเป็นตัวกระตุ้นและคอยอำนวยความสะดวกในด้านพื้นฐาน ระดับภาษี รายได้ท้องถิ่น การบริการด้านข้อมูลข่าวสาร รวมถึงจัดเวทีระดมความคิดเห็น

ผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

อมรเทพ สังข์สิงห์ (2546:46-51) ได้ศึกษา "ปัจจัยทางการตลาดสำหรับวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาโรงงานแปงขนมจีน อำเภอหนองบัวตา จังหวัดนครศรีธรรมราช" พบว่าศักยภาพด้านต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชนมีสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกขององค์กรเอื้อให้เป็นธุรกิจที่มีศักยภาพที่ดีพอในการแข่งขัน โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน หรือ SMEs โดยกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลในชุดปัจจุบันในการให้สนับสนุนทุกรูปแบบของธุรกิจชุมชน ในลักษณะหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ธีระวัฒน์ เจริญราษฎร์ (2546:165-173) ได้ศึกษา "ธุรกิจชุมชน วิถีทางสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา อำเภอภูซุ่ม จังหวัดยโสธร" จากผลการศึกษาพบว่าหน่วยงานที่มีบทบาทส่งเสริมธุรกิจชุมชนได้แก่องค์กรของภาครัฐ เช่นกรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ซึ่งช่วยส่งเสริมและให้ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ (เกษตรปลอดสารพิษและสารเคมี) และความช่วยเหลือด้านเงินทุนและความรู้ในด้านต่างๆ ให้แก่ชุมชน โรงพยาบาลภูซุ่มให้ความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค สำนักงานกองทุนพัฒนาสังคม (SIP) ให้เงินทุนสนับสนุนใน

กิจกรรมกองทุนสวัสดิการชุมชน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ให้สินเชื่อในการดำเนินกิจกรรมของธุรกิจชุมชน การดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชนของหมู่บ้านโลกชุมชนก็ได้พึ่งพาองค์กรของรัฐมากเกินไปจนไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เพราะมีการเรียนรู้และมีส่งเสริมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ทำให้ชาวบ้านมีความสามารถในการดำเนินงานเองและพึ่งพาตนเองได้

วิทยา จันทะวงศ์ศรี (2547:73-79) ได้ศึกษา "ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม" จากผลการศึกษารูปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มนั้นมี

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก คือหน่วยงานจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการหรือบุคคลอื่นซึ่งมีการปฏิสัมพันธ์ในรูปของทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ทั้งนี้ชุมชนจำเป็นต้องเรียนรู้และประเมินว่าการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์นั้นเป็นไปในลักษณะใดและชุมชนควรมีการประชุมศึกษาหารือกับสมาชิกถึงการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์จากภายนอกอย่างสม่ำเสมอ

2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมซึ่งสถาบันจากภายนอกมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยสถาบันภายนอกจะเข้ามาช่วยเหลือในกรณีที่ชุมชนต้องการระดมทุนเพิ่ม หรือต้องการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคด้านต่างๆในการบริหารงานซึ่งชาวบ้านหรือสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนอาจไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมด้านนั้นๆมาก่อน

จงพิศ ศิริรัตน์ (2547:77-97) ได้ศึกษา "สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ภาคใต้" พบว่า หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทอย่างมากทางด้านกาให้คำปรึกษา การรับรองสินค้า การจัดอบรม การจัดนิทรรศการและการตลาด และหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทในระดับปานกลางถึงน้อยในด้านการแนะนำ การผลิต สนับสนุนให้มีการจัดการอย่างครบวงจร การหาผู้เชี่ยวชาญ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การหาเงินทุนให้ การหาอุปกรณ์การผลิต การหาเครือข่าย การออกแบบผลิตภัณฑ์ การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการหาวัตถุดิบ

จากการศึกษาแนวคิดและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพัฒนาชุมชนเป็นหน้าที่ของทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรธุรกิจที่จะต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมซึ่งแต่ละองค์กรมีช่วงเวลาและรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกัน ภาครัฐให้การสนับสนุนและส่งเสริมผ่านทางสำนักงานชุมชนและสำนักงานการเกษตร ทั้งรูปแบบของความรู้และการร่วมกันพัฒนาชุมชนและเนื่องจากภาครัฐมีภาระหน้าที่มากขึ้น ประกอบกับขั้นตอนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน องค์กรอื่นๆ จึงหันมาให้ความสนใจและสานต่อการพัฒนาชุมชน

แทนองค์การภาครัฐ เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง สิ่งที่จะกระตุ้นให้องค์กรธุรกิจหันมาให้ความสนใจสังคมมากขึ้นก็ด้วยแนวคิดการรับผิดชอบต่อขององค์กรธุรกิจต่อชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรธุรกิจเองและเพื่อแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อธุรกิจที่มีต่อสังคม จึงทำให้แนวคิดดังกล่าวกลายเป็นที่นิยมขององค์กรธุรกิจเพิ่มขึ้น การพัฒนาชุมชนของทั้ง 3 องค์กรมีลักษณะร่วมที่เหมือนกัน คือ การพัฒนาที่ดึงเอาประชาชนหรือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยที่ทั้ง 3 องค์กรเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมเท่านั้น การนำแนวคิดวิสาหกิจชุมชนเข้ามาใช้ร่วมกับการพัฒนาชุมชนก็เพื่อให้ชุมชนมีรายได้ จากการนำศักยภาพที่ชุมชนตนเองมีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และชุมชนเองสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น อันเป็นแนวคิดพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งมีรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงแล้ว เศรษฐกิจของประเทศก็มีความมั่นคงตามไปด้วย ส่งผลให้ประเทศเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

แม้ว่าแนวคิดการรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคมจะเป็นแนวคิดที่ใหม่สำหรับการพัฒนา แต่ถ้านำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนา แนวคิดดังกล่าวสามารถเอื้อให้เกิดการพัฒนายั่งยืนได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุมชน หน่วยงานและองค์กรในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชนและการพัฒนาชุมชน โดยทำการศึกษาสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของชุมชน บทบาทหน้าที่ขององค์กรภาครัฐ เนื่องจากองค์กรภาครัฐเป็นองค์กรหนึ่งที่มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ทั้งในเรื่องของการกำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชนและการส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ทั้งในเรื่องของการให้ความรู้และเทคโนโลยีแก่ชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามมาจากการพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3.1 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของชุมชนสะพลี

ประวัติความเป็นมาของตำบลสะพลี

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (2544:133-134) ได้กล่าวว่า บ้านสะพลีเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ประวัติความเป็นมาของบ้านสะพลี จากการเล่าต่อๆ กันมาของผู้เฒ่าผู้แก่และจากการค้นคว้าในตำราเก่าๆ ตามวัดและอารามต่างๆ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

แต่เดิมหมู่บ้านนี้ไม่มีใครทราบว่ามีชื่อเรียกกันอย่างไรมาก่อน เพราะเป็นที่รกทึบไม่มีใครมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินอย่างเช่นปัจจุบัน ฉะนั้นในท้องที่นี้จึงมีสัตว์ป่าชุกชุมและดุร้าย ต่อมาถึงสมัยอยุธยาตอนกลางตรงกับสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ได้กรีธาทัพไปตีหัวเมืองทางใต้ และได้เดินทัพผ่านหมู่บ้านนี้ตรงกับเวลาค่ำพอดี จึงสั่งให้ทหารหลวงปลุกที่ประทับเพื่อพักการเดินทางชั่วคราวเป็นตึกคอกย้อมๆ ริมคลองน้ำเล็กๆ สายหนึ่ง และให้ทหารออกล่าสัตว์ป่ามาเป็นอาหาร ห่างจากตำหนักไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเข้าเขตป่าที่ภูเขาดินสอ ไม่ได้เนื้อสัตว์สักตัวเดียว และก่อนจะตัดสินใจเดินทางกลับ ก็มีทหารคนหนึ่งสามารถยิงเนื้อทรายได้ตัวหนึ่ง แต่เนื้อทรายกลับลุกขึ้นวิ่งหนีเป็นอย่งนี้อยู่หลายครั้ง จนกระทั่งพบสระน้ำแห่งหนึ่งและทำพิธีพลีสระน้ำตามธรรมเนียมการล่าสัตว์โบราณ (การพลี คือ การพูดเองตอบเองว่าต้องการอะไร แล้วถามว่าจะได้หรือไม่ ก็ตอบเองว่าได้หรือไม่ได้) ป่าวันรุ่งขึ้นทหารล่าสัตว์ก็กลับมาที่สระน้ำนี้อีก ครั้งนี้ทหารที่มาทั้งคณะก็ทำพิธีพลีสระน้ำ โดยจุดธูปเทียนบูชาเจ้าเขาก่อนแล้วกล่าวคำพลีให้ยิงเนื้อได้สมใจ การล่าสัตว์วันนั้นปรากฏว่าได้เนื้อมากมาย

ข่าวการพลีการล่าสัตว์ครั้งนี้กระจายไปทั่ว จนกระทั่งนักล่าสัตว์ทั้งหลายเมื่อมาหาเนื้อ ครั้งใดในท้องที่นี้จะต้องขึ้นไปบนภูเขาดินสอแล้วทำพิธีพลีสระน้ำนี้ก่อนทุกครั้งจึงจะได้เนื้อสัตว์ จนพูดกันติดปากเมื่อมีผู้ถามว่าจะไปล่าเนื้อที่ไหน ผู้ล่าจะบอกว่าไปล่าที่สระพลีทุกครั้ง ต่อมา สระพลี ก็เพี้ยนเป็น สระปลี ตรงกับชื่อตำบลและเขียนว่าสระพลีอย่างปัจจุบัน

สำหรับสถานที่สร้างตำหนัก ปัจจุบันเรียกตรงกับชื่อคลองสายหนึ่งตรงสะพานคอนกรีตว่า สะพานตำหนักหรือสะพานสำหนัก อยู่ในท้องที่ หมู่ที่ 5 บนเส้นทางถนนเพชรเกษม หมู่บ้านท่าเสม็ดทุกวันนี้

สภาพทั่วไป

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนสระพลีจากองค์การบริหารส่วนตำบลสระพลี ตำบลสระพลีเป็น ตำบลหนึ่งในอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ตำบลสระพลีมีหมู่บ้านทั้งสิ้น 11 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 1 บ้านท่าเสม็ด	หมู่ที่ 2 บ้านปากคอน
หมู่ที่ 3 บ้านดอนคา	หมู่ที่ 4 บ้านเนินสำลี
หมู่ที่ 5 บ้านชายทะเล	หมู่ที่ 6 บ้านพรุใหญ่
หมู่ที่ 7 บ้านคลองใหญ่	หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งวัวแล่น
หมู่ที่ 9 บ้านห้วยตาอ่อน	หมู่ที่ 10 บ้านเขาลูกกลาง
หมู่ที่ 11 บ้านพรุปลิง	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2 : แผนที่การแบ่งเขตพื้นที่ของหมู่บ้านในตำบลสะพลี

ที่มา : ดัดแปลงจากภาพแผนที่ตำบลสะพลีขององค์การบริหารส่วนตำบลสะพลี

หมู่บ้านที่มีพื้นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 10 หมู่บ้าน และอยู่ในเขตเทศบาลจำนวน 1 หมู่บ้าน คือ หมู่ 5 บ้านชายทะเล

ที่ตั้ง

ชุมชนสะพลีตั้งอยู่ในอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร มีระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอปะทิวไปทางใต้ประมาณ 15 กิโลเมตร และตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ประมาณ 18 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลบางสน อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลนาชะอัง อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลนากระตาม อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

เนื้อที่

ตำบลสะพลีมีเนื้อที่ประมาณ 82 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 51,250 ไร่ โดยแบ่งเนื้อที่ดังนี้

- เนื้อที่ที่อยู่อาศัย ประมาณ 2.17 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,358 ไร่
- เนื้อที่ทำเกษตร ประมาณ 54.17 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 34,142 ไร่
- เนื้อที่สาธารณะอื่นๆ ประมาณ 25.20 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 15,750 ไร่

ภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสูงสลับกับเนินเขาที่ไม่สูงชันมากนัก ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวนและประมงชายฝั่ง พื้นที่ชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 11 กิโลเมตร

ประชากร

ประชากรของตำบลสะพลีทั้งสิ้น 5,515 คน (พ.ศ. 2549) ชาย 2,723 คน หญิง 2,792 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 67.26 คน/ตร.กม. มีประชากรทั้งสิ้น 1,208 ครัวเรือน

ข้อมูลด้านทรัพยากรและการท่องเที่ยว

ทรัพยากรธรรมชาติที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวของตำบลสะพลีคือ หาดทุ่งวัวแล่นและเกาะต่างๆ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของตำบลสะพลีและจังหวัดชุมพร

1. หาดทุ่งวัวแล่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดชุมพรและมีหาดทรายที่สวยงามมีระยะทางยาวประมาณ 2,500 เมตร มีบ้านพักตากอากาศ ร้านอาหาร และสโมสรดำน้ำไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวและใช้บริการจำนวนมาก

2. เกาะจรเข้มะ เป็นเกาะที่อยู่ในพื้นที่หมู่ 8 บ้านทุ่งวัวแล่น ของตำบลสะพลี ใช้เวลาในการเดินทางจากชายฝั่งประมาณ 45 นาที รอบๆ เกาะมีปะการังน้ำตื้นที่สวยงามหลายชนิด รวมทั้งปลาทะเลและดอกไม้ทะเลหลากหลายชนิด จึงเหมาะที่จะเป็นแหล่งดำน้ำที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวสะพลีไม่ได้แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดชุมพรหรือจังหวัดต่างๆ ในภาคใต้มากนัก เพราะมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกันมีพื้นที่ติดกับทะเล การประกอบอาชีพของชาวบ้านมีทั้งทำนา ทำสวน ทำไร่และประมง ชุมชนสะพลีชาวบ้านส่วนใหญ่ทำสวนและทำประมงเป็นอาชีพหลัก ส่วนใหญ่จะทำสวนปาล์ม สวนมะพร้าวหรือสวนยางพารา บางส่วนทำนาข้าว ชุมชนสะพลีตั้งอยู่ในอำเภอปะทิว ซึ่งอำเภอปะทิวมีข้าวพันธุ์

พื้นเมืองที่มีชื่อเสียงคือ “ข้าวเหลืองปะทิว” เป็นข้าวพื้นเมืองที่มีความผูกพันมายาวนานกับชาวจุมพรในเขตอำเภอปะทิว ซึ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2549:41-42) กล่าวว่า ภูมิปัญญาเกี่ยวกับพันธุกรรมพื้นบ้านนับเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญต่อระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เนื่องจากภูมิปัญญาเหล่านี้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ระบบนิเวศ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน การอนุรักษ์ความหลากหลายของพันธุกรรมพื้นบ้านถือเป็นการอนุรักษ์ฐานอาหารของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความมั่นคงทางอาหารและนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นไปตามวิถีของเศรษฐกิจที่เน้นความพอเพียงอย่างแท้จริง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ ภูมิปัญญาด้านพันธุกรรมพื้นบ้านไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์พันธุกรรมพื้นบ้านเหล่านี้ถูกลดความสำคัญลง เนื่องจากข้าวเหลืองปะทิวเป็นข้าวที่มีการปลูกดั้งเดิมในเขตบ้านเกาะ บ้านดอนตะเคียน และบ้านหัวนอน อันเป็นที่ของเจ้าเมืองปะทิวในอดีต (เดิมเรียกว่า หัวเมืองยี่ง) และได้รับการยอมรับคุณภาพของเมล็ดข้าว ข้าวเหลืองปะทิวจัดเป็นข้าวยอดนิยมสายพันธุ์หนึ่งของชาวจุมพร เนื่องจากปลูกง่ายให้ผลผลิตในระดับที่น่าพอใจ เหมาะกับการปลูกในสภาพอากาศของชุมพร และที่สำคัญเป็นข้าวพื้นเมืองเดิมของชาวจุมพรอีกด้วย นอกจากนี้ ข้าวพันธุ์เหลืองปะทิวแล้วชาวบ้านบางส่วนในชุมชนยังปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองอื่นๆ เช่น ข้าวแม่ดี ข้าวดอกมะขาม ข้าวเจียงพัทลุง ข้าวพันธุ์สุพรรณบุรี60 ข้าวพันธุ์พิษณุโลก และข้าวหอมมะลิ105 ซึ่งทั้งหมดก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด

การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของคนสะพลีมักสร้างบ้านติดกับแหล่งที่ดินเองประกอบอาชีพ เช่น ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประมงบ้านก็จะสร้างในบริเวณใกล้กับทะเล เพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพ เช่นเดียวกับชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรก็จะสร้างบ้านในพื้นที่ที่เป็นเรือกสวน ไร่ นาของตน อาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ชาวบ้านจะทำหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตรหรือหน้ามรสุมที่ไม่สามารถออกทะเลได้ ชาวบ้านจะหันมารับจ้างทั่วไป เช่น การแกะปู เพื่อเป็นรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพหลัก

อาหารที่ชาวบ้านรับประทานจะเป็นสิ่งที่สามารถหาซื้อได้ง่าย โดยเฉพาะอาหารทะเลที่สามารถหาซื้อสะดวกตามตลาดสดและพืชผักที่สามารถหาได้ตามท้องถิ่น ผักที่ชาวบ้านนิยมนำมารับประทานมากคือ ผักเหลียง เป็นพืชที่ชาวบ้านนิยมนำมาประกอบอาหารในรูปแบบต่างๆ เช่น ต้มกะทิ แกงเหลียง ลวกเป็นผักจิ้ม น้ำพริก ผัดเผ็ด หรือรอกันหอมก เมล็ดหรือลูกของต้นเหลียงมีรสชาติหวานมัน ต้นเหลียงสามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามพื้นที่ต่างๆ และเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบอาหารพื้นบ้านด้วย กะปิเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปของอาหารทะเลและเป็นหนึ่งในส่วนประกอบของอาหารหลายชนิด กะปิของสะพลีเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงและมีคุณภาพที่ดีด้วย

ความสัมพันธ์ภายในชุมชนมีความใกล้ชิดกัน เรียกได้ว่าเหมือนเป็นญาติกันทั้งชุมชน โดยจะรู้จักกันตั้งแต่ปู่ ย่า ตา ยายไปจนกระทั่งรุ่นหลาน ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็น

ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมในชนบท ที่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งจะเห็นได้จากการลงแขกเกี่ยวข้าว เมื่อถึงฤดูเกี่ยวข้าวชาวบ้านจะมาช่วยกันลงแขกเกี่ยวข้าวให้กับเจ้าของนาและเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้ในการเพาะปลูกฤดูกาลต่อไป การเก็บเกี่ยวข้าวส่วนใหญ่จะใช้เคียวเช่นในสมัยก่อน นอกจากนี้จะเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมแล้วยังแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านในชุมชนมีการพึ่งพาตนเองและพึ่งพาสองกันและกันอยู่ จึงไม่แปลกที่ชาวบ้านจะรู้จักสนิทสนมกลมเกลียวกัน นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ผูกพันกับการทำนา เดิมชาวบ้านมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างการทำนา เช่น การขับร้องเพลงนา เพลงนาจัดเป็นเพลงพื้นบ้านของชาวมุขอย่างแท้จริง มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง ท่วงทำนองซ้ำเนิบนาบ ไม่มีดนตรีประกอบ นิยมขับร้องเล่นกันระหว่างการเกี่ยวข้าว แต่ในปัจจุบันการขับร้องเพลงนาไม่มีแล้ว

หน่วยงานและองค์กรที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานที่รับหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ดังนั้นในช่วงแรกของการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐจึงเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาต่างๆ ให้กับชุมชน โดยนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาทั้งในส่วนของประเทศและชุมชน กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน โดยการกระจายนโยบายต่างๆ ให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ สำหรับอำเภอปะทิวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนหลักๆ มีด้วยกันคือ พัฒนาการอำเภอปะทิว เกษตรอำเภอปะทิว และองค์การบริหารส่วนตำบลสะพลี ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทภายหลังจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ทำให้การบริหารจัดการสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

จากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจึงทำให้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2538 ซึ่งทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการชุมชนของตนเองได้มากขึ้น และการกระจายอำนาจการบริหารจัดการต่างๆ ให้กับองค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีขนาดเล็กลงทำให้ง่ายต่อการดูแลและการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น จึงทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเองก็สามารถเข้าไปส่งเสริมการพัฒนาให้กับชุมชนของตนเองได้ตรงตามความต้องการของประชาชนมากขึ้นด้วย เพราะเจ้าหน้าที่และชาวบ้านเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาชุมชนได้ตรงตามความต้องการ บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับภายหลังจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นนั้นมีด้วยกันหลายด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในการ

พัฒนาในด้านอื่นๆ อีกด้วย หน้าที่ต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นถูกกำหนดโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลพ.ศ.2542

สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลสะพลีก็เช่นเดียวกัน บทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบก็ เป็นไปตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ผลงานการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะในทุกปีจะถูกกำหนดตามแผนการดำเนินงาน ดังนั้นการพัฒนาจึงเป็นไปตามแผนการเหล่านั้น เช่น ในแผนพัฒนาปี 2549 จะเน้น การส่งเสริมและพัฒนาชุมชนทั้ง 7 ด้านด้วยกัน คือ

1. ด้านการคมนาคม
2. ด้านเมืองและชุมชน
3. ด้านคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม
4. ด้านเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาทางสังคม
5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. ด้านการเมืองการปกครอง
7. ด้านการพัฒนาระบบบริหารการจัดการ

จากแต่เดิมการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน กรมพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักที่ รับผิดชอบ ต่อมาได้มอบให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ตรง ตามความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

“ หลังจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทำให้เราสามารถบริหารจัดการ ชุมชนของเราได้สะดวกและตรงตามความต้องการของ ประชาชนมากขึ้น เพราะเราสามารถนำปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน มาวางแผนในการพัฒนาและจัดสรรงบประมาณต่างๆ ที่ได้ลงไป ส่งเสริมและพัฒนาในเรื่องต่างๆ มากขึ้น ”

สมพร สิ้นชนะ. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะพลี.

สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2550.

ดังนั้นจากแผนพัฒนาทั้ง 7 ด้านที่กล่าวมาจึงอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่การบริหารส่วน ตำบลสะพลี ซึ่งทั้งหมดทำให้การส่งเสริมและการพัฒนาชุมชนสะพลีสามารถทำได้อย่างสะดวก และคล่องตัวมากยิ่งขึ้น ผลดีของการกระจายอำนาจต่างๆ สู่ท้องถิ่นนั้น นอกจากจะทำให้การบริหารจัดการปัญหาต่างๆ สามารถกระทำได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้นแล้วยังสามารถลดภาระงาน

ให้กับหน่วยงานภาครัฐในสวนกลางมากขึ้นด้วย แต่สำหรับงบประมาณที่ใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนยังต้องอาศัยจากสวนกลางตามเดิม

ดังนั้นพัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ และองค์การบริหารสวนตำบลทั้ง 3 หน่วยงานจะทำงานประสานกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชน ในแต่ละหน่วยงานจะมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานว่า หน่วยงานใดต้องส่งเสริมในเรื่องใด เช่น เกษตรอำเภอจะต้องให้คำแนะนำและส่งเสริมในเรื่องของวิชาความรู้ในการทำการเกษตร เป็นต้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะเป็นผู้ส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้ชุมชนสามารถนำความรู้และศักยภาพของสวนที่มีอยู่ออกมาใช้ได้เหมาะสม ซึ่งทั้ง 3 หน่วยงานจะเป็นผู้แนะนำดูแลให้ชุมชนเกิดการพัฒนารได้อย่างถูกทาง

3.2 หน่วยงานภาครัฐ

3.2.1 การส่งเสริมและพัฒนาชุมชน

ในการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องมีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งแผนพัฒนาดังกล่าวสามารถใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ เช่นเดียวกับการพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมีแผนในการพัฒนา แผนการพัฒนาชุมชนมักเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน แต่ยังมียึดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลักในการกำหนดแผนการพัฒนาชุมชน เพื่อให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน (ไพรัตน์ เดชะรินทร์, 2525:30) ซึ่งนโยบายในการพัฒนาดังกล่าวอ้างอิงมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้การพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับแผนการพัฒนาของประเทศและเป็นเสมือนกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (2504-2509) รัฐบาลเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ระบบคมนาคมและขนส่ง ระบบเขื่อนเพื่อการชลประทาน และพลังงานไฟฟ้า ตลอดจนสาธารณูปการต่างๆ ทำให้นโยบายในการพัฒนาชุมชนในช่วงแรกเป็นการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภคเช่นเดียวกับการพัฒนาประเทศ เพื่อเป็นการวางรากฐานในการพัฒนาประเทศและชุมชนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป นโยบายที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนในช่วงนั้นจึงเน้นไปที่การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเหล่านี้จึงเกิดขึ้นในชุมชนชนบท

ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3-6 (2525-2534) เน้นในเรื่องของการฟื้นฟูเศรษฐกิจและมุ่งขยายการผลิตในภาคการเกษตรเพื่อการส่งออก รวมถึงการลด

ช่องว่างระหว่างรายได้ของประชากร อีกทั้งยังเริ่มให้ความสำคัญในการพัฒนากับการแก้ไขปัญหาสังคม โดยมีภาคเอกชนและองค์กรประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาร่วมกับภาครัฐในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน ซึ่งสุเทพ เทือกสุบรรณ (2529:17) กล่าวไว้ว่า ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แต่ก็ยังเป็นความร่วมมือในเรื่องใหญ่ๆ และค่อนข้างกว้างมาก ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 มีการเจาะลึกและเป็นระดับจุลภาคมากขึ้น นโยบายในการพัฒนาชุมชนในช่วงแผนพัฒนาฉบับนี้ จึงเน้นไปที่การส่งเสริมในเรื่องการเกษตร เพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรเหล่านั้นเป็นสินค้าส่งออกนำรายได้กลับเข้าสู่ประเทศ และสามารถลดช่องว่างระหว่างรายได้ของประชากรภายในประเทศได้ ในขณะเดียวกันการพัฒนาชุมชนเริ่มให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ชาวบ้านสามารถออกความคิดเห็นและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนได้ โดยการจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือองค์กร ซึ่งจะมีคณะกรรมการเป็นตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้านในการนำเสนอปัญหาต่างๆ ของหมู่บ้าน ทำให้การพัฒนาชุมชนในช่วงนี้มีประชาชนผู้รู้ปัญหาที่มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้นกว่าเดิม

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9 (2540-2549) ให้ความสำคัญกับการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้า โดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชน ศักยภาพของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับนี้ทำให้ชุมชนได้รับการส่งเสริมในเรื่องวิสาหกิจชุมชน ชาวบ้านต่างเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในเรื่องของการจัดตั้งกลุ่มและการมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น โดยนำเอาศักยภาพและภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ร่วมกับการพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและมีเศรษฐกิจภายในชุมชนที่ดีขึ้น นอกจากนี้ชุมชนจะเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนแล้วคุณภาพชีวิตและรายได้ของชาวบ้านภายในชุมชนก็ดีขึ้นด้วย อีกทั้งชาวบ้านก็มีความมั่นคงทางอาชีพอีกด้วย

สำหรับนโยบายของรัฐที่ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนทั้งหมดที่กำหนดโดยภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่สามารถก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนได้ตามความต้องการของชุมชน ดังนั้นการนำเอาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาใช้เป็นต้นแบบในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชนของทางภาครัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งในอดีตภาครัฐใช้การกำหนดนโยบายเช่นนั้น ต่อมาจึงเริ่มให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มขึ้น ประชาชนเริ่มมีสิทธิที่จะกำหนดแผนพัฒนาชุมชนของตน โดยมีภาครัฐหรือหน่วยงานของทางภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ จึงทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปตามแนวทางที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนต้องการ และการพัฒนาในช่วงหลังที่ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง

ปัจจุบันรูปแบบการพัฒนาชุมชนเปลี่ยนไปจากการพัฒนาชุมชนในระยะแรกอย่างมาก เพราะการพัฒนาในระยะแรกจะให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มากกว่าความต้องการหรือปัญหาที่ชาวบ้านได้รับ ซึ่งทำให้ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาชุมชน ซึ่งปัจจุบันได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชน และนโยบายที่ใช้ในการพัฒนาชุมชน ชาวบ้านสามารถเป็นผู้กำหนดเองได้ว่าต้องการที่จะพัฒนาในเรื่องใด เรื่องใดได้รับความเดือดร้อนมากก็จะจัดเป็นนโยบายเร่งด่วนส่วนเรื่องใดที่รอได้ก็ค่อยพัฒนาต่อไป โดยชุมชนสามารถกำหนดแผนการพัฒนาชุมชนได้เอง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชนโดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาจึงกำหนดให้มีแผนแม่บทชุมชนขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน แผนแม่บทชุมชนเป็นแผนชีวิตของชุมชนเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดเป้าหมายว่า ชุมชนต้องการจะพัฒนาไปในทิศทางใด โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนร่วมกัน ทั้งผู้นำในชุมชนและสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ต้องใช้ระยะเวลา จากนั้นจึงนำแผนที่กำหนดไปปฏิบัติร่วมกัน ทำให้ชุมชนพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองซึ่งเป็นเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้หรือการทำแผนชุมชนนี้ การที่ชุมชนมีแผนในการพัฒนาซึ่งสามารถกำหนดเองได้นั้นจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะแผนที่กำหนดดังกล่าวย่อมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง การพัฒนาโดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือมากกว่าเพราะตนเองเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง (พัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.สำนักงาน, ออนไลน์)

3.2.2 บทบาทและกระบวนการในการส่งเสริมการพัฒนาโดยภาครัฐ

การส่งเสริมการพัฒนาโดยภาครัฐทั้งในอดีตและปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่ไม่แตกต่างกัน หน้าที่ส่วนใหญ่ในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน คือ

1. ภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมทั้งในเรื่องวิทยาการความรู้และการนำเทคนิคหรือเทคโนโลยีต่างๆ มาประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีที่ทางภาครัฐให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้กับชาวบ้านเป็นเทคโนโลยีระดับพื้นฐานที่สามารถช่วยลดภาระในการทำการเกษตรหรือส่งเสริมให้ชาวบ้านสามารถทำการเกษตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การส่งเสริมให้เกษตรกรทำเครื่องสีข้าวใช้เองหรือการนำภูมิปัญญาความรู้ของชาวบ้านมาประยุกต์ประดิษฐ์เครื่องมือทางการเกษตรต่างๆ ในการส่งเสริมทางด้านเทคโนโลยีหรือความรู้วิทยาการต่างๆ นั้นเกษตรกรอำเภอจะให้คำปรึกษาและแนะนำ หากชาวบ้านมีปัญหาในเรื่องการทำการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานของรัฐที่ดูแลปัญหาเหล่านี้ ซึ่งทางเจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความรู้ที่ถูกต้องในการทำ

การเกษตรแก่ชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการใช้ปุ๋ยหรือการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาปรับใช้กับการเกษตร เช่น การใช้ปุ๋ยในปริมาณเท่าใดจึงจะให้ผลผลิตสูงหรือแม้กระทั่งการใช้ปุ๋ยสูตรใดจึงจะเหมาะสมกับพืชในช่วงต่างๆ การปลูกข้าวนาปีหรือข้าวนาปรังควรปลูกในฤดูใดใช้ปุ๋ยแบบใด เกษตรอำเภอดังกล่าวเข้าไปให้การดูแล

ในช่วงแรกของการทำการเกษตรโดยเฉพาะการปลูกข้าวปุ๋ยที่ใช้มักเป็นปุ๋ยเคมี ดังนั้นผลกระทบที่ตามมาคือ ดินเสื่อมคุณภาพ ต้นทุนในการใช้ปุ๋ยสูง และสุขภาพของเกษตรกร ต่อมาจึงปรับใช้ปุ๋ยทั้งแบบอินทรีย์และชีวภาพมากขึ้น เพราะเกษตรกรสามารถทำได้เองและลดต้นทุนอีกด้วย แต่เกษตรอำเภอยังต้องเข้ามาให้การแนะนำให้ความรู้ต่างๆ เพิ่มเติมแก่เกษตรกรอยู่ เช่น วิธีในการทำปุ๋ย เพราะเทคนิคต่างๆ เกษตรกรยังไม่ทราบและยังให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยในปริมาณเท่าไรต่อพื้นที่ที่ทำการเกษตรอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นหน้าที่ของเกษตรอำเภอที่จะต้องให้คำปรึกษาและแนะนำให้กับเกษตรกรรวมถึงการดูแลรักษาผลผลิตให้ได้คุณภาพหรือแม้กระทั่งการขยายพันธุ์ เกษตรอำเภอจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำ นอกจากนี้หน่วยงานของทางภาครัฐโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทางการเกษตรจะเข้าไปแนะนำให้ความรู้ทางการเกษตรแก่ประชาชนในชุมชน ตั้งแต่การปลูก การเลือกสายพันธุ์ หรือแม้แต่การปรับปรุงสายพันธุ์ สิ่งเหล่านี้เกษตรอำเภอจะเข้าไปให้การสนับสนุนและส่งเสริม หน่วยงานของทางภาครัฐเป็นผู้ดูแลให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ชาวบ้านนำเอาศักยภาพที่ตนเองมีอยู่หรือภูมิปัญญาความรู้เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรมากขึ้น ดังเช่น ข้าวเหลืองปะทิวซึ่งเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองของจังหวัดชุมพร โครงการข้าวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้นำไปปรับปรุงพันธุ์ให้เหมาะสมและสามารถปลูกได้ในหลากหลายพื้นที่ ซึ่งขณะนี้ข้าวเหลืองปะทิวสามารถปลูกได้ในพื้นที่อื่นๆ แพร่หลายทั่วประเทศ เช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

“ เราเข้าไปช่วยเหลือเกษตรกรให้สามารถพึ่งตนเองได้ ในช่วงแรกก็เข้าไปให้คำแนะนำทั้งเรื่องของการทำปุ๋ย การเลือกสายพันธุ์หรือในด้านอื่นๆ และคอยให้คำแนะนำต่างๆ เพิ่มเติมในยามที่ชาวบ้านหรือเกษตรกรมีปัญหา เราจะเข้าไปให้คำแนะนำและช่วยเหลือในด้านต่างๆ”

ตรัยรัตน์ อิศรภาพ. เกษตรอำเภอปะทิว.

สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2550.

“ เกษตรเข้ามาให้ความรู้แนะนำการทำงานเกษตรทั้งการปลูกข้าว การใส่ปุ๋ย การเลือกพันธุ์ที่จะมาปลูกบ้าง แต่ส่วนใหญ่แล้วเรา เรียนรู้การปลูกข้าวหรือเทคนิคต่างๆ มาจากพ่อ แม่มาก่อนบ้าง แล้ว ”

พรพิมล นุญชู. ชาวบ้าน.

สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2550.

หากเป็นในเรื่องของการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มของชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มออมทรัพย์ก็ตาม ทางภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนความรู้และแนวทางในการดำเนินกิจการที่ถูกต้องให้กับชาวบ้าน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป สำหรับกลุ่มสตรีที่เกิดขึ้นเริ่มจากการรวมตัวกันของสตรีภายในหมู่บ้านโดยจัดตั้งเป็นกลุ่ม ซึ่งมีคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านเป็นผู้ดูแล มีคณะกรรมการประมาณ 7-9 คน ส่วนสมาชิกต้องไม่น้อยกว่า 10 คน หลังจากนั้นจะร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องของการส่งเสริมอาชีพไม่ว่าจะเป็นการทำผ้าบาติก การประดิษฐ์ของชำร่วย ประดิษฐ์ดอกไม้ ทำยาสระผม สบู่ หรือน้ำยาเอนกประสงค์ สินค้าที่ผลิตกลุ่มสตรีจะนำไปจำหน่ายตามสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน และนำรายได้มาแบ่งปันส่วนภายในกลุ่ม ทำให้สตรีในกลุ่มมีรายได้เสริมจากรายได้หลัก ขณะเดียวกันหากสินค้าที่ทางกลุ่มผลิตมีชื่อเสียงและคุณภาพที่ดีได้รับการรับรองก็จะพัฒนากลายเป็นสินค้าประจำตำบลได้เช่นกัน

“ ชาวบ้านที่ชุมชนสะพลีได้มีการรวมกลุ่มกัน เช่น กลุ่มสตรี เดิมเป็นกลุ่มแม่บ้านแต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นกลุ่มสตรี เพราะแม่บ้านให้ความสนใจน้อยลง กลุ่มสตรีจะใช้เวลาว่างในการประดิษฐ์ของชำร่วย ทำผ้าบาติก ประดิษฐ์ดอกไม้ ทำยาสระผม สบู่ หรือน้ำยาเอนกประสงค์ สินค้าที่ผลิตได้จะขายกันเองในชุมชน ซึ่งทางเราจะเข้าไปช่วยในการให้ความรู้และฝึกอบรม เพื่อให้ชาวบ้านเหล่านั้นสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสอนกับคนอื่น ๆ ในชุมชนต่อไป และชาวบ้านสะพลีเองก็มีรายได้เสริมจากการทำงานเช่นนี้ด้วย ”

จิต ทองฉิม. พัฒนาการอำเภอปะทิว.

สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2549.

“ ชาวบ้านในชุมชนสะพลีสามารถพึ่งพาตนเองได้มากกว่าแต่ก่อน มีรายได้เสริมจากการรวมกลุ่มประดิษฐ์ของชำร่วย ประดิษฐ์ดอกไม้ ทำยาสระผม สบู่ หรือน้ำยาเอนกประสงค์ นอกจากการทำไร่ ทำนา และชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ”

สมพร สิ้นชนะ. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลสะพลี.

สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2549.

“ การที่ชุมชนมีกลุ่มสตรีทำให้พวกเรามีรายได้จากการขายสินค้าที่ผลิตและทำให้พวกเราใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การที่จะพัฒนาสินค้าเหล่านั้นให้เป็นสินค้าประจำตำบลได้นั้น จำเป็นที่จะต้องใช้เวลาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในหลายๆ ด้าน ทั้งรูปแบบสินค้า และความทันสมัยด้วย ”

วาสนา จันสุริย์.ชาวบ้าน.

สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2549.

“ กลุ่มของเราจะนำสินค้าที่ผลิตได้ไปจำหน่ายตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เงินที่ได้จัดแบ่งกันภายในกลุ่ม สินค้าต่างๆ ที่ทำสร้างทั้งรายได้เสริมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชนด้วย หลังเลิกงานรับจ้างแล้วมาเข้ากลุ่มกันเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย ”

กาญจนา แยมใสภิศ.ชาวบ้าน.

สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2549.

ในส่วนของภาครัฐจะเป็นผู้วางรากฐานต่างๆ ในการบริหารจัดการให้และเป็นผู้ให้การสนับสนุนในเรื่องของเงินงบประมาณ เพื่อเป็นทุนในการจัดตั้งกลุ่ม ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าหน่วยงานของทางภาครัฐเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนดูแลเท่านั้น เพื่อให้ชาวบ้านสามารถทำในสิ่งที่กลุ่มหรือชุมชนต้องการได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป การเข้าไปให้คำแนะนำและส่งเสริมของทางภาครัฐก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเนื่องด้วยความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ต่างก็ก้าวหน้าไปตามยุคสมัย การทำเกษตรของชาวบ้านจึงมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น การทำเกษตรแบบอินทรีย์ เพราะชาวบ้านให้ความสำคัญกับสุขภาพมากขึ้น และการปลูกพืชแบบผสมผสาน เป็นต้น แต่สิ่งหนึ่งที่หน่วยงาน

ภาครัฐที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาชุมชนยังยึดถือปฏิบัติติดต่อกันมากก็คือ การนำความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านมาประยุกต์ปรับใช้ให้สอดคล้องเข้ากับความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ที่นำเข้ามา เพื่อให้ชาวบ้านสามารถเรียนรู้และนำไปปรับใช้กับการทำเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. การประเมินผลจากการสนับสนุนและส่งเสริม หน่วยงานภาครัฐจะติดตามประเมินผล การดำเนินงานของชาวบ้านว่าเป็นไปตามที่แนะนำหรือไม่ หากชาวบ้านยังไม่เข้าใจอาจจะต้องให้ คำแนะนำเพิ่มเติม เช่นในกรณีที่เกษตรกรอำเภอให้คำแนะนำในการทำปุ๋ยอินทรีย์ให้กับชาวบ้านใน ชุมชนสะพือ เพื่อลดต้นทุนในการผลิตและเป็นรักษาดินแล้ว การติดตามประเมินผลการทำงานของ ชาวบ้านว่าได้ทำตามคำแนะนำหรือการตรวจสอบว่าสิ่งที่แนะนำไปสามารถนำไปปรับใช้กับการทำ การเกษตรได้จริงหรือไม่ ล้วนเป็นหน้าที่หลักที่เจ้าหน้าที่ต้องให้ความสำคัญทั้งสิ้น หากสิ่งที่แนะนำ ไปไม่สามารถปรับใช้ได้จริงต้องแก้ไขส่วนใดเพิ่มเติมหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องให้ความช่วยเหลือ และแก้ไขทันที แต่ถ้าสิ่งที่แนะนำไปสามารถปรับใช้ได้จริงก็ต้องปรับปรุงสิ่งเหล่านั้นให้เป็น ประโยชน์กับเกษตรกรคนอื่นต่อไป หากชาวบ้านสามารถเข้าใจและสามารถพึ่งตนเองได้จะก่อให้เกิด ชุมชนเกิดการพัฒนา ซึ่งจะสามารถทราบว่สิ่งที่เกษตรกรอำเภอได้เข้าไปให้การสนับสนุนและส่งเสริม เป็นไปอย่างถูกต้องหรือไม่ และสามารถช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชาวบ้านได้หรือไม่

“ เจ้าหน้าที่ของรัฐได้เข้ามาให้คำแนะนำและติดตามประเมินผล ทำให้พวกเราสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปปรับใช้กับการทำ การเกษตรได้ แต่พวกชาวบ้านยังอยากให้เจ้าหน้าที่แนะนำใน สิ่งที่เป็นความรู้ใหม่ๆ ที่เราไม่ทราบให้มากกว่านี้ เพื่อผลผลิต ต่างๆ ทางเกษตรจะได้เพิ่มขึ้นด้วย ”

สุภาพร สุวรรณศรี. ชาวบ้าน.

สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2550.

ดังนั้นหน้าที่หลักของหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน นอกจากจะเป็น ผู้ให้การสนับสนุนแล้ว การติดตามประเมินผลก็เป็นอีกหน้าที่หนึ่งที่หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญดูแลชาวบ้าน การพัฒนาที่ดีควรให้ทั้งการสนับสนุนส่งเสริมและติดตามประเมินผลด้วย จึง จะถือว่าการดำเนินงานที่ครบวงจร นอกจากทางภาครัฐจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนดูแลและส่งเสริม แล้ว การติดตามประเมินผลก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกันกับการเข้าใจปัญหาของชุมชน

จะเห็นได้ว่าบทบาทและกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนของภาครัฐทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่มีอะไรแตกต่างกันมากนัก ยังคงยึดถือแนวทางการปฏิบัติแบบเดิมๆ ภาครัฐ

ยังคงเป็นผู้ให้การดูแลสนับสนุนและการติดตามประเมินผล แต่สิ่งที่เพิ่มเติมจากในอดีตที่เห็นได้ชัดเจนก็จะเป็นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีมากขึ้นและหน่วยงานภาครัฐบางหน่วยงานถูกกระจายอำนาจออกไปทำให้หน้าที่เดิมที่เคยปฏิบัติต้องปรับเปลี่ยนไปตามอำนาจหน้าที่ที่ลดลง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการดูแลและส่งเสริมการพัฒนาต่างๆ ให้กับชุมชนในหลายด้านด้วยกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเดิมหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งหมดจะตกอยู่ที่ส่วนกลาง การกระจายอำนาจทำให้บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนกลางเปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาของชุมชน เพราะอำนาจและหน้าที่ของส่วนกลางได้ถูกกระจายมายังองค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รับผิดชอบในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนพัฒนา ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ซึ่งลิขิตธีรเวคิน (2527:4) กล่าวไว้ว่า ถ้าหากไม่มีการกระจายอำนาจให้เกิดการปกครองตนเองอย่างมีอิสระ การพัฒนาชนบทจะเป็นในลักษณะหยิบยื่นยัดใส่หรือกึ่งหยิบยื่นยัดใส่ ผลที่ตามมากลับสร้างผลลบต่อการพัฒนาชุมชน การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทำให้การจัดการและการพัฒนาต่างๆ ทำได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น เนื่องจากสามารถลดขั้นตอนต่างๆ ลงได้ ขณะเดียวกันท้องถิ่นเองสามารถกำหนดแผนพัฒนาชุมชนได้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาดังกล่าวส่งผลดีต่อชุมชนทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

3.2.3 ผลของการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนโดยภาครัฐ

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการพัฒนาทำให้ชุมชนละเลยมีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านด้วยกัน ทั้งในเรื่องของสภาพแวดล้อมของชุมชน วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน และการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในการพัฒนา จึงเห็นได้ชัดว่าการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริมของภาครัฐก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับชุมชน

สภาพแวดล้อมของชุมชนละเลยที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังจากการพัฒนาโดยรัฐ เกิดขึ้นจากการที่หน่วยงานภาครัฐนำนโยบายการพัฒนาในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น มีความสะดวกสบายในการคมนาคมมากขึ้น และด้วยการพัฒนาครั้งนี้ซึ่งเปรียบเสมือนการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับชุมชน เพื่อการพัฒนาในอนาคตต่อไป เมื่อชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่ดีการที่จะพัฒนาในด้านอื่นๆ สามารถทำได้ง่ายมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลไปถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านภายในชุมชนด้วย

“ จากการพัฒนาทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ทั้งในเรื่องของการเกษตรและยังมีรายได้เสริมจากการรวมกลุ่มกันด้วย ทำให้ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความมั่นคงทั้งทางอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น และยังสามารถจัดตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์ผู้ปลูกข้าวภายในชุมชน ”

จัด ทองฉิม. พัฒนาการอำเภอปะทิว.

สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2549.

“ เราสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ความรู้ต่างๆ ที่ได้จากการแนะนำส่งเสริมทางการเกษตร สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการทำการเกษตรทั้งการทำเกษตรแบบผสมผสานและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้ลดรายจ่ายลงได้บ้าง ”

ศศิวิมล สุวรรณศรี. ชาวบ้าน.

สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2549.

วิถีชีวิตของชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นผลมาจากการพัฒนาที่รัฐได้วางรากฐานการพัฒนาไว้แล้ว ทั้งเส้นทางการคมนาคมที่สะดวกทำให้ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวจากการทำการเกษตรสามารถขนส่งไปยังตลาดการค้าได้สะดวกขึ้น ไม่ต้องพบกับปัญหาขนส่งและปัญหาผลผลิตเน่าเสีย เพราะผลผลิตที่เก็บได้สามารถระบายออกสู่ตลาดได้ง่ายขึ้น ตลอดจนการขยายไฟฟ้าไปยังหมู่บ้านในชนบทส่งผลให้ชาวบ้านสามารถรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากภายนอกได้มากขึ้นและสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้นด้วย การที่หลายๆ สิ่งกระจายไปสู่ชนบทมากขึ้นทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ชาวบ้านมีโอกาสมากมาย ด้านทัดเทียมกับภายนอกมากขึ้น ทั้งในเรื่องของข่าวสาร การศึกษาและเทคโนโลยีต่างๆ ที่เข้ามาในชุมชน

แต่การพัฒนาทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยต่างก็ต้องการที่จะพัฒนาชุมชนของตนให้เจริญก้าวหน้า จึงเกิดการรวมกลุ่มกัน เพื่อเรียกร้องที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนมากขึ้น ทั้ง 2 สิ่งที่เกิดขึ้นล้วนเป็นผลดีทั้งสิ้น เพราะก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกัน สำหรับกลุ่มที่เห็นด้วยจะมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรี เป็นต้น พวกกลุ่มเหล่านี้เกิดจากการส่งเสริมของภาครัฐ เพื่อวัตถุประสงค์ให้ชาวบ้านที่ว่างจากการทำงานหลักมีอาชีพและรายได้เสริม รวมถึงการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มากขึ้น กลุ่มที่มีความเข้มแข็งก็สามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ต่อเนื่องกันไป

3.2.4 ปัญหาและข้อจำกัดในการพัฒนาชุมชนโดยภาครัฐ

การทำงานร่วมกันหลายฝ่าย ย่อมก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ซึ่งพัฒนา บุญยรัตพันธุ์ (2549:55) กล่าวถึงข้อจำกัดของรัฐบาลในการพัฒนาว่า การบริหารงานเน้นไปที่การรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้เกิดความล่าช้าของการสั่งงาน การตัดสินใจ การประสานงานและงบประมาณ จากข้อจำกัดดังกล่าวทำให้การพัฒนาชุมชนโดยภาครัฐเกิดปัญหาและอุปสรรค ทั้งเรื่องที่เคยคิดและไม่คาดคิด ซึ่งจะต้องมีการร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้งานสามารถดำเนินไปได้สำเร็จลุล่วง เช่นเดียวกับงานพัฒนาที่จะต้องเกิดจากการร่วมมือกันของทั้งหน่วยงานภาครัฐและชุมชน หน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับการพัฒนามีด้วยกันหลายหน่วยงาน ดังนั้นการที่จะสามารถทำงานร่วมกันได้โดยไม่เกิดปัญหาจะต้องมีระบบการทำงานในลักษณะเดียวกัน รู้จักรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และรู้จักทำงานประสานกันเป็นกลุ่ม จึงจะสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้และมีความยั่งยืนของกลุ่ม ในส่วนชุมชนเองนอกจากจะต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการทำงานทั้งในชุมชนเองและกับหน่วยงานของภาครัฐแล้ว การจัดตั้งเป็นกลุ่มมีคณะกรรมการบริหารงานที่ชัดเจน สามารถทำให้การทำกิจกรรมมีระบบเป็นขั้นเป็นตอนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ถูกต้อง

“ ปัญหาหลักๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงานพัฒนาร่วมกับชุมชน มักเกิดขึ้นจากหน่วยงานของรัฐที่ยังคงแยกกันทำงานตามการรับผิดชอบของหน่วยงานของตน ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนา หากไม่ไขปัญหาของตนมักไม่ให้ความสนใจ สำหรับตัวเจ้าหน้าที่เองมีปัญหากว่าไม่ใช่คนในพื้นที่และขาดการศึกษาปัญหาที่แท้จริง ”

จัด ทองฉิม. พัฒนาการอำเภอปะทิว.

สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2549.

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนสะพลีจากหน่วยงานภาครัฐหลายฝ่าย ได้พบประเด็นปัญหาและข้อจำกัดดังนี้

1. ปัญหาที่เกิดจากตัวเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่บางคนไม่ใช่คนในพื้นที่จึงไม่เข้าใจปัญหาและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างแท้จริง ในขณะที่เดียวกันหากเป็นคนในพื้นที่แต่ไม่ได้เข้าไปรับทราบปัญหาที่แท้จริง การพัฒนาที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชาวบ้านในชุมชนได้เช่นเดียวกัน

2. ปัญหาที่เกิดจากหน่วยงานภาครัฐที่ยังขาดการทำงานร่วมกัน ยังทำงานกันแบบแยกส่วน หน่วยงานใดมีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องใดก็จะทำแต่หน้าที่ของตนเอง ทำให้การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาแบบแยกส่วน หากทุกหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาชุมชนหันมาทำงานร่วมกัน มีการติดต่อประสานงานกันทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การพัฒนาชุมชนจะสามารถทำได้ครอบคลุมในหลายๆ ด้านมากขึ้น

3. ปัญหาที่เกิดจากประชาชน ชาวบ้านบางส่วนยังขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา หากเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ตนเองได้รับความเดือดร้อนในเรื่องใดจึงจะให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหา แต่หากไม่ใช่ปัญหาของตนเอง ให้ความร่วมมือก็ลดน้อยลงไปด้วย ทั้งในเรื่องของการประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือการให้ความร่วมมือต่างๆ ก็ตาม การที่จะให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ต้องสร้างจิตสำนึกรักชุมชนให้เกิดขึ้นในตัวของชาวบ้านก่อน เพื่อที่จะได้เห็นรู้สึกว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนคือปัญหาของตนเองเช่นกัน

4. ปัญหาที่เกิดจากเทคโนโลยีการสื่อสาร เนื่องด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ทำให้การติดต่อสื่อสารมีความสะดวกสบายมากขึ้น ทำให้ลักษณะของการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป เดิมการรับทราบปัญหาของชุมชน เจ้าหน้าที่จะต้องลงไปอยู่ในพื้นที่เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ปัจจุบันการนำเทคโนโลยีสื่อสารมาช่วยในการอำนวยความสะดวก เจ้าหน้าที่ไม่ต้องลงพื้นที่เพื่อศึกษาปัญหา แต่เป็นการโทรศัพท์ติดต่อเพื่อสอบถามปัญหาของชุมชนจากผู้นำชุมชน ซึ่งความก้าวหน้าเหล่านี้เป็นภัยอันตรายที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ผลประโยชน์ได้รับเฉพาะบุคคล บางกลุ่มเท่านั้น ชาวบ้านที่ประสบปัญหาอย่างแท้จริงอาจไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่แตกต่างกัน

5. ปัญหาที่เกิดจากนโยบายของรัฐ เนื่องจากการกำหนดนโยบายในการพัฒนายังไม่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะรัฐมักกำหนดนโยบายที่เป็นต้นแบบแล้วใช้กับการพัฒนาในทุกๆ พื้นที่ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่เหมือนกัน ดังนั้นนโยบายดังกล่าวจึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ตรงกับความต้องการของแต่ละพื้นที่ การกำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องสอดคล้องกับพื้นที่นั้นๆ มากกว่าการกำหนดนโยบายในภาพรวม จึงควรให้คนในพื้นที่หรือผู้ประสบปัญหาเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนา เพื่อให้นโยบายดังกล่าวสามารถนำมาพัฒนาชุมชนได้จริง จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้และชุมชนก็เกิดการพัฒนาจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

จากปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดจากการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนของภาครัฐที่ได้กล่าวมานี้ เป็นเพียงบางส่วนในการทำงานเท่านั้น การพัฒนาชุมชนอาจจะต้องประสบกับปัญหาและ

อุปสรรคต่างๆ อีกมากมาย สำหรับการพัฒนาโดยการส่งเสริมของภาครัฐในชุมชนสะพลี โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยดี

ดังนั้นการทำงานพัฒนาจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกันของหลายๆ ฝ่ายหลายๆ หน่วยงาน เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปโดยถูกต้อง ความสามัคคีของเจ้าหน้าที่ในแต่ละหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างยิ่ง จากปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานพัฒนาของภาครัฐที่ได้ดำเนินการกับชุมชนสะพลีที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรธุรกิจได้เริ่มเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนสะพลี ซึ่งมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสะพลี โดยการฝึกอบรมและให้ความรู้มากกว่าที่จะเข้าไปสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณและจะไม่เข้าไปก้าวล่วงงานในส่วนที่รับผิดชอบของหน่วยงานพัฒนาชุมชนของภาครัฐ นอกจากนี้ยังจะเป็นตัวเสริมให้ภาครัฐทำงานร่วมกับประชาชนได้ง่ายขึ้น ซึ่งองค์กรได้ส่งเสริมให้ชุมชนสะพลีเกิดการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งเป็นสหกรณ์ขึ้น เมื่อหน่วยงานภาครัฐต้องการที่จะเข้าไปส่งเสริมพัฒนาชุมชนก็สามารถดำเนินการได้ง่ายขึ้นโดยผ่านทางกลุ่มที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้ว

3.3 องค์กรพัฒนาเอกชน : มูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ

ประวัติ ความเป็นมาของมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ

มูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อให้ความช่วยเหลือและเผยแพร่ความรู้ให้กับเกษตรกรในจังหวัดต่างๆ เป็นเวลา 6 ปีมาแล้ว (กสิกรรมธรรมชาติ. มูลนิธิ, 2549:9-12) ซึ่งความเป็นมาของการก่อตั้งมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ มีดังนี้

อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร เป็นหนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ เดิมอาจารย์เป็นผู้รับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาท โดยรับราชการในหน่วยงานสำนักคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) สำนักนายกรัฐมนตรีย เป็นเวลากว่า 16 ปี ได้พบกับปัญหาต่างๆ ของเกษตรกรไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ดินทำกิน ความยากจน ความรู้ในเรื่องการเกษตร ตลอดจนปัญหาสุขภาพ การศึกษาและปัญหาอื่นๆ ประกอบกับการที่ได้ถวายเป็นพระราชกุศลให้พระองค์ท่านได้เห็นพระองค์ท่านทุ่มเทพระวรกาย กำลังพระราชทรัพย์ อีกทั้งเวลาส่วนใหญ่กับการพัฒนาคนและทดลองในสิ่งต่างๆ ภายใต้โครงการพระราชดำริ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกษตรเป็นส่วนใหญ่

พระองค์ท่านทรงเน้นให้เกษตรกรและประชาชนรู้จักพึ่งพาตนเอง จึงได้พระราชทานแนวคิดเรื่อง “ ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง ” เพื่อเป็นหลักการใช้ปฏิบัติให้กับทุกๆ คน ด้วย

สำนักในพระมหากษัตริย์คุณ อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร จึงได้รวบรวมกลุ่มคนในหลายๆ อาชีพที่มีแนวคิด แนวอุดมการณ์ในการที่จะฟื้นฟูประเทศ โดยการนำแนวคิดเรื่องทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการเกษตร และการดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการรณรงค์ให้เกษตรกรเลิกใช้สารเคมี หยุดการพึ่งพาชาติตะวันตก หันกลับมาพึ่งตนเอง โดยใช้เทคโนโลยี และภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดกันมาเพื่อนำมาทำการเกษตรที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในประเทศไทย จึงได้จัดตั้งเป็น “ ชมรมกสิกรรมธรรมชาติไทย ” ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544

จากแนวคิด “ ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง ” นี้เองที่เป็นแรงบันดาลใจให้ชมรมกสิกรรมธรรมชาติไทย ออกกรณรงค์เผยแพร่ และให้ความรู้ในเรื่องการทำสิกรรมธรรมชาติ เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถทำการเกษตร และอยู่ได้อย่างพอเพียงได้จริง เริ่มที่อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร เป็นผู้ลงมือทำจากการผลิตเอ็นไซม์สมุนไพรธรรมชาติใช้เองในนาข้าว พืชชนิดอื่นๆ ทั้งพืชผักและผลไม้ รวมถึงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วย โดยทำการทดลองที่ “ ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ” ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี และนำประสบการณ์ที่ปฏิบัติจริงไปเผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกร ขณะเดียวกันก็ทำการศึกษาค้นคว้า วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเอ็นไซม์สมุนไพรธรรมชาติ สมุนไพรไล่แมลง โดยทำการทดลองและเผยแพร่ในพื้นที่ของเกษตรกรกว่า 50 จังหวัดทั่วทุกภาคของประเทศ

การดำเนินกิจกรรมของ “ ชมรมกสิกรรมธรรมชาติไทย ” ตลอดเวลากว่า 4 ปีที่ผ่านมาได้ให้ความรู้ และช่วยเหลือเกษตรกรในหลายๆ จังหวัดประกอบกับชมรมกสิกรรมธรรมชาติไทยได้แนวร่วม มีเกษตรกร และประชาชนที่สนใจ และพร้อมให้การสนับสนุนการดำเนินงานของชมรมกสิกรรมธรรมชาติไทยมากขึ้น จนกระทั่งสมาชิกในชมรมกสิกรรมธรรมชาติไทยเห็นพ้องต้องกันว่า เพื่อให้การดำเนินงานของชมรมกสิกรรมธรรมชาติไทยเป็นไปอย่างยั่งยืน คล่องตัว และชัดเจนมากขึ้น จึงได้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นเป็น “ มูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ ” เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2544 เป็นการนำโครงการต่างๆ ที่ชมรมได้ดำเนินการมาสานต่อและเผยแพร่ให้กว้างไกลมากขึ้น

โครงสร้างองค์กรของมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติประกอบด้วย

1. ประธาน	นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร
2. รองประธาน	หมตวาระรอกการแต่งตั้ง
3. กรรมการ	นายอำนาจ หมายยอดกลาง
4. กรรมการ	นายวิสิฐ รัชพันธ์
5. กรรมการ	นายอภิรักษ์ สืบสงวน
6. กรรมการและเลขานุการ	นายธีระ วงศ์เจริญ
7. กรรมการและเหรัญญิก	นางบุญส่ง ศักขมาตย์

มูลนิธิสิทธิกิจกรรมธรรมชาติตั้งอยู่ที่ 202/18 ถนนรามคำแหง แขวง/เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร 10240 ตามการจดทะเบียน ทะเบียนเลขที่มูลนิธิมาจากรายได้การจัดฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ สำหรับกิจกรรมหลักของมูลนิธิคือ การจัดฝึกอบรมโดยการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ ซึ่งมูลนิธิสิทธิกิจกรรมธรรมชาติมีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการดำเนินงาน ดังนี้

วัตถุประสงค์

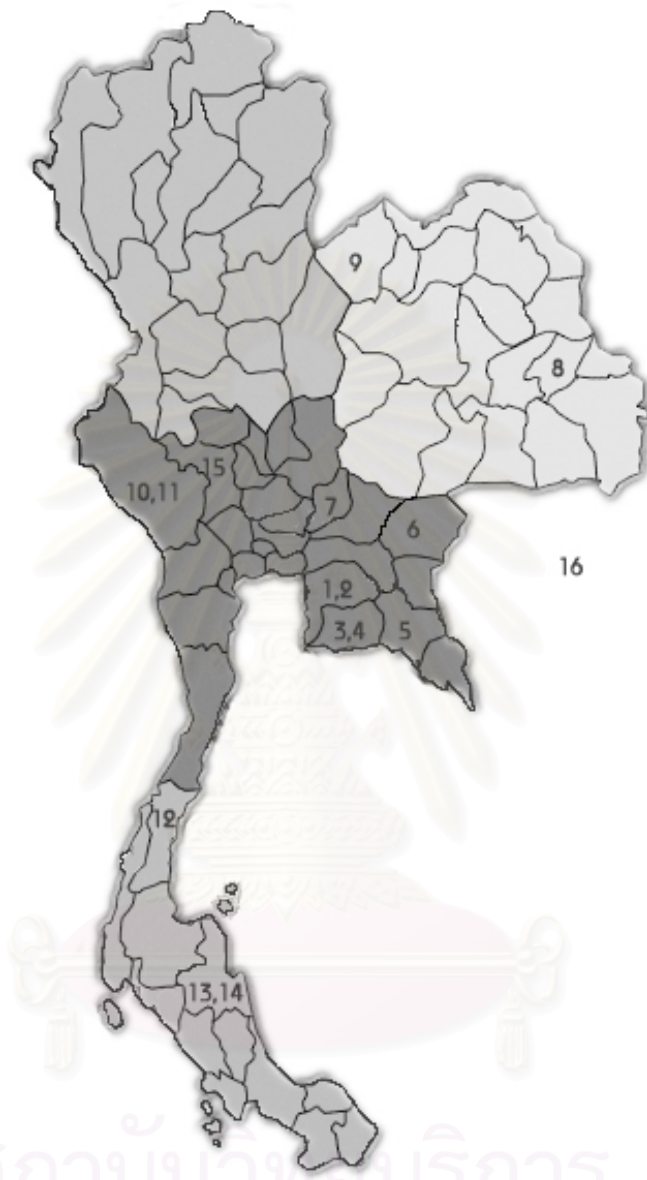
1. เพื่อส่งเสริมการผลิตอาหารไร้สารพิษ ปราศจากสารเคมี สำหรับมวลมนุษย
2. สนับสนุน ฝึกอบรม ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ เพื่อการกสิกรรม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การปศุสัตว์ การแพทย์ เภสัชกรรม การพลังงาน และการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเน้นภูมิปัญญาตะวันออก
3. สนับสนุนให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ พึ่งพาอาศัยกันและการพึ่งพิงกันกว้างขวางยิ่งขึ้น ตามแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทฤษฎีใหม่
4. สนับสนุนให้เกษตรกร ชุมชน และองค์กรธุรกิจ ดำเนินการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชีวภาพ เพื่อทดแทนสารเคมีและสารพิษทางการเกษตร
5. ส่งเสริมงานวัฒนธรรม
6. ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ ร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่นๆ
7. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

เป้าหมาย

1. ดำเนินการจัดตั้งศูนย์กิจกรรมธรรมชาติ ซึ่งเป็นศูนย์เครือข่ายของมูลนิธิสิทธิกิจกรรมธรรมชาติในแต่ละภูมิภาคไม่น้อยกว่า 25 แห่ง ภายในระยะเวลา 5 ปี เพื่อให้ศูนย์ทำหน้าที่ในการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรในภาคการเกษตร
2. ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัย พัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ ได้แก่ เอ็นไซม์สมุนไพรธรรมชาติทั้งชนิดน้ำ ชนิดเม็ด ฮอว์โมน และสมุนไพรไล่แมลง เพื่อทดแทนเทคโนโลยีเคมี
3. สนับสนุนให้ชุมชนพึ่งตนเองให้ได้ ทั้งในเรื่องปัจจัยการผลิต การแปรรูป และการตลาด ให้ครบวงจร โดยจัดให้มีการตั้งร้านค้า และสหกรณ์ ประจำชุมชน
4. สนับสนุน ให้ความร่วมมือ และคำปรึกษากับองค์กรต่างๆ ทั้งกลุ่มเกษตรกร ชมรม และสหกรณ์ ในการปรับเปลี่ยนจากเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เพื่อพัฒนา และขยายการผลิต รวมถึงเศรษฐกิจของชุมชน

ในขณะนี้มูลนิธิสิทธิกิจกรรมธรรมชาติมีศูนย์ฝึกอบรมของเครือข่ายแล้ว 16 ศูนย์ฝึกอบรม ซึ่งในแต่ละศูนย์ฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการดำเนินงานเช่นเดียวกัน ได้แก่

ภาพที่ 3 : แผนที่ศูนย์ฝึกอบรมของเครือข่ายมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติทั้ง 16 ศูนย์ฝึกอบรม

ที่มา : ดัดแปลงจากภาพแผนที่ประเทศไทยของวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี

1. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเื้อง จังหวัดชลบุรี
2. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี
3. ศูนย์กิจกรรมสมุนไพรรักษาอินทร์ จังหวัดระยอง
4. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติสองสลึง จังหวัดระยอง
5. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด จังหวัดจันทบุรี
6. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติวังสมบุญ จังหวัดสระแก้ว

7. ศูนย์ภูมิรักษ์ธรรมชาติ จังหวัดนครนายก
8. ศูนย์อบรมคุณธรรมกสิกรรมธรรมชาติร่วมใจ จังหวัดยโสธร
9. ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติภูหลวง จังหวัดเลย
10. ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติพรานประชา 14 จังหวัดกาญจนบุรี
11. ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติท่ามะขาม จังหวัดกาญจนบุรี
12. ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลิน จังหวัดชุมพร (ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท) เมื่อปีพ.ศ. 2542
13. ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
14. ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติวัดป่ายาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
15. ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติแจ่มแจ้ง จังหวัดสุพรรณบุรี
16. ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติกรุงไพลิน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศกัมพูชา

การก่อตั้งมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ โดยมีอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร เป็นแกนนำนั้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง และเป็นขั้นเป็นตอน โดยอาจารย์เป็นผู้ พิสูจน์ให้เห็นว่าไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสารเคมี หรือวิถีคิดแบบตะวันตกก็สามารถที่จะดำเนินชีวิตอยู่ ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งอาจารย์ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง เพื่อเป็น ต้นแบบให้ผู้ที่สนใจมาศึกษาและเรียนรู้ จนสามารถกระจายความรู้ต่างๆ ออกมาในรูปของศูนย์ ฝึกอบรมไปยังภูมิภาคต่างๆ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรมให้กับผู้ที่สนใจ

“ ผมลาออกจากงานประจำและเริ่มทำการเกษตรอย่างจริงจัง เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่า เราสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมา ใช้กับการเกษตรได้จริง โดยเริ่มจากการทำนาที่ไม่ใช้สารเคมี และใช้ภูมิปัญญาเดิม ทำให้สามารถลดต้นทุนต่างๆ ได้ โดยใช้ พื้นที่ของตนเองในการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ซึ่งใช้เวลา พอสมควรที่จะทำให้ชาวบ้านยอมรับและทำตาม ”

วิวัฒน์ ศัลยกำธร. ประธานมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ.

สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2549.

ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี เป็นศูนย์ฝึกอบรมระดับต้นๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อ แสดงให้เห็นในแง่ของการปฏิบัติให้เกษตรกรได้เห็นจริงและเข้าใจแนวพระราชดำริพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องฝึกอบรมผู้ที่สนใจมาแล้ว หลายต่อหลายรุ่น สมาชิกบางท่านนำความรู้ที่ได้ไปกระจายต่อ และพัฒนาตนเองเป็นศูนย์การ เรียนรู้และฝึกอบรมในภูมิภาคของตน ซึ่งเป็นการเผยแพร่ความรู้แบบไม่จบสิ้น เกษตรกรของไทย

ในทุกภูมิภาคสามารถพึ่งพาตนเองมากขึ้นและที่นี้ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทได้ส่งพนักงานเข้ามารับการอบรม เพื่อจะได้นำความรู้กลับไปใช้ที่ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทด้วย สิ่งที่ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติ มาบเอื้องฝึกอบรมให้กับผู้เข้าฝึกอบรมมีด้วยกันหลายเรื่อง เช่น การทำนาข้าวไร่สารพิษ เพื่อผลิตข้าวคุณภาพ ปลูกนามั้ย และลดต้นทุน การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ทั้งชนิดน้ำ ชนิดผง และชนิดเม็ด ด้วยภูมิปัญญาไทย และการลดต้นทุนทางการผลิตต่างๆ อีกมากมาย ซึ่งเกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิต รวมถึงสามารถรักษาสภาพแวดล้อม และสุขภาพของตนเองจากการใช้สารเคมี ในแบบเดิมๆ ได้อีก ผู้บริโภคเองก็ปลอดภัยจากสิ่งปนเปื้อนและสารเคมี ทั้งหมดเกิดจากการให้ความรู้และการเรียนรู้ที่ถูกต้อง โดยมีมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติเป็นต้นแบบในการศึกษาเรียนรู้ที่ถูกต้อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

องค์การธุรกิจและชุมชน

4.1 ประวัติ ความเป็นมาของชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ท

ชุมชนพรคานาน้ำ เป็นรีสอร์ตที่ตั้งอยู่ในจังหวัดชุมพร ซึ่งเปรียบเสมือนประตูสู่ภาคใต้ เพราะเป็นจังหวัดแรกของภาคใต้ที่ต่อจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพรมีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 450 กิโลเมตร และมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์อีกแห่งหนึ่งของประเทศ ชุมพรเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่ติดกับอ่าวไทยและมีทะเลที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของอ่าวไทย มีเกาะมากมาย 40 เกาะ มีใต้ท้องทะเลที่สวยงามอย่างน่าอัศจรรย์ น้ำทะเลใส ฝูงปลามากมาย ปะการังที่สมบูรณ์ และชายหาดที่ดีที่สุดของจังหวัดชุมพร คือ หาดทุ่งวัวแล่น ซึ่งเป็นชายหาดที่มีความลาดชันน้อยมาก ทราวยละเอียด ชาวสะอาด มีความปลอดภัยสูง เหมาะสำหรับการเล่นน้ำทะเล

ชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ท ก่อตั้งขึ้นโดยคุณอัจฉรา รัชพันธุ์ เมื่อปีพ.ศ.2525 ณ หาดทุ่งวัวแล่น ตำบลสะพลี อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร เดิมก่อนสร้างรีสอร์ต คุณอัจฉรา รัชพันธุ์ ับราชการ แต่ด้วยความประทับใจในบรรยากาศและพื้นที่ดังกล่าว จึงตัดสินใจลาออกจากราชการ และลงหลักปักฐานสร้างชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ทขึ้นที่หาดทุ่งวัวแล่นแห่งนี้

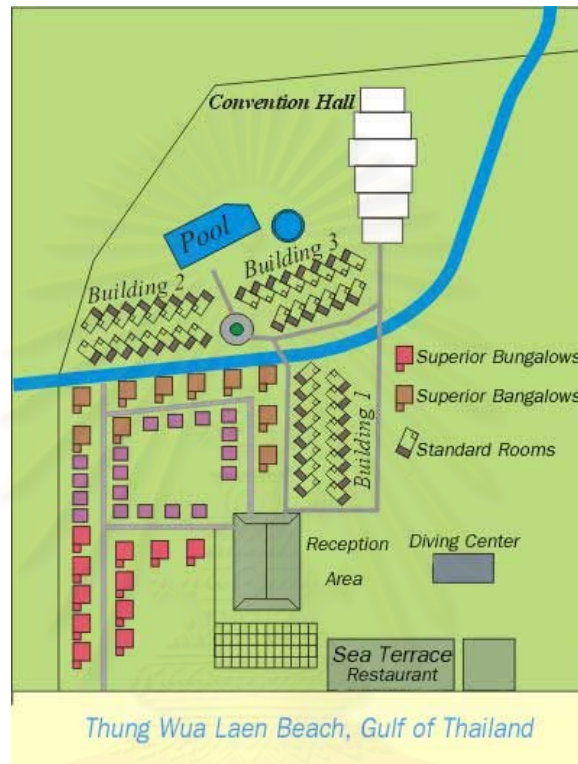
เมื่อเวลาผ่านไป ผู้คนเริ่มรู้จักชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ทมากขึ้น จากที่เคยมีอาคารที่พักเพียง 7 หลัง ได้เพิ่มขึ้นเป็น 40 หลัง ภายในระยะเวลา 8 ปี ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2533 แม้ว่าการเดินทางสู่ชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ทจะต้องผ่านถนนลูกรังที่เป็นหลุมเป็นบ่อมากมายจากถนนเพชรเกษม อำเภอท่าแซะเข้ามาชายหาดเป็นระยะทาง 18 กิโลเมตร และจากอำเภอเมืองเข้ามาอีก 15 กิโลเมตรก็ตาม แต่ยังมีผู้ให้ความสนใจและเข้ามายังหาดทุ่งวัวแล่น และเข้าพักที่ชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ทสม่ำเสมอ

เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2532 ได้เกิดพายุเกยขึ้นที่จังหวัดชุมพร ประชาชนได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติดังกล่าว แต่ต่อมาก็ได้รับการช่วยเหลือในด้านต่างๆ จากหน่วยงานของรัฐและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในพื้นที่ของจังหวัดชุมพรรวมถึงชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ท และบริเวณใกล้เคียงได้มีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมจากถนนที่เป็นลูกรังเปลี่ยนเป็นถนนลาดยาง โดยได้รับงบประมาณจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีชื่อถนนว่า “ อากาศ ” นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมาชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ท มีกิจการเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ในปีพ.ศ.2539 ได้มีการก่อสร้างอาคารที่พักเพิ่มขึ้นโดยเพิ่มที่พักเป็นอาคาร 3 ชั้น 3 หลัง ซึ่งเน้นการก่อสร้างแบบรักษา

ธรรมชาติ ประหยัดพลังงาน อาคารสูงไม่เกินยอดไม้ เพื่อความร่มรื่นอยู่กับธรรมชาติและการพักผ่อนอย่างแท้จริง

ภาพที่ 4 : แผนผังชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท

ที่มา : http://www.e-biz-travel.com/thailand_hotels_tours/chumphon_cabana_resort_diving/images/chumphon_cabana_resort_diving_center_resort_plan.jpg

ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท มีจุดเด่นเกี่ยวกับกิจกรรมทางทะเล มีเรือนำเที่ยวทางทะเลเพื่อชมเกาะและดำน้ำดูปะการัง โดยเฉพาะกิจกรรมทางด้านดำน้ำ ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทเป็นโรงเรียนสอนดำน้ำ และเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ทะเลชุมพรและหาดทุ่งวัวแล่นเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป กิจกรรมดำน้ำของชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทจะเน้นในเรื่องการรักษาและไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ขณะเดียวกันทางรีสอร์ทยังมีกิจกรรมอื่นๆ อีก เช่น การนำนักท่องเที่ยวไปล่องแพที่แม่น้ำหลังสวนที่อำเภอพะโต๊ะ การชมหิ่งห้อยที่แม่น้ำท่าตะเภา และการไปตกหมึกในอ่าวชุมพร เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทเน้นในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม

“ ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทที่มีจุดเด่นในเรื่องของกิจกรรมทางทะเลทั้ง การดำน้ำ การตกหมึก แต่ก็ยังมีกิจกรรมทางด้านอื่นๆ เสริมให้กับนักท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นการล่องแพหรือการชมหิ่งห้อยก็ตาม แต่ละกิจกรรมของทางรีสอร์ททุกประเภทจะต้องไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อม ”

วิศิษฐ์ รัชทรัพย์. ผู้บริหารชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท.

สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2549.

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมในเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเลอีกด้วย ซึ่งทางรีสอร์ทได้ทำกิจกรรมดังกล่าวร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการดำน้ำเก็บขยะใต้ทะเลหรือวนที่ติดตามกองหิน - ชายเกาะ ซึ่งจะทำกันปีละ 1 - 2 ครั้ง การร่วมกันนำหอยมือเสือมาปล่อยลงในทะเลที่เกาะง่ามใหญ่ - เกาะง่ามน้อยจนเป็นอุทยานหอยมือเสือแห่งหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งเป็นการร่วมมือกันในระหว่างนักดำน้ำ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร นักวิชาการ ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท และศูนย์กีฬา ดำน้ำจังหวัดชุมพร

4.2 บทบาทและกระบวนการในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท

ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปีพ.ศ. 2540

4.2.1 ความรับผิดชอบขององค์กรธุรกิจต่อสังคม

ชุมชนและสังคม คุณวิศิษฐ์ รัชทรัพย์ ระบุว่า ยึดแนวคิดของคุณอัจฉรา รัชทรัพย์ มารดาที่ว่า “ ชุมชนเปรียบเสมือนบ้านของเรา ” เป็นแนวทางในการบริหารรีสอร์ท ซึ่งชุมชนและชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงมีความสำคัญเปรียบเสมือนญาติมิตร เมื่อแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ได้กลายเป็นแนวทางสำคัญของการดำเนินธุรกิจไปแล้วก็ยิ่งทำให้คุณวิศิษฐ์ รัชทรัพย์เกิดความมั่นใจในแนวคิดที่ตนยึดถือปฏิบัติมาตลอดมากขึ้น ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท เป็นรีสอร์ทหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิด มีการช่วยเหลือสนับสนุนกันในด้านต่างๆ

หลังวิกฤตเศรษฐกิจปีพ.ศ. 2540 ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทเป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งที่ทำางานร่วมกับชุมชนทั้งในรูปแบบของการส่งเสริมการพัฒนาและการสนับสนุนช่วยเหลือชุมชนในด้านต่างๆ ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น สิ่งที่ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนให้กับชุมชนจะเป็นในเรื่องของการให้ความรู้และการสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งทางชุมชนยังขาดสิ่งเหล่านี้อยู่ แม้ว่าชุมชนจะมีเทคโนโลยีหรือภูมิปัญญา

เดิมอยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้ถูกวิธีและเหมาะสม ทางองค์กรธุรกิจหรือชุมพรคานา ริสอร์ทก็ได้ทำหน้าที่เป็นทั้งตัวกระตุ้นและคอยส่งเสริมให้ชุมชนนำความรู้และเทคโนโลยีเหล่านั้นที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้

การสนับสนุนช่วยเหลือหรือส่งเสริมชุมชนจะเริ่มต้นจากพนักงานในริสอร์ทก่อนเป็นลำดับแรกเพื่อให้สามารถนำความรู้ต่างๆ ที่ได้รับจากริสอร์ทไปเผยแพร่สู่ชุมชน ซึ่งถือเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะสามารถช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชนได้ จากการส่งเสริมพัฒนาดังกล่าวจึงทำให้พนักงานของริสอร์ท และชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความรู้มากขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นตามไปด้วย

การส่งเสริมและสนับสนุนพนักงานของชุมพรคานา ริสอร์ทเริ่มต้นที่การนำหลักคิดที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยให้พนักงานเรียนรู้และเข้าใจจากการปฏิบัติ ซึ่งพนักงานสามารถเรียนรู้ได้อย่างแท้จริงมากกว่าการเรียนรู้จากทฤษฎี และนำแนวคิดนี้ขยายต่อไปยังชุมชนสะพลี ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้นด้วย

ชุมพรคานา ริสอร์ทเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ให้กับชุมชนโดยยึดหลักการที่ว่า ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้และเกิดการพัฒนายั่งยืน สิ่งที่ชุมพรคานาเข้าไปให้การสนับสนุนมีตั้งแต่การนำความรู้ทางด้านการเกษตร ความรู้ทางด้านการทำธุรกิจ และความรู้ทางด้านเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้ชุมชนหรือชาวบ้านเองก็มีความรู้ความสามารถเดิมอยู่บ้างแล้วและชุมพรคานา ริสอร์ทได้เข้าไปช่วยเป็นผู้ดูแลและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถนำเอาศักยภาพของตนที่มีอยู่มาใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น การทำการเกษตรแบบปลอดสารพิษไม่ใช้สารเคมี เดิมชาวบ้านใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของตนในการทำการเกษตร ใช้ระบบนิเวศในการดูแลผลผลิตให้แมลงบางชนิดกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีแบบธรรมชาติ และใช้พืชบางชนิดมาสกัดเป็นยาฆ่าแมลง ทั้งหมดเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ชาวบ้านเรียนรู้สั่งสมสืบต่อกันมา นอกจากผลผลิตจะปลอดสารเคมีแล้วสุขภาพของเกษตรกรก็ปลอดภัยด้วย ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่ชุมพรคานา ริสอร์ทพยายามส่งเสริมให้เกิดกับชุมชน คือ การนำเอาภูมิปัญญาและความรู้เดิมที่ถูกต้องและปลอดภัยมาปรับใช้ในการเกษตรมากขึ้น

การส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ชุมพรคานา ริสอร์ทได้นำไปให้กับชุมชน เริ่มต้นจากการส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีที่ดินทำกินหันมาทำการเกษตรแบบผสมผสาน เพราะการปลูกพืชเพียงชนิดเดียวเมื่อเก็บผลผลิตแล้วพื้นที่ดังกล่าวก็ว่างเปล่าไม่สามารถทำรายได้เพิ่มขึ้น หากเปลี่ยนแนวความคิดมาปลูกพืชแบบผสมผสานหลายชนิดจะทำให้มีการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่า พืชแต่ละชนิดก็จะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันให้ผลผลิต ทำให้มีผลผลิตอย่างต่อเนื่องเกิดรายได้เข้ามาจนเกือบครบครันตลอดปี การปรับเปลี่ยนความคิดเช่นนี้สามารถทำ

ให้ฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และหากเกษตรกรรู้จักพอเพียง ในการดำเนินชีวิตนำเงินที่ได้จากการขายผลผลิตจัดเก็บเป็นสัดส่วนก็สามารถทำให้ดำเนินชีวิตได้ อย่างไม่ขัดสน และมีเงินทุนเพียงพอที่จะนำไปลงทุนในด้านต่างๆ ได้อีกด้วย เทคนิคอีกอย่างหนึ่ง ในการทำการเกษตรที่สามารถลดต้นทุนทางการผลิตคือ การใช้ปุ๋ยหมักที่ทางเกษตรกรเป็นผู้ผลิต ขึ้นเอง ซึ่งทางชุมชนพาคาบาน่า ริสอร์ทจะเป็นผู้แนะนำและส่งเสริมให้กับชาวบ้านหรือเกษตรกรที่ สนใจได้นำไปใช้

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมที่อยู่รายรอบชุมชนพาคาบาน่า ริสอร์ทมี ความสำคัญเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของริสอร์ท ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจึง เป็นไปมากกว่าความสัมพันธ์ปกติกับชุมชนอื่น การที่รู้จักตอบแทนหรือมอบผลประโยชน์คืนกลับ ให้กับชุมชนถือเป็นการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมและควรจะทำต่อไป จากแนวคิดนี้เองที่ทำให้ ชุมชนพาคาบาน่า ริสอร์ทหันมาทำงานร่วมกับชุมชน เช่น การจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพและ ส่งเสริมด้านเทคโนโลยีรวมถึงการรับซื้อผลผลิตจากชุมชน นอกจากนั้นก็ได้ริเริ่มดำเนินกิจกรรม ร่วมกับชุมชนอีกอย่างหนึ่ง เช่น การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวที่สนใจในวิถีชีวิตของ คนในชุมชนเข้าไปสัมผัสเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน ทำสวนก็ตาม แม้ว่าระยะเวลาที่เข้าไปศึกษา เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนจะเป็นช่วงระยะเวลาที่สั้นๆ แต่ก็สามารถสร้างความประทับใจให้กับ นักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง จากการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวลักษณะนี้เป็นกรนำโอกาสต่างๆ เข้า ไปให้กับชุมชน

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ทางชุมชนพาคาบาน่า ริสอร์ทจัดขึ้นเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับ วิถีชีวิตของชุมชนมีด้วยกันหลายประเภท เช่น ล่องแก่งที่อำเภอพะโต๊ะ นาข้าวที่อำเภอปะทิว สวน เกษตรอินทรีย์ที่บ้านทุ่งหงษ์ อำเภอเมือง และทางริสอร์ทได้จัดกิจกรรมสำหรับผู้ชื่นชอบทางทะเล ทั้งดำน้ำดูปะการังและการตกหมึก ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดที่จัดขึ้นนอกจากจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวมี ความเพลิดเพลินในการท่องเที่ยวแล้วยังทำให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนด้วย ขณะเดียวกันยังเป็นการกระจายรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน เพราะนักท่องเที่ยวซื้อสินค้าของ ชาวบ้าน

อีกสิ่งหนึ่งที่ชุมชนพาคาบาน่า ริสอร์ทให้กับสังคมก็คือ การเสียภาษีให้กับชุมชนทั้งภาษี สรรพากรและภาษีสังคม ชุมชนพาคาบาน่า ริสอร์ทจดทะเบียนพาณิชย์ที่จังหวัดชุมพร ดังนั้นจึงต้อง เสียภาษีให้กับท้องถิ่น เพื่อนำเงินภาษีดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น ทางด้านภาษีสังคมชุมพร คาบาน่า ริสอร์ทมีการบริจาคเงินให้กับโรงเรียน วัด และบ้านพักคนชรา สำหรับพนักงานของชุมพร คาบาน่า ริสอร์ทก็ได้รับการช่วยเหลือทั้งงานบวชหรืองานศพ เงินช่วยเหลือเหล่านี้เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีของชุมชนพาคาบาน่า ริสอร์ทกับพนักงานและชุมชน

สิ่งแวดล้อม ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเล เนื่องจากชุมพรคานา รีสอร์ทที่มีกิจกรรมทางทะเลให้สำหรับผู้มาพัก เช่น การล่องเรือชมหมู่เกาะ และดำน้ำ ส่วนกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ชุมพรคานา รีสอร์ทส่งเสริมจะเน้นในเรื่องการปลูกจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวให้รู้จักอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยการรักษาและไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ซึ่งในแต่ละปีทางชุมพรคานา รีสอร์ทจะจัดให้มีกิจกรรมการดำน้ำเก็บขยะปีละ 1 - 2 ครั้ง การนำหอยมือเสือมาปล่อยลงทะเลที่เกาะง่ามใหญ่ - ง่ามน้อย กิจกรรมที่ชุมพรคานา รีสอร์ท จัดขึ้นนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งในการรับผิดชอบต่อองค์กรธุรกิจที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย หากทำเพียงองค์กรหรือหน่วยงานเดียวก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ เมื่อสิ่งแวดล้อมสูญเสียไปแล้วก็ยากที่จะกลับมาเป็นเหมือนเดิมได้ ดังนั้นเป็นสิ่งทีคนในสังคมต้องช่วยกันดูแลและรับผิดชอบต่อมิใช่ผลกำไรให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้ดูแลฝ่ายเดียว

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมพรคานา รีสอร์ท ซึ่งปัจจุบันบริหารงานโดยคุณวรวิศร รักษ์พันธุ์ เป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก จึงได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ประจำปี 2549 ประเภทบุคคล จากการปิโตเลียม แห่งประเทศไทย (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 25-27 ธันวาคม 2549) และเป็นครั้งแรกของประเภทบุคคลที่นักธุรกิจได้รับรางวัล แสดงให้เห็นว่าชุมพรคานา รีสอร์ทเป็นองค์กรธุรกิจที่ได้รับการยอมรับและประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งกิจกรรมที่ทางรีสอร์ทจัดขึ้นทั้งทางทะเลล้วนไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

“ชุมพรคานา รีสอร์ทที่มีกิจกรรมทางทะเลมากมาย แต่ก็ไม่ได้ทำลายสิ่งแวดล้อม ทางเรายังให้คำแนะนำและร่วมกับนักดำน้ำในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ทางรีสอร์ทจะให้ความสำคัญในเรื่องของการอนุรักษ์และการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งกับพนักงานของรีสอร์ทและนักท่องเที่ยวมาดำน้ำให้ช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทางรีสอร์ท ของเรามีกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ เช่น การดำน้ำเก็บขยะ และการปล่อยหอยมือเสือลงสู่ทะเล ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี”

ประกิต บุญสนอง. พนักงาน.

สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

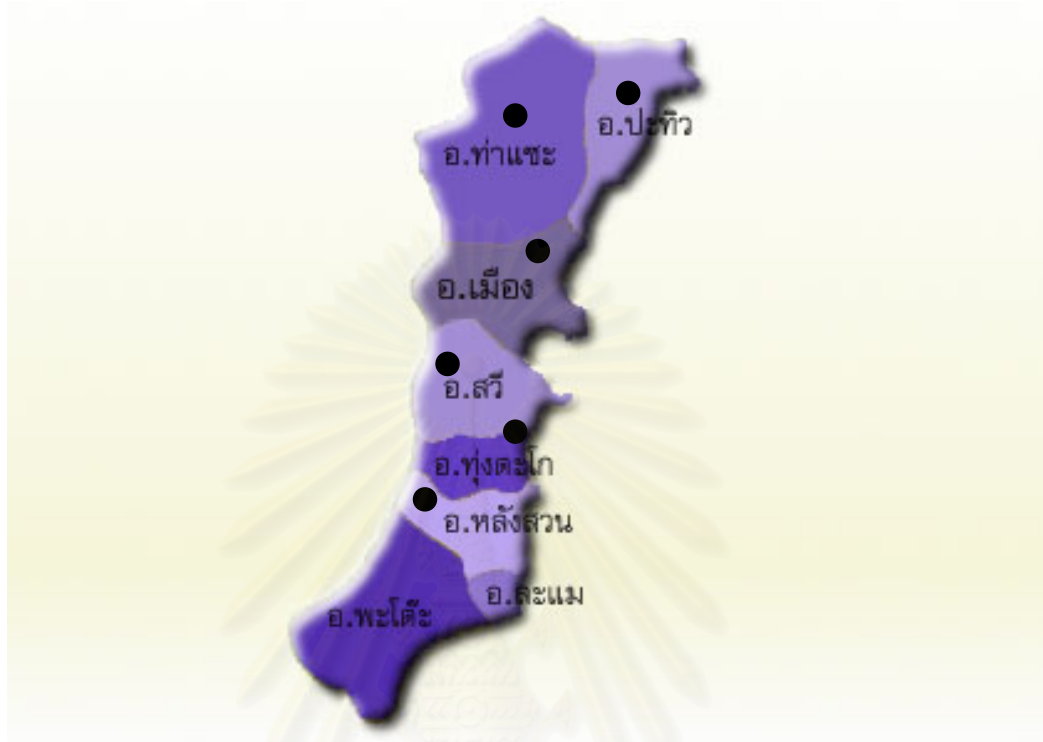
ในด้านของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติชุมพรคานา ริสอร์ทก็ได้รับการยอมรับจากหลายๆ ฝ่ายว่าเป็นองค์กรธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี เพราะมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอีกด้วย ภาพลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมพรคานา ริสอร์ทก็เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป และยังเป็นการประชาสัมพันธ์ทั้งแหล่งท่องเที่ยวและริสอร์ทไปในตัวด้วย

“ ทางริสอร์ทเราให้ความสำคัญในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมาก นักท่องเที่ยวที่ลงดำน้ำกับเราต้องปฏิบัติตามกฎของเรา แต่โดยส่วนใหญ่แล้วนักท่องเที่ยวก็จะช่วยกันดูแลไม่ทำลายอยู่แล้ว นักดำน้ำหลายคนยอมรับว่า ทะเลของเราสวยและอยากที่จะกลับมาดำน้ำที่นี่อีก ”

ประกิต บุญสนอง. พนักงาน.
สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2549.

พนักงาน ชุมพรคานา ริสอร์ทมีพนักงานทั้งหมดประมาณ 110 คน พนักงานที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดชุมพร 100 คน และต่างจังหวัดอีก 10 คน ทำให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับชุมชน แม้แต่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงหลังก็มีนโยบายการพัฒนาชนบทที่ให้ภาคธุรกิจขยายฐานการผลิตไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อลดปัญหาการย้ายถิ่นของแรงงานที่จะเข้ามาทำงานในเมือง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548:3) กล่าวว่า การที่ธุรกิจเคลื่อนย้ายการลงทุนไปในพื้นที่ชนบท นอกจากจะส่งผลดีให้คนในชนบทไม่ต้องย้ายถิ่นมาทำงานในเมือง ยังสามารถลดภาระค่าครองชีพและลดปัญหาความล้มละลายของสถาบันครอบครัว ขณะเดียวกันยังมีส่วนช่วยสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่สืบไป ดังนั้นการรับคนในท้องถิ่นทำงานสามารถลดปัญหาต่างๆ ทั้งต่อองค์กรและต่อตัวของพนักงานเอง องค์กรได้คนในพื้นที่และสามารถเข้าใจวัฒนธรรมความเป็นอยู่ สำหรับตัวพนักงานก็ไม่ต้องเสียเวลาในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยสามารถอยู่กับครอบครัว และสะดวกในการเดินทางไปทำงาน พนักงานบางส่วนก็มาจากต่างจังหวัดหรือพื้นที่ แต่ทำงานอยู่ที่ชุมพรคานา ริสอร์ทนานจนเข้าใจวัฒนธรรมต่างๆ ในพื้นที่

ภาพที่ 5 : แผนที่ภูมิตำแหน่งของพนักงานชุมพรคาน่า รีสอร์ท

ที่มา : ดัดแปลงจากแผนที่จังหวัดชุมพร

จุดที่ชุมพรคาน่า รีสอร์ทแตกต่างจากรีสอร์ทอื่นๆ ในเรื่องของการรับพนักงานตรงที่พนักงานที่มีอายุเกิน 60 ก็สามารถทำงานต่อที่ชุมพรคาน่า รีสอร์ทได้ หากยังมีศักยภาพในการทำงานและมีความตั้งใจในการทำงาน ขณะเดียวกันพนักงานส่วนใหญ่ของชุมพรคาน่า รีสอร์ท จะทำงานที่ชุมพรคาน่า รีสอร์ทเป็นเวลานานกว่า 10 – 20 ปี จำนวน 40 คน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจงรักภักดีต่อองค์กรได้เป็นอย่างดี ในช่วงที่ชุมพรคาน่า รีสอร์ทต้องประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในปีพ.ศ.2540 พนักงานเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญของทางรีสอร์ทที่ช่วยกันทำงานจนทำให้รีสอร์ทพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้ความสัมพันธ์ของพนักงานกับองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สำหรับสวัสดิการที่พนักงานชุมพรคาน่า รีสอร์ทได้รับ คือ อาหารทั้ง 3 มื้อ ที่พัก และบัตรประกันสังคม

ตารางที่ 1 : ระยะเวลาในการทำงานของพนักงานชุมพรคานาน่า รีสอร์ท

ระยะเวลาในการทำงาน	จำนวนพนักงาน		รวม
	ชาย	หญิง	
1 เดือน – 5 ปี	25	31	56
6 ปี – 10 ปี	11	11	22
11ปี – 15 ปี	6	14	20
16 ปี – 20 ปี	3	7	10
21 ปี – 25 ปี	1	1	2
รวม	46	64	110

ที่มา : ข้อมูลจากชุมพรคานาน่า รีสอร์ท

การให้ความสำคัญกับสวัสดิการของพนักงานเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะพนักงานเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินการของธุรกิจเป็นไปได้อย่างราบรื่น การสร้างให้พนักงานมีความรักและสามัคคีในองค์กรก็เป็นสิ่งหนึ่งที่จะทำให้องค์กรเกิดการพัฒนา พนักงานโดยส่วนใหญ่ของชุมพรคานาน่า รีสอร์ทเป็นคนเก่าคนแก่ที่ทำงานกับชุมพรคานาน่า รีสอร์ทเป็นเวลานาน

ลูกค้าและนักท่องเที่ยว สิ่งที่ชุมพรคานาน่า รีสอร์ทให้บริการให้กับลูกค้าและนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของการใช้วัตถุดิบในการประกอบอาหารที่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็น พืช ผัก ผลไม้ เพราะชุมพรคานาน่า รีสอร์ทปลูกโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้วัตถุดิบในการประกอบอาหารมีความแตกต่างจากที่อื่น แม้ว่าบางส่วนของชื่อมาจากเกษตรกรแต่ก็เป็นเกษตรกรในกลุ่มเครือข่ายที่ทำกรเกษตรแบบอินทรีย์ ขณะเดียวกันสมุนไพรระดมของชุมพรคานาน่า รีสอร์ทที่มีไว้บริการให้กับลูกค้าภายในห้องพักมีส่วนประกอบของสมุนไพรและเป็นสิ่งที่ชุมพรคานาน่า รีสอร์ทผลิตขึ้นเองในเรื่องของการทำความสะอาดห้องพักน้ำยาที่ใช้ก็เป็นสิ่งที่ได้จากธรรมชาติไม่มีสารเคมีทำให้เป็นผลดีต่อลูกค้า เพราะจะไม่มีสารเคมีตกค้าง สิ่งที่ชุมพรคานาน่า รีสอร์ททำทั้งหมดเป็นการแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจดูแลสุขภาพ ร่างกายให้กับลูกค้าและนักท่องเที่ยว และเป็นความรับผิดชอบหนึ่งที่องค์กรธุรกิจต่างๆ ต้องให้ความสำคัญในด้านนี้ เพราะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมอีกวิธีหนึ่ง

ผู้ขายวัตถุดิบ สำหรับเกษตรกรที่นำผลผลิตมาขายให้กับชุมพรคานาน่า รีสอร์ท การตรวจสอบคุณภาพของสินค้าว่าเป็นผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารเคมีหรือมีปุ๋ยแบบอินทรีย์หรือไม่นั้นเป็นเรื่องของความเข้าใจกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้รับซื้อ เพราะชุมพรคานาน่า รีสอร์ทและชาวบ้านมี

ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันและรู้จักกันมานาน ดังนั้นจึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีการรับประกันใดๆ ใช้ความไว้วางใจกันเป็นการรับประกันผลผลิตเหล่านั้น ซึ่งเกษตรกรอินทรีย์ที่อื่นที่ส่งขายให้กับตลาด ส่วนใหญ่ต้องมีเกณฑ์มาตรฐานในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า แต่เกษตรกรอินทรีย์ที่ส่งขายให้กับชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทการท่องเที่ยวเหล่านั้นไม่มีความจำเป็นมากนัก เนื่องจากใช้ความเชื่อใจซึ่งกันและกันเป็นมาตรฐาน

หลังวิกฤตเศรษฐกิจปีพ.ศ. 2540

4.2.2 การประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียง

จากวิกฤตทางเศรษฐกิจในปีพ.ศ.2540 ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทเป็นอีกองค์กรธุรกิจหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจครั้งนั้น สืบเนื่องมาจากมีความต้องการที่จะขยายกิจการของรีสอร์ท จึงทำให้ต้องกู้เงินจากธนาคาร เพื่อใช้ในการก่อสร้างอาคารต่างๆ เมื่อประสบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจจึงต้องแบกรับภาระหนี้สินประมาณ 300 ล้านบาทที่กู้ยืมมา ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยที่ทวีคูณขึ้นเรื่อยๆ ทางเดียวที่จะสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ก็คือ การบริหารกิจการของรีสอร์ทให้มีความสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่าย จึงต้องพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของรีสอร์ทให้น้อยลง เพื่อให้รีสอร์ทมีกำไรเหลือพอที่จะจ่ายเงินคืนให้กับธนาคาร คุณวรวิสร รักษาพันธุ์พยายามนำทฤษฎีทั้งหมดที่ศึกษามาปรับใช้กับการดำเนินกิจการของรีสอร์ท แต่แนวคิดทั้งหมดที่นำมาศึกษาทดลองใช้ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างแท้จริง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมองหาทฤษฎีใหม่ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ในการแก้ไขปัญหา และได้ลองนำทฤษฎีหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้กับการบริหารกิจการ ในขณะเดียวกันก็ได้พบปะกับอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ผู้ก่อตั้งมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ ซึ่งเป็นผู้สนใจและศึกษาเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้คำแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงแก่คุณวรวิสร รักษาพันธุ์

“ เพราะความต้องการที่จะขยายโรงแรมทำให้ต้องกู้เงินจากทางธนาคาร และเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 40 นั้น ผมจึงต้องหาทฤษฎีต่างๆ มาใช้ในการบริหารธุรกิจ ซึ่งเป็นโชคดีที่ผมได้รู้จักกับอาจารย์วิวัฒน์และท่านก็ได้แนะนำให้แนะนำเอาทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ได้แนะนำแนวทางตามพระราชดำริ โดยให้ปฏิบัติเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำพาให้เกิดการแก้ไขและสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยอาศัยบันได 5 ขั้น คือ

หนึ่ง ต้องฟังฟังตนเองให้ได้อย่างน้อยหนึ่งในสี่
 สอง ต้องรู้จักพอและพอประมาณ
 สาม ต้องรู้จักแบ่งปัน การแจกจ่ายจะได้เพื่อนพวก
 สี่ รวมตัวกันขยายงานให้เกิดความร่วมมือ เกิดกิจการใหม่
 ห้า ค่อยทำการค้า การขาย เพราะมีพื้นฐานแน่นแล้ว มีการ
 เชื้อเพื่อนกัน ฟังพากันทุกคน มีศักดิ์ มีศรีเท่ากัน ทั้งชาวไร่ ชาวนา
 ชาวประมง นักธุรกิจท่องเที่ยว เป็นสังคมใหญ่ที่รู้จักสามัคคีตามที่
 พระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙

วิสิธ รัชพันธุ์. ผู้บริหารชุมพรคานา ริสอร์ท.

สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2550.

นอกจากนี้ หลังจากอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ได้เดินทางมาที่ชุมพรคานา ริสอร์ทแล้ว จึงแนะนำถึงแนวคิดที่จะให้คุณวิสิธ รัชพันธุ์ดำเนินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ ให้เปลี่ยนสวนหย่อมเป็นแปลงนาข้าว ทำแปลงผักรอบๆ ห้องประชุมใหญ่ ทำคอกไก่แล้วให้นำเศษอาหารจากครัวมาผลิตเป็นอาหารไก่ ปลูกพืชกินได้ตามเส้นทางเดิน ทำโรงเรือนให้พนักงานดำข้าวซ่อมมือ ขุดสระเลี้ยงปลา และบำบัดน้ำเสียเรียกว่า กระโดนท้องพระโรง ผลผลิตของใช้เองจำพวกสบู่ ยา สระผม และน้ำยาขัดห้องน้ำ ฝึกพนักงานให้เรียนรู้เข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกป่า 3 อย่างได้ประโยชน์ 4 อย่าง ทำเกษตร 4 ชั้น ห่มดินและอย่าปกเปลือกเปลือกดิน ดูแลรักษาดิน จงเลี้ยงดินให้ดินเลี้ยงพืช ปลูกพืชผักและต้นไม้บนดินลูกรังอัดแน่นโดยการห่มดินด้วยเศษกิ่งใบไม้ ให้จัดตั้งโรงเรียนสอนคนเรื่องกสิกรรมธรรมชาติ

หลังจากนั้นคุณวิสิธ รัชพันธุ์ก็ได้นำแนวคิดไปประยุกต์ใช้กับการบริหารกิจการของริสอร์ท โดยเรียนรู้จนเริ่มเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนเป็นโครงการและกิจกรรมต่างๆ ตามมาภายหลัง การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารกิจการของริสอร์ททำให้ คุณวิสิธ รัชพันธุ์ ได้แก้มคิดในหลายๆ ประการเพื่อลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของริสอร์ทลง เช่น ในกรณีของการจัดสวนภายในโรงแรม หากยังใช้แนวคิดแบบเดิมๆ คือ จัดสวนตามแบบโรงแรมทั่วไปไม่ว่าจะเป็นสวนญี่ปุ่นหรือสวนใดๆ ก็ตามค่าใช้จ่ายในการจัดและดูแลสวนค่อนข้างมาก ประจวบกับทางโรงแรมเองไม่มีเงินทุนมากพอที่จะทำเช่นนั้น จึงได้ลองหันมาจัดสวนในลักษณะอื่นแทน โดยใช้พื้นที่จัดสวนทำเป็นแปลงนาข้าว นอกจากจะเป็นการจัดสวนในลักษณะใหม่แล้ว การเปลี่ยนพื้นที่ดังกล่าวยังสอดคล้องกับการประยุกต์ทฤษฎีหมักกะฉั่นมาใช้ด้วย ซึ่งสวนที่เปลี่ยนเป็นแปลงข้าวก็เป็นแปลงสาธิตในการเรียนรู้ให้กับผู้เข้าฝึกอบรมด้วย ขณะเดียวกันชุมพรคานา ริสอร์ทสามารถลดค่าใช้จ่ายและพื้นที่ในบริเวณดังกล่าวยังสามารถ

ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่อีกด้วย

การที่ทางชุมพรคานา ริสอร์ทได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารกิจการของทางริสอร์ท สิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปและทำให้ชุมพรคานา ริสอร์ทสามารถลดรายจ่ายได้มีตั้งแต่ในเรื่องของวัตถุดิบในการประกอบอาหารของทางริสอร์ท ซึ่งทางริสอร์ทเองรับซื้อจากพนักงานหรือชาวบ้านและจากการผลิตเองภายในริสอร์ท ซึ่งวัตถุดิบที่มาจากพนักงานและภายในริสอร์ทจะสะอาด สด และปราศจากสารเคมี หากวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า ทางริสอร์ทจำเป็นที่จะต้องสั่งซื้อจากตลาดด้วย หากจะคิดเป็นสัดส่วนในการซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหารจากตลาดกับการผลิตเองหรือรับซื้อจากพนักงานหรือชาวบ้านแล้วนั้นยังเทียบเป็นสัดส่วนที่น้อยอยู่ เพราะความต้องการที่มากในการใช้วัตถุดิบบวกกับชาวบ้านหรือพนักงานเองก็ไม่สามารถผลิตได้มากพอกับความต้องการของริสอร์ทด้วย ส่วนที่ซื้อจากตลาดคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 80 - 90 ของวัตถุดิบในการประกอบอาหารทั้งหมดในแต่ละวัน แต่สำหรับในบางช่วงที่ความต้องการในการใช้วัตถุดิบน้อย เพราะเป็นช่วงที่ผู้เข้าพักหรือนักท่องเที่ยวมีน้อยปริมาณการสั่งซื้อวัตถุดิบจากตลาดก็มีสัดส่วนที่น้อยลงตามไปด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าปริมาณการสั่งซื้อวัตถุดิบแปรผันตามความต้องการของการบริโภคนั่นเอง

ส่วนในเรื่องของรายจ่ายประเภทอื่นภายในริสอร์ทไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสิ่งอุปโภค เช่น สมุนไพร ยาสมุนไพร และน้ำยาเอนกประสงค์ ซึ่งทางริสอร์ทสามารถผลิตได้เองแทนการสั่งซื้อจากภายนอกและสามารถลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้ปีละประมาณ 2 แสนกว่าบาท เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายเดิมที่ต้องจ่ายก่อนที่จะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการบริหารจัดการริสอร์ทส่งผลให้ริสอร์ทลดภาระในด้านของรายจ่ายลงและพนักงานหรือชาวบ้านเองก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรวมทั้งมีรายได้เสริมจากการทำสมุนไพร ยาสมุนไพร และน้ำยาเอนกประสงค์

ในด้านของสิ่งแวดล้อม ชุมพรคานา ริสอร์ทจัดการกับการกำจัดขยะภายในริสอร์ท โดยเฉพาะเศษอาหาร พืช ผักที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารภายในห้องครัวสามารถนำมาเปลี่ยนให้เป็นปุ๋ยหมักชีวภาพในขณะที่ยัง “อุจจาระ” ก็สามารถนำมาใช้ในการทำปุ๋ยหมักภายใต้กระบวนการทางชีวภาพได้ ซึ่งวัตถุดิบที่เหลือใช้จากการประกอบอาหารต่อวันจะมีจำนวนมาก หากไม่นำมาใช้ประโยชน์ก็จะขยะที่ไม่มีประโยชน์ การที่ชุมพรคานา ริสอร์ทรู้จักสิ่งที่เหลือใช้มาเปลี่ยนให้มีประโยชน์ นอกจากจะเป็นการลดขยะของริสอร์ทแล้วยังเป็นการลดรายจ่ายในการกำจัดขยะด้วย

การบำบัดน้ำเสียภายในริสอร์ทก็เช่นกัน ชุมพรคานา ริสอร์ทสามารถนำทฤษฎีมักกะสันของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้ได้อย่างลงตัว ทำให้ระบบบำบัดน้ำเสียของริสอร์ทมีการจัดการที่ดี โดยนำผักตบชวามาลอยน้ำ เพื่อดูดซับโลหะหนักในน้ำ ทางริสอร์ทนำพืช น้ำ เช่น ต้นธูปฤาษี กกเหลื่อม กกกลม สันตะวา สาหร่ายหางกระรอก คล้าน้ำ ผักตบชวา หญ้า

แฝก ฯลฯ ตามทฤษฎีแหลมผักเบี้ยส่งน้ำผ่านต่อไปยังส่วนต่างๆ ของสวน เพื่อสร้างพื้นที่ชุ่มน้ำ (Constructed Wet Land) โดยพีชน้ำ อากาศ และแสงแดด ช่วยกันทำหน้าที่กรองและฟอกสิ่งต่างๆ ที่มากับน้ำ จึงทำให้น้ำมีคุณภาพที่ดีขึ้น

สิ่งที่ทางรีสอร์ทเปลี่ยนแปลงชัดเจนที่สุดในเรื่องของรายรับและรายจ่ายของรีสอร์ทหลังจากนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการบริหารกิจการนั้นคือ รายจ่ายที่ลดลงจากเดิม แม้ว่ารายรับจะไม่ได้เพิ่มสูงขึ้นมากนัก แต่สำหรับรายจ่ายที่ลดลงทั้งจากการทำบุญ ยาสมุนไพร และน้ำยาอเนกประสงค์การปลูกผักและเลี้ยงไก่บางส่วนเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ค่าใช้จ่ายในการกำจัดน้ำเสียและการจัดสวน ทำให้ทางรีสอร์ทสามารถนำรายจ่ายในส่วนนี้ไปใช้สำหรับปรับปรุงกิจการของทางรีสอร์ท ขณะเดียวกันก็เป็นการให้ความรู้กับพนักงานด้วย

ชุมพรคานาน่า รีสอร์ทเป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งที่มีลักษณะการบริหารงานที่แตกต่างไปจากองค์กรธุรกิจด้วยกัน โดยหลักการของการทำธุรกิจต้องให้ความสำคัญกับกำไรหรือผลตอบแทนเป็นสิ่งสำคัญ แต่ในส่วนของชุมพรคานาน่า รีสอร์ทแม้ว่าจะให้ความสำคัญกับผลกำไรในการประกอบการ แต่นอกเหนือจากนั้นยังให้ความสำคัญกับสังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการทำงานร่วมกับชุมชนอีกด้วย ทั้งยังนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ควบคู่กับการบริหารกิจการ อีกแนวคิดหนึ่งที่ทางชุมพรคานาน่า รีสอร์ทนำมาประยุกต์ใช้ก็คือ ฆาตพุนคือกำไร หรือ Our Loss is our gain ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนทางความคิดที่สำคัญ

“ ผมได้นำแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการบริหารกิจการ โดยเน้นว่า การฆาตพุนคือกำไร และพบว่าคนในองค์กรสามารถทำงานและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้งยังเป็นประโยชน์แก่ทุกๆ ฝ่ายด้วย ”

วริสร รัชพันธุ์, ผู้บริหารชุมพรคานาน่า รีสอร์ท.

สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2549.

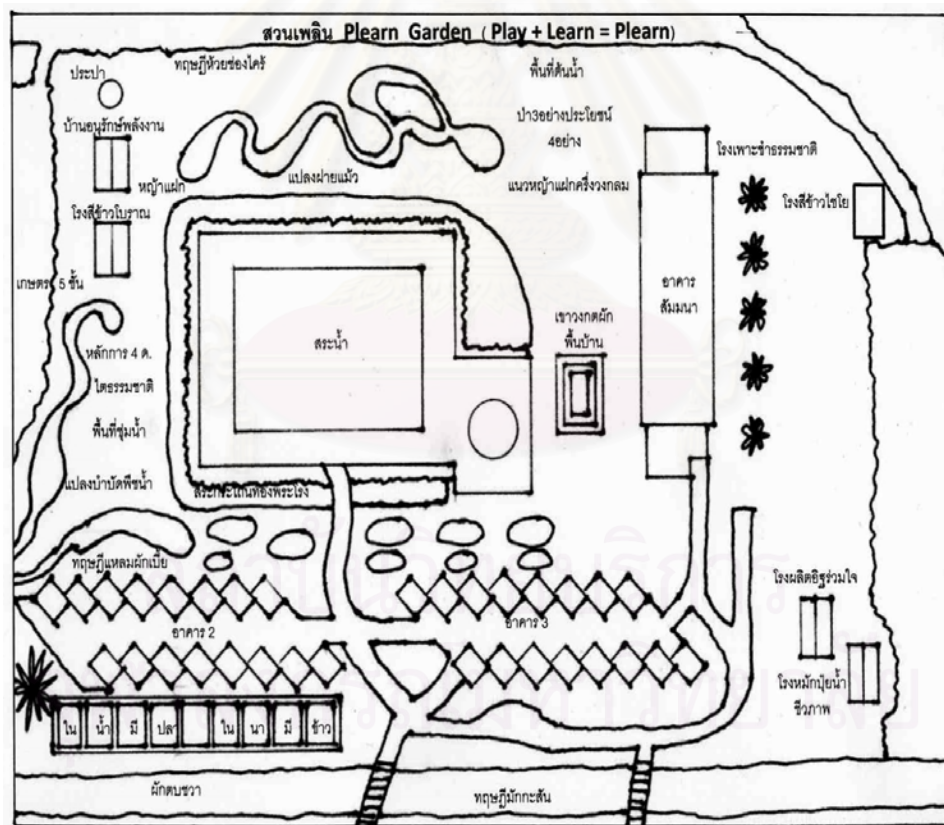
เมื่อชุมพรคานาน่า รีสอร์ทรู้จักการให้มากขึ้น สิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปจากการทำธุรกิจตามแนวคิดแบบเดิมๆ ก็คือ การอยู่ร่วมกับชุมชนหรือสังคมได้อย่างพึ่งพาอาศัยกัน ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมเกิดเป็นเครือข่ายกับชุมพรคานาน่า รีสอร์ท และชุมพรคานาน่า รีสอร์ทก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งสามารถช่วยเหลือสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการพัฒนาได้เช่นกัน การนำแนวคิดการฆาตพุนคือกำไรมาประยุกต์ใช้นั้น องค์กรธุรกิจเองจำเป็นที่จะต้องให้ทั้งความรู้และน้ำใจซึ่ง

เป็นสิ่งสำคัญมากกับชาวบ้านหรือชุมชนทำให้ชาวบ้านรู้ว่าสิ่งที่ทางองค์กรสนับสนุนช่วยเหลือนั้นเป็นการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

4.2.3 การก่อตั้งศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน

เนื่องจากชุมพรคานาน่า รีสอร์ท ปัจจุบันได้ปรับปรุงพื้นที่ของรีสอร์ทบางส่วนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมได้ โดยจะแบ่งพื้นที่ของรีสอร์ทเป็นสถานที่การฝึกอบรม สถานการเรียนรู้ต่างๆ และพื้นที่สาธิตทดลอง ทั้ง 3 ส่วนนี้สามารถอยู่รวมกันภายในพื้นที่ของรีสอร์ททั้งสิ้น นอกจากนี้ผู้ที่เข้าพักในรีสอร์ท ยังสามารถเยี่ยมชมและเรียนรู้ในทุกๆ ส่วนได้ในเวลาเดียวกัน ทำให้ผู้เข้าพักสามารถพักผ่อนและได้สาระประโยชน์ในเวลาเดียวกัน

ภาพที่ 6 : แผนผังศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน

ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายสวนเพลินของชุมพรคานาน่า รีสอร์ท

ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลลินจัดตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2542 และเป็นหนึ่งในศูนย์ฝึกอบรมที่อยู่ภายใต้การดูแลของชมรมกสิกรรมธรรมชาติ โดยผู้บริหารของชุมพรคานา ริสอร์ท ให้ความสนใจในเรื่องของการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการบริหารงานขององค์กร โดยใช้ชื่อว่า “ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลลิน” กระบวนการเรียนรู้แบบเพลลิน มาจากพระบรมราชโองบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า รัชกาลที่ 6 ที่มีพระราชประสงค์ให้การศึกษาเป็นสิ่งที่ผลิตเพลลินสำหรับผู้เรียน คำว่า “Plearn ” มาจาก Play+Learn เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบผลิตเพลลิน ผู้คิดค้นนี้คือศาสตราจารย์.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ราชบัณฑิตและอดีตผู้บังคับการโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย

สิ่งที่ชุมพรคานา ริสอร์ทนำมาประยุกต์ให้เข้ากับธุรกิจของตนคือ การเปลี่ยนการจัดสวนภายในโรงแรมให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ โดยมีอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการนำปรัชญาต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้ เช่น การจัดพื้นที่รอบสระน้ำของชุมพรคานา ริสอร์ทให้เป็นสิ่งที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้มาเยือน ในขณะเดียวกันพื้นที่ดังกล่าวก็ใช้สำหรับบำบัดน้ำและของเสียภายในริสอร์ทด้วย โดยทำการกั้นฝายเพื่อกักเก็บน้ำที่ไหลมา เพื่อให้สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตรธรรมชาติของริสอร์ท ซึ่งได้นำทฤษฎี “มักกะสัน” โดยนำผักตบชวามาลอยน้ำ เพื่อดูดซับโลหะหนักในน้ำ และประมาณ 45-60 วัน จึงนำผักตบชวาขึ้นมาทำปุ๋ยหมักต่อไป โรงแรมทำการสูบน้ำขึ้นมา โดยเปลี่ยนจากระบบการจ่ายน้ำแบบหัวจ่ายเดิม มาเป็นการทำบ่อบำบัดด้วยพีชน้ำ ตามทฤษฎีแหลมผักเบี้ย ซึ่งประกอบด้วยต้นธูปฤาษี กกเหลี่ยม กกกลม สันตะวา สาหร่ายหางกระรอก คล้าน้ำ ผักตบชวา หญ้าแฝก ฯลฯ และส่งน้ำผ่านต่อไปยังนาข้าวที่ทำเป็นร่องน้ำเลียนแบบลำธารเล็กๆ ในป่าให้ไหลเวียนไปยังส่วนต่างๆ ของสวน เพื่อสร้างพื้นที่ชุ่มน้ำ (Constructed Wet Land) พื้นที่นี้เรียกโดยรวมว่าเป็นพื้นที่ “ ไตรธรรมชาติ ” จากการที่เหล่าพีชน้ำ อากาศ และแสงแดด ช่วยกันทำหน้าที่กรองและฟอกสิ่งต่างๆ ที่มากับน้ำ จึงทำให้น้ำมีคุณภาพที่ดีขึ้น น้ำที่ไหลเวียนไปตามสวนเพลลินแล้ว จะมารวมกันที่สระสุดท้าย เพื่อล้นไปสู่นาข้าวและพีชน้ำอีกหลายชนิด น้ำที่มาตรงนี้จะมาจากทุกแหล่งกำเนิดน้ำที่อยู่ในบริเวณรอบสระว่ายน้ำทางริสอร์ทเรียกสระนี้ว่า “ สระกระโดนท้องพระโรง ”

“ เราปรับพื้นที่บริเวณสระน้ำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ทั้งเป็นสวนเพื่อความสวยงามและเป็นส่วนที่ใช้สำหรับบำบัดน้ำและของเสียภายในโรงแรม โดยนำทฤษฎีต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ร่วมด้วย สวนของเราเป็นทั้งฐานการเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นได้จริงจากทฤษฎีและผลที่ได้ตามมาคือ เกิดระบบ

นิเวศที่สมดุล ทฤษฎีที่นำมาใช้ทำให้ใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและรักษา
สิ่งแวดล้อม รวมทั้งประหยัดค่าใช้จ่ายของโรงแรมด้วย ”

วริศร รัชทรัพย์, ผู้บริหารชุมพรคานา รีสอร์ท.

สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2549.

พื้นที่ในส่วนของการจัดฝึกอบรมและฐานการเรียนรู้จะอยู่ในส่วนด้านหลังของรีสอร์ท ซึ่งเป็นส่วนที่แยกออกจากส่วนของรีสอร์ททำให้ไม่รบกวนผู้เข้าพักในเวลาจัดกิจกรรมอบรมต่างๆ ฐานการเรียนรู้จะประกอบด้วยหลายส่วน ในแต่ละส่วนทำให้รีสอร์ทสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของแปลงปลูกผัก โรงเลี้ยงไก่ไข่ การผลิตน้ำยาทั้งสบู่ ยาสระผม และน้ำยา เอนกประสงค์ โรงสีข้าวแบบโบราณ โรงเผาถ่าน โรงทำน้ำมันไบโอดีเซล โรงปุ๋ยและอาหารสัตว์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดเป็นฐานการเรียนรู้ที่ทางศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน (ชุมพรคานา รีสอร์ท) จัดไว้สำหรับการฝึกอบรมผู้สนใจ และในส่วนของพื้นที่แปลงทดลองต่างๆ นั้นจะเป็น การนำเอาแนวคิดทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาสาธิตให้เห็น เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้เข้าฝึกอบรมสามารถเข้าใจในทฤษฎีนั้นได้อย่างแท้จริง โดยใช้พื้นที่รอบสระ ว่ายน้ำประมาณ 15 ไร่ ในการจัดเป็นสวน นอกจากนี้จะได้ทั้งความรู้ การพักผ่อนแล้วก็สามารถใช้ ประโยชน์ได้ด้วย หลักการของสวนเพลินมีด้วยกัน 4 ด. คือ

ดู ต้องดูได้ สวยงาม

ดม ต้องมีดอกไม้ เพราะเป็นเกษตรธรรมชาติ ล่อแมลงที่มีประโยชน์เข้ามาในสวน ไม่ มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทุกชนิด

ตีมี มีพืชที่นำมาใช้สกัดเป็นเครื่องตีมีได้

แตก มีไม้ผลไม้ใบไม้ทุกชนิดที่รับประทานได้ จัดเป็นกิจกรรมที่ใครๆ ต่างชื่นชอบ ระหว่างการเข้าชมสวน

พื้นที่ในส่วนที่เหลือมีทั้งส่วนที่ทำเป็นนาข้าวสาธิตและการทำฝายกั้นน้ำ โดยนำแนวคิด ทฤษฎีป่าต้นน้ำของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ ดินน้ำนั้นมาจากผืนนาเก่าและป่าพรุ แล้ว นำทฤษฎีมีกกะสัน ซึ่งมีผักตบชวามาใช้ร่วมกับฝายกั้นน้ำ เพื่อให้พืช น้ำ อากาศ และแสงแดด ช่วยกันทำหน้าที่กรองและฟอกสิ่งต่างๆ ที่มากับน้ำ ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น น้ำเมื่อไหลเวียนไปตาม สวนเพลินแล้ว จะมารวมกันที่สระสุดท้าย เพื่อล้นไปสู่นาข้าวและพื้นที่ปลูกพืชน้ำอีกหลายชนิด ทั้งหมดเป็นการใช้ทรัพยากรน้ำได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างมาก นอกจากนี้จะ ประหยัดเวลาในการดูแลรดน้ำต้นไม้แล้วยังสามารถนำทฤษฎีต่างๆ มาใช้ได้อย่างน่าสนใจอีกด้วย ซึ่งชุมพรคานา รีสอร์ทได้ใช้พื้นที่ภายในรีสอร์ทจัดตั้งให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ พอเพียง เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและสามารถพึ่งตนเองได้

“ ศูนย์การเรียนรู้เพลินของเราเกิดขึ้นจากการทดลองทำของผมและพนักงานในรีสอร์ท โดยใช้พื้นที่บางส่วนของรีสอร์ทเป็นพื้นที่ทดลอง ทำให้รีสอร์ทใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด มีทั้งสถานที่จัดฝึกอบรมฐานการเรียนรู้ และแปลงสาธิตต่างๆ มากมาย ผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาเยี่ยมชมและฝึกอบรมกับเราได้ ทางรีสอร์ทนำเอาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ มาทดลองทำและจำลองให้เห็น เพื่อใช้เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ ”

วิสิธ รัชพันธุ์. ผู้บริหารชุมพรคานา รีสอร์ท.

สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2546.

ขณะเดียวกันพนักงานของชุมพรคานา รีสอร์ทประมาณ 20 คนที่ได้ผ่านการเข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี ได้นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการทำงานและพัฒนารีสอร์ท อีกทั้งยังเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวให้กับผู้ที่มาเข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์เพลินอีกด้วย วิทยากรในการอบรมได้แก่ คุณวิสิธ รัชพันธุ์ (ผู้บริหารชุมพรคานา รีสอร์ท) คุณสารสิน สตากร (พนักงานของชุมพรคานา รีสอร์ท) คุณดำรง ปรีชาชน (ผู้ดูแลฐานการเรียนรู้) รวมถึงพนักงานที่ทำงานตามฐานการเรียนรู้ต่างๆ ภายในรีสอร์ท และผู้แทนของกลุ่มเครือข่าย เช่น คุณสมชาย แสงสว่าง กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์บ้านทุ่งหงษ์ โปรแกรมในการจัดอบรมจะมีเนื้อหาครอบคลุมในทุกๆ ด้านของการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้เรียนรู้และทดลองปฏิบัติจริง ซึ่งแนวคิดการทำศูนย์เพลินนี้จะสานต่อไปเรื่อยๆ เนื่องจากเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สร้างการเรียนรู้ในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง และทางชุมพรคานา รีสอร์ทได้จัดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ที่เข้ามาอบรม ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 : ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการอบรม

ระยะเวลา การอบรม	ราคาที่พัก		หมายเหตุ
	โดม/คน/คืน	โรงแรม/คน/คืน	
1 คืน 2 วัน	600*	1,000	รวมอาหารเช้า เที่ยง เย็นและ อาหารว่าง
2 คืน 3 วัน	600	1.100	รวมอาหารเช้า เที่ยง เย็นและ อาหารว่าง
4 คืน 5 วัน	3,000	4,000	กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลง ตามความเหมาะสม

หมายเหตุ : ผู้เข้าอบรมต้องมีจำนวน 50 คนขึ้นไป

ที่มา : ข้อมูลจากชุมพรคาน่า รีสอร์ท

ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติพิเลินของชุมพรคาน่า รีสอร์ทได้จัดฝึกอบรมตั้งแต่ พ.ศ.2542-2549 มาแล้ว 18 รุ่นประมาณ 2,000 คน มีทั้งผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน นักเรียนนักศึกษาเข้ามาดูงานและฝึกอบรมเป็นจำนวนมาก ผู้เข้าฝึกอบรมบางส่วน เท่านั้นที่นำไปทดลองปฏิบัติจริงแต่ก็ส่วนน้อยมากส่วนใหญ่ยังไม่มีโอกาสนำไปปฏิบัติ สำหรับ ผู้นำชุมชนบางคนก็นำไปทดลองปฏิบัติพอได้ผลจึงชักชวนชาวบ้านมาปฏิบัติร่วมกัน ทั้งในเรื่อง ของการทำกรเกษตรและการนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต ขณะเดียวกันความรู้และ เทคโนโลยีต่างๆ ที่ทางชุมพรคาน่า รีสอร์ทเป็นผู้ถ่ายทอดก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินได้

การที่ชุมพรคาน่า รีสอร์ท ได้ปรับพื้นที่บางส่วนในรีสอร์ทให้เป็นศูนย์การเรียนรู้และใช้ พื้นที่ว่างของรีสอร์ทปรับให้เป็นทั้งศูนย์การเรียนรู้และเป็นสวนภายในรีสอร์ทในเวลาเดียวกัน ทำให้ชุมพรคาน่า รีสอร์ทมีความแตกต่างไปจากรีสอร์ททั่วไป ทั้งยังเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ดึงดูดความ สนใจจากผู้เข้าพัก ขณะเดียวกันก็ดึงดูดผู้สนใจให้เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวด้วย ชุมพรคาน่า รีสอร์ทพัฒนาตัวเองจากคำแนะนำของอาจารย์วิวัฒน์ที่มีจุดมุ่งหมายแรกเพียง เพื่อการลดต้นทุนการจัดสวนของรีสอร์ท จนเปลี่ยนแปลงพัฒนาตัวเองเป็นศูนย์การเรียนรู้หนึ่งใน สามของภาคใต้ สิ่งเหล่านี้ต้องใช้ทั้งความพยายามและความสนใจอย่างจริงจังทั้งจากผู้บริหาร และพนักงานในรีสอร์ทเอง เพราะนอกจากพนักงานของรีสอร์ทจะทำงานประจำแล้วยังแบ่งเวลา จากการทำงานบางส่วนมาเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมให้กับผู้ที่สนใจด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติกับชุมพรคานา ไร้สารพิษเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันจนเป็นหนึ่งในเครือข่ายของมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ รวมถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นใหม่ของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ไร้สารเคมีที่เกิดจากการทำงานร่วมกับชุมพรคานา ไร้สารพิษ ทั้งหมดเกิดจากจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ความต้องการที่จะเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมให้ประชาชนได้รับรู้อย่างถูกต้อง โดยมีมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติเป็นต้นแบบและขยายเครือข่ายต่างๆ ออกไปยังชุมชนมากขึ้น เพื่อให้ทุกชุมชนสามารถเรียนรู้และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ภูมิปัญญาต่างๆ ได้มากขึ้น โดยผ่านเครือข่ายที่ทางมูลนิธิได้จัดตั้งขึ้นในแต่ละภูมิภาคของประเทศ ขณะเดียวกันศูนย์เพลินก็สามารถขยายเครือข่ายไปสู่ผู้ปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ไร้สารเคมีในชุมชนต่างๆมากขึ้น เช่น

- กลุ่มผู้ปลูกข้าว บ้านบางสน อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร มีสมาชิก 32 คน เป็นผู้ปลูกข้าวพันธุ์เหลืองปะทิว ซึ่งกำลังจะสุกพันธุ์ทั้งหมด 363 ไร่ และได้ใช้การปลูกข้าวแบบเกษตรอินทรีย์ ทำให้ผลผลิตปลอดสารพิษและสภาพดินดีไม่เสื่อมเหมือนการใช้ปุ๋ยเคมี แล้วนำผลผลิตที่ได้ส่งให้กับชุมพรคานา ไร้สารพิษ

- กลุ่มเกษตรกรบ้านทุ่งหงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร มีสมาชิก 30 คน ปลูกพืชผักไม้ผลเกษตรกรได้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการปลูกพืชผักไม้ผล และนำผลผลิตโดยเฉพาะส้มส่งให้กับชุมพรคานา ไร้สารพิษด้วย ซึ่งผลผลิตของส้มที่ได้มักไม่เพียงพอต่อความต้องการของไร้สารพิษ

- กลุ่มปลูกกาแฟ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร มีสมาชิกประมาณ 20 คน ได้นำแนวคิดการใช้ปุ๋ยอินทรีย์มาปลูกต้นกาแฟ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 7 : แผนที่กลุ่มเครือข่าย

ที่มา : ดัดแปลงจากภาพแผนที่จังหวัดชุมพร

การรวมกลุ่มกันของทั้ง 3 กลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ปลูกข้าว กลุ่มเกษตรกรบ้านทุ่งหงษ์ กลุ่มผู้ปลูกกาแฟ เกิดจากการรวมตัวของผู้ที่ปลูกพืชชนิดเดียวกันและต้องการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ดังนั้นจึงรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นมา ผลผลิตที่ได้ส่งขายให้กับทางชุมพรคาน่า รีสอร์ท โดยชุมพรคาน่า รีสอร์ทเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางด้านความรู้ในการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ผลตอบแทนที่ทั้ง 3 กลุ่มได้รับหลังจากเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์คือ กลุ่มชาวบ้านมีสุขภาพที่ดีเพราะไม่ได้ใช้สารเคมี และสามารถลดรายจ่ายในเรื่องของปุ๋ยได้ด้วย ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพที่ดีเช่นกัน

กลุ่มเครือข่าย ชาวบ้าน และพนักงานของชุมพรคาน่า รีสอร์ทนำความรู้จากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลดินไปประยุกต์ปรับใช้กับการทำการเกษตรของตนเอง โดยตนเองเป็นผู้ปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมว่า การเรียนรู้และความรู้เหล่านั้นที่ได้รับการถ่ายทอดมาสามารถปรับใช้กับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของตนได้จริง การที่ในชุมชนมีผู้นำในการปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่างในการนำเอาปุ๋ยอินทรีย์มาใช้แทนปุ๋ยเคมี ทำให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

จริงและมีความเชื่อมั่นในปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มขึ้น ทำให้ชาวบ้านเกิดการยอมรับความรู้เหล่านั้นได้ง่ายขึ้น

“ ผมนำความรู้ในเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ไปทดลองในสวนกาแฟ โดยเริ่มจาก 10 ต้น เพื่อเป็นการพิสูจน์ให้พ่อเห็นว่า การทำเกษตรอินทรีย์สามารถลดต้นทุนเรื่องของปุ๋ยและลดการทำลายดินได้ด้วย สุขภาพก็ไม่เสีย ต่อมาจึงมีคนมาเรียนรู้และทำเกษตรแบบอินทรีย์มากขึ้น “

สารสิน สดากร. พนักงานชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ท.

สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2549

“ ตั้งแต่ได้ร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้ของรีสอร์ท ทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม”

เยาวนัย ชุมวรฐายี. พนักงานชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ท.

สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2549.

4.3 ผลของการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนต่อชุมชนต่อชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ท

หลังจากประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540 ชุมพรคานาน้ำ รีสอร์ทก็ได้นำเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการรีสอร์ท และในปี พ.ศ.2543 จึงได้ประกาศให้พนักงานและผู้เข้าใช้บริการได้รับทราบว่า องค์การได้ดำเนินธุรกิจตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเต็มรูปแบบ ทำให้รูปแบบการบริหารกิจการของรีสอร์ทเปลี่ยนแปลงไปรวมถึงความคิดของผู้นำองค์กรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินการของชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ททำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายประการ เช่น เรื่องของการบริหารกิจการของรีสอร์ท การยอมรับทางธุรกิจและสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของรีสอร์ท ซึ่งทั้งพนักงานและผู้เข้าพักต่างรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับรีสอร์ท ขณะเดียวกันสิ่งที่ชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ทได้รับเพิ่มเติมการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนคือ

4.3.1 ชุมพรคานาน้ำ รีสอร์ทสามารถพึ่งตนเองได้ โดยลดการพึ่งพาสินค้าจากภายนอกโดยเฉพาะพืช ผัก ผลไม้ และผลิตภัณฑ์บางชนิดที่ใช้ในห้องน้ำ เพราะทางชุมชนพรคานาน้ำ รีสอร์ทสามารถผลิตได้เองไม่ว่าจะเป็นพืช ผัก ผลไม้ และผลิตภัณฑ์บางชนิดที่ใช้ในห้องน้ำ เช่น

สมุนไพร และน้ำยาอเนกประสงค์ วัตถุประสงค์ในการประกอบอาหาร เช่น พืช ผัก ผลไม้ หากขาดเหลือในสิ่งใดก็จะรับซื้อจากพนักงานและสามารถช่วยเหลือให้พนักงานมีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เมื่อพนักงานมีความเป็นอยู่ที่ดีก็จะมีพลังที่จะทำงานให้กับบริษัทอย่างเต็มที่ ในเรื่องของต้นทุนทางชุมพรคาบาน่า บริษัทสามารถประหยัดรายจ่ายได้หลายทาง ทั้งหมดเกิดจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั่นเอง

สวัสดิการของพนักงานมีความสำคัญอย่างมากที่จะทำให้พนักงานทำงานกับองค์กรและมีความจงรักภักดีต่อองค์กร สาเหตุหนึ่งที่พนักงานชุมพรคาบาน่า บริษัททำส่วนใหญ่ทำงานเป็นระยะเวลานานๆ เพราะเป็นคนในพื้นที่ ดังนั้นจึงมีความผูกพันกับพื้นที่และไม่อยากที่ย้ายไปเริ่มงานที่ใหม่ด้วย การทำงานใกล้บ้านนอกจากจะทำให้พนักงานประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางแล้ว ชุมพรคาบาน่า บริษัทเองก็ได้รับผลประโยชน์ร่วมด้วย การได้พนักงานในท้องถิ่นมาทำงานจะไม่มีปัญหาเรื่องการหยุดงานสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันค่าจ้างแรงงานก็ถูกด้วย แต่ทั้งหมดก็ไม่ใช่สาเหตุที่พนักงานเลือกที่จะทำงานกับชุมพรคาบาน่า บริษัทหรือชุมพรคาบาน่า บริษัทเลือกที่จะรับพนักงานในท้องถิ่น ปัจจัยหลักมาจากความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งพนักงานกับองค์กรและองค์กรกับชุมชน จึงทำให้พนักงานส่วนใหญ่ทำงานกับชุมพรคาบาน่า บริษัทเป็นเวลานาน

ในเรื่องของความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานนั้น ทางชุมพรคาบาน่า บริษัทให้ความสำคัญในด้านนี้ด้วย การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในองค์กรเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทางชุมพรคาบาน่า บริษัทให้ความสำคัญเช่นกัน เพราะสภาพแวดล้อมที่ดีนอกจากจะทำให้ภาพลักษณ์ขององค์กรดีแล้ว ยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานอีกด้วย

พนักงานเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับองค์กร การที่ชุมพรคาบาน่า บริษัทสามารถพึ่งตนเองได้ส่วนหนึ่งก็เกิดจากพนักงานด้วยเช่นกัน ดังนั้นการตอบแทนโดยการดูแลใส่ใจในพนักงานจึงมีความจำเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบขององค์กรธุรกิจต่อสังคมเช่นกัน

หลังจากฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ในช่วงที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจมาด้วยกัน ทำให้พนักงานเหล่านั้นมีความรักต่อองค์กรและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน วัฒนธรรมในองค์กรของชุมพรคาบาน่า บริษัท จึงมีการช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งระหว่างพนักงานกับพนักงานและนายจ้างกับลูกจ้าง ในลักษณะของการให้ความรู้เรื่องต่างๆ เพื่อที่พนักงานจะได้นำความรู้เหล่านั้นไปพัฒนาต่อเป็นอาชีพเสริมมีรายได้เพิ่มขึ้น เช่น การทำสมุนไพร และน้ำยาอเนกประสงค์ เป็นต้น

“ ในช่วงที่ทางรีสอร์ทประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจนั้นก็มีพนักงานนี้แหละที่อยู่เคียงข้างคอยเป็นกำลังใจและสู้ฝ่าฟันอุปสรรคไปด้วยกันกับเรา พนักงานบางส่วนที่มาจากต่างพื้นที่ทนไม่ได้ลาออกบ้าง แต่พนักงานที่เป็นคนในพื้นที่ก็ยังอยู่และช่วยกันมาจนถึงทุกวันนี้ ”

วิสิธ รัชพันธุ์. ผู้บริหารชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท.

สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2549.

“ ตอนที่เศรษฐกิจแย่ในช่วงนั้นรีสอร์ทของเรากำลังขยายห้องพักพอดีเลยได้รับผลกระทบทั้งหมดทั้งรีสอร์ทเองและพนักงาน บางคนก็ลาออก แต่ป่าไม่ออกเพราะรู้สึกผูกพันกับที่นี่จึงอยู่สู้ร่วมกัน และในที่สุดตอนนี้ รีสอร์ทก็ดีขึ้น เศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาใช้ดีมาก ๆ ทำให้ทางรีสอร์ทลดรายจ่ายได้มาก ป่าเองก็ได้ความรู้ต่างๆ เพิ่มเติมจากการอบรมด้วย ”

เยาวนัย ชุมวรฐายี. พนักงาน.

สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2550.

สิ่งหนึ่งที่ทางชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทได้รับนอกจากจะสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้วนั้นยังสามารถลดต้นทุนของค่าวัตถุดิบในการประกอบอาหารได้อีกด้วย และในขณะเดียวกันก็ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยจากสารพิษ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเมื่อทางรีสอร์ทหันมาส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกผักแบบอินทรีย์ตามที่ตนแนะนำ ผลผลิตที่เกิดขึ้นทางรีสอร์ทจะเป็นผู้รับซื้อไว้ใช้ในการประกอบอาหารของโรงแรมทั้งพืชผักที่รับซื้อจากเกษตรกรหรือจากพนักงานภายในรีสอร์ท ราคาของผลไม้ที่มีราคาถูกลงจากการที่รับซื้อจากเกษตรกรเองโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ไข่ไก่ที่เลี้ยงภายในรีสอร์ท และพืชผักที่ปลูกในบริเวณโรงแรมที่ใช้เป็นพื้นที่สาธิต ทั้งหมดสามารถลดต้นทุนในเรื่องของค่าขนส่งและค่าต่างของสินค้าได้ ผลผลิตที่ได้รับนอกจากจะสดใหม่และมีคุณภาพแล้วนั้นยังก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่พนักงานโดยการนำผักมาขายให้กับชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทและเป็นการสร้างมิตรภาพอันดีให้เกิดขึ้นภายในองค์กรและกับชุมชนอีกด้วย

“ หลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจรีสอร์ทเปลี่ยนแปลงไป อะไรที่สามารถทำเองได้ก็หันมาทำเอง ในส่วนที่ทำได้ก็ต้องซื้อ พนักงานอย่างเราก็มีส่วนช่วยเหลือบ้าง พืชผักผลไม้ที่ปลูกก็นำมาส่งให้กับ

ทางรีสอร์ทไว้ใช้ในการทำอาหารให้ลูกค้า และเราเองก็มีรายได้เพิ่ม
จากเงินเดือนด้วย เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ”

จิระศักดิ์ เรืองหนู, พนักงาน.

สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2549.

ชุมพรคานาน่า รีสอร์ทสามารถลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ทางรีสอร์ทสามารถผลิตเองได้ ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองมากขึ้น ทั้งในเรื่องของน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งทางชุมพรคานาน่า รีสอร์ทสามารถผลิตน้ำมันไบโอดีเซล โดยนำน้ำมันที่ใช้แล้วจากทางห้องครัวมาผ่านขั้นตอนต่างๆ ในการเปลี่ยนสิ่งเจือปนต่างๆ ให้หมดไปแล้วนำน้ำมันนั้นกลับมาใช้ใหม่ในรูปของน้ำมันเชื้อเพลิง เพื่อใช้เป็นพลังงานเชื้อเพลิงให้กับรถที่ใช้ในรีสอร์ท สบู่ ยาสระผม และน้ำยาอเนกประสงค์ที่ใช้ในห้องพักของลูกค้า สำหรับอาหารที่ใช้ในการเลี้ยงไก่ ปุ๋ยที่ใช้ในการบำรุงพืช ถ่านและน้ำส้มควันไม้ที่ได้จากกระบวนการควั่นของการเผาถ่านสามารถนำไปใช้ในสปาเป็นการล้างสารพิษจากร่างกายที่ได้จากการรับประทานอาหารที่มีสารปนเปื้อนของสารพิษ สิ่งเหล่านี้ทางชุมพรคานาน่า รีสอร์ทสามารถผลิตขึ้นเองได้ ทำให้ลดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองโดยการนำสิ่งเหลือใช้มาแปรเปลี่ยนให้มีประโยชน์

4.3.2 เกิดการยอมรับ ยกย่องและเป็นต้นแบบ ในด้านการยอมรับทางธุรกิจและสังคมชุมพรคานาน่า รีสอร์ทเป็นที่รู้จักของคนในสังคมกว้างขึ้นทั้งในวงการธุรกิจและนักท่องเที่ยว สิ่งหนึ่งชุมพรคานาน่า รีสอร์ทได้รับการยอมรับทางธุรกิจมากขึ้นคือ เป็นองค์กรธุรกิจที่ทำเพื่อสังคม ทำให้ชุมพรคานาน่า รีสอร์ทมีโอกาสทางธุรกิจและภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของผู้ทำธุรกิจด้วยขึ้น ขณะเดียวกันการยอมรับทางสังคมก็มากขึ้นด้วย เพราะนอกจากชุมพรคานาน่า รีสอร์ทจะทำเพื่อสังคมแล้วยังก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนอีกด้วย ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้ชุมพรคานาน่า รีสอร์ทมีภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

นอกจากรางวัลรางวัลลูกโลกสีเขียวประจำปี 2549 จากกรปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ชุมพรคานาน่า รีสอร์ทยังได้รับการอ้างอิงในเอกสารต่างๆ ในฐานะองค์กรธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นองค์กรธุรกิจที่นำเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินธุรกิจ (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เป็นต้น) แสดงให้เห็นถึงการยอมรับของสังคมและชุมพรคานาน่า รีสอร์ทก็สามารถเป็นต้นแบบให้กับองค์กรธุรกิจอื่นๆ นำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินธุรกิจได้เช่นกัน การที่ทางชุมพรคานาน่า รีสอร์ทได้รับรางวัลต่างๆ เป็นอีกตัวกระตุ้นหนึ่งที่ทำให้มีลูกค้าต้องการมาพักที่รีสอร์ท ซึ่งพนักงานเองต่างก็กระตือรือร้นในการบริการต้อนรับลูกค้า การประชาสัมพันธ์ของ

ทางรีสอร์ทที่มีตั้งแต่บอร์ดประชาสัมพันธ์ภายในรีสอร์ท การออกสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ที่ต่างก็นำเสนอชมพรวคานา รีสอร์ทในแง่ที่เป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้ชมพรวคานา รีสอร์ทเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของสังคมมากยิ่งขึ้น

ชมพรวคานา รีสอร์ทมีภาพลักษณ์ทางธุรกิจที่ดีและทำให้เกิดการยอมรับจากชาวบ้านในชุมชนและคนในสังคมว่าเป็นการทำเพื่อสังคม สามารถพิสูจน์ให้สังคมเห็นว่าองค์กรธุรกิจของตนเป็นองค์กรที่ช่วยเหลือสังคมอย่างแท้จริงไม่ใช่เป็นเพียงการโฆษณาธุรกิจนั้น ขณะเดียวกันก็สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบทั้งในทางตรงและทางอ้อม ส่งผลให้ชมพรวคานา รีสอร์ทมีโอกาสทางธุรกิจเพิ่มขึ้น เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงภายในวงสังคมและวงการธุรกิจ รวมทั้งสามารถเป็นตัวอย่งให้กับองค์กรธุรกิจอื่นๆ นำเอาไปเป็นแบบอย่างในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นการประชาสัมพันธ์และเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่จะเผยแพร่ชื่อเสียงองค์กรธุรกิจของตนให้เป็นที่รู้จักของผู้คนมากขึ้นด้วยอีกทางหนึ่ง

“ ผลของการพัฒนาชุมชนทำให้ชมพรวคานา รีสอร์ทได้รับผลประโยชน์ตอบแทนกลับมาด้วยเช่นกัน ทั้งในด้านของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพราะชมพรวคานา รีสอร์ท เป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งที่รู้จักช่วยเหลือสังคมทำให้มีภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี และได้รับการยอมรับทางสังคมเพิ่มขึ้นด้วย ”

วิสิธ รักษ์พันธุ์, ผู้บริหารชมพรวคานา รีสอร์ท.

สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2549.

เนื่องจากชมพรวคานา รีสอร์ทมีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมหลายประเภท หากจะแบ่งตามสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548:5-6) แบ่งเป็น 5 ประเภทตามตารางข้างล่างดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

ประเภท	กิจกรรม
การสร้างรายได้	- รับซื้อผลิตผลทางการเกษตรจากชาวบ้านในชุมชน - จ้างคนในท้องถิ่นเป็นพนักงาน
การส่งเสริมการศึกษา	- จัดฝึกอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ศูนย์พหุคูณ - ส่งพนักงานไปฝึกอบรมที่ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง
การรักษาสิ่งแวดล้อม	- ดำน้ำเก็บขยะและปล่อยหอยมือเสือที่เกาะง่ามใหญ่ - ง่าม น้อย - การบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีธรรมชาติ โดยใช้พืชน้ำดูดซับโลหะ - ทำการเกษตรแบบอินทรีย์ เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ
การพัฒนาสังคม	- ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายในชุมชน เช่น กลุ่ม ปลูกข้าว ปลูกกาแฟ และกลุ่มเกษตรอินทรีย์
การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ เพื่อสร้างค่านิยม ที่ดีต่อสังคม	- ให้ความรู้ทางการเกษตร - การสร้างค่านิยมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 ผลของการส่งเสริมการพัฒนาต่อชุมชน

4.4.1 เกิดอาชีพ ทำให้ชาวบ้านมีการประกอบอาชีพที่มั่นคงมากขึ้น เดิมชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร และประมงมีรายได้ที่ไม่แน่นอน หากเป็นฤดูฝนอาจก่อให้เกิดน้ำท่วมทำลายไร่นาของชาวบ้าน ขณะเดียวกันหากเป็นฤดูแล้งก็จะมีน้ำเพียงพอในการทำการเกษตร เพราะบางครั้งแล้งมาก ฤดูมรสุมก็เป็นอีกหนึ่งฤดูที่ก่อให้เกิดผลกระทบในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะประมง เพราะไม่สามารถออกทะเลได้ จากข้อจำกัดต่างๆ ทำให้ชาวบ้านบางส่วนมีรายได้ที่ไม่แน่นอนในการดำเนินชีวิต ดังนั้นหากชาวบ้านมีอาชีพที่มั่นคงรองรับก็จะทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

จากการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ทำให้ชาวบ้านนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น ความรู้จากการทำสบู่ ยาสระผมและน้ำยาเอนกประสงค์ สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาประกอบอาชีพเสริมได้ หากมีการรวมกลุ่มกันในชุมชนสามารถปรับปรุงให้เป็นสินค้าประจำตำบลได้อีกด้วย ความรู้ที่ได้จากการทำเกษตรแบบอินทรีย์ก็สามารถปรับมาใช้กับการทำการเกษตรได้ เพราะหากลดรายจ่ายในเรื่องของปุ๋ยได้แล้ว แม้ว่ารายรับที่ได้จากการขายผลผลิตจะน้อยแต่ก็ไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายในเรื่องของปุ๋ยก็สามารถลดต้นทุนได้ทางหนึ่ง การที่ส่งเสริมให้เกษตรกรทำเกษตรแบบผสมผสานก็เพื่อลดความเสี่ยงในการประกอบอาชีพ เพราะหากปลูกพืชชนิดเดียวเมื่อถึง

ฤดูกาลผลผลิตจะผันผวนทำให้ราคาตกต่ำกำไรที่ได้ไม่คุ้มกับค่าต้นทุน ดังนั้นการปลูกพืชหลายชนิดนอกจากจะมีผลผลิตขายตลอดปีแล้วอัตราความเสี่ยงต่างๆ ย่อมลดลงด้วย

4.4.2 เกิดการเรียนรู้และการรวมกลุ่ม การเรียนรู้ที่ชุมชนได้รับการส่งเสริมการพัฒนา นอกจากจะเป็นทางด้านความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ได้รับการคำแนะนำแล้ว การพัฒนายังก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน

การรวมกลุ่มที่เห็นได้ชัดจากผลของการส่งเสริมการพัฒนา คือ ชาวบ้านในชุมชนที่ประกอบอาชีพเดียวกัน เช่น กลุ่มชาวบ้านที่ปลูกข้าวเหลืองปะทิวเกิดการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์ข้าว นอกจากชาวบ้านจะมีอำนาจต่อรองราคาผลผลิตกับคู่ค้าแล้ว การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าวยังสามารถทำได้ง่ายขึ้นด้วย ขณะเดียวกันชาวบ้านที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ก็จะได้รับผลจากสหกรณ์เป็นรายปีไป ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกสหกรณ์จะมีโอกาสซื้อพันธุ์ข้าว และขายผลผลิตก่อนผู้ที่ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งต่อชุมชนและชาวบ้าน

การรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นในกรณีของกลุ่มสหกรณ์ผู้ปลูกข้าวเหลืองปะทิวเริ่มจากสมาชิก 25 คน ที่มีความสนใจที่จะอนุรักษ์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองของท้องถิ่นคือ ข้าวเหลืองปะทิว ซึ่งเป็นข้าวที่กำลังจะสูญพันธุ์ เพราะมีสายพันธุ์ที่อ่อนแอและไม่ใช่พืชเศรษฐกิจ กลุ่มชาวบ้านเหล่านี้เห็นถึงความสำคัญและต้องการที่จะอนุรักษ์ไว้จึงรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์ โดยโครงสร้างของสหกรณ์ประกอบด้วย

1. ประธาน	นายประยูร เมืองนาโพธิ์
2. รองประธาน	นายสมมิตร อรรถประสิทธิ์
3. เลขานุการ	นางดวงพร นาควิเชียร
4. เภรัญญิก	นางสุกฤษา ทองภูเบศ
5. ประชาสัมพันธ์	นางนิตยา พัทธเวศน์
6. กรรมการ	นายสมญา จิตรประสงค์
7. กรรมการ	นายจำนง ไผญา

การจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ได้รับการส่งเสริมแนะนำจากสหกรณ์จังหวัดทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการและการทำบัญชี ขณะเดียวกันชุมพรคานา ริสอร์ทก็เข้ามาช่วยในเรื่องของการตลาดและการให้ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมของกลุ่มนอกจากจะส่งเสริมการปลูกข้าวเหลืองปะทิวโดยใช้วิธีอินทรีย์แล้วยังเป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องการปลูกข้าวด้วย

4.4.3 ด้านสุขภาพ การส่งเสริมให้เกษตรกรหันกลับมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมี นอกจากจะเป็นการรักษาดินแล้วยังส่งผลดีต่อผลผลิตและสุขภาพของเกษตรกรอีกด้วย เพราะการใช้สารเคมีเป็นเวลานานๆ ในปริมาณที่มากจะส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจ ขณะเดียวกันการฉีดพ่นยาฆ่าแมลงนอกจากจะทำลายเกษตรกรผู้ปลูกแล้ว สารเคมีที่ตกค้างในผลผลิตยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้บริโภคอีกด้วย การฉีดพ่นสารเคมีจะทำให้เกิดการตกค้างในธรรมชาติ เพราะสารเคมีที่ซึมลงดิน อาจกระจายลงสู่แหล่งน้ำทำลายระบบนิเวศอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์จะสามารถรักษาสุขภาพทั้งต่อเกษตรกรและผู้บริโภคแล้ว ยังสามารถช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมโดยทางอ้อมได้อีกด้วย

4.4.4 เกิดกลุ่มเครือข่าย กลุ่มเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน จุดเริ่มต้นมาจากการสนใจที่จะทำในสิ่งเดียวกัน เช่น กลุ่มเครือข่ายที่ให้ความสำคัญกับการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ที่เกิดขึ้น ทั้งกลุ่มปลูกข้าว กลุ่มเกษตรกรบ้านทุ่งหงษ์ กลุ่มปลูกกาแฟ เป็นต้น โดยที่ทั้ง 3 กลุ่มมีแนวคิดที่เหมือนกันต้องการที่จะทำการเกษตรโดยปลอดสารเคมีจึงหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ นอกจากกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่มจะสามารถลดต้นทุนในเรื่องของปุ๋ยได้แล้ว ผลดีด้านต่างๆ ก็ตามมาด้วย การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายทำให้ชาวบ้านสามารถมีเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ทางการเกษตรซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันก็เกิดการขยายตัวของเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ด้วย

4.4.5 เกิดความภาคภูมิใจ การที่นักท่องเที่ยวให้การตอบรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ทางชุมพรคานา รีสอร์ทจัดขึ้น โดยให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้เข้าไปเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน ทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองเป็นอยู่ เช่น ในกรณีที่นักท่องเที่ยวได้ไปทดลองเกี่ยวข้าว ดำนาร่วมกับชาวบ้าน นอกจากจะเป็นประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวแล้ว ตัวชาวบ้านเองก็เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองอีกด้วย ขณะเดียวกันที่กลุ่มชาวบ้านที่ทำเกษตรอินทรีย์ที่บ้านทุ่งหงษ์เกิดความภาคภูมิใจว่า สิ่งที่ตนเองพยายามทำมีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งให้ความสนใจและยอมรับในการเปลี่ยนแปลงที่กลุ่มของตนนำเสนอ

จากการส่งเสริมการพัฒนาโดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในการพัฒนาชุมชน ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ปรับใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องของการประกอบอาชีพ เช่น การทำการเกษตร ซึ่งผู้นำชุมชนหรือตัวแทนชาวบ้านที่ผ่านการฝึกอบรมที่ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลินที่ทางชุมพรคานา รีสอร์ทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ผู้นำเหล่านั้นจะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของตน เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับชาวบ้านในชุมชน เมื่อปฏิบัติจนประสบความสำเร็จก็จะนำความรู้เหล่านั้นไปเผยแพร่หรือถ่ายทอดให้กับชาวบ้านในชุมชนต่อไป

ชาวบ้านในชุมชนเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงหรือวิถีคิดต่างๆ จากการปฏิบัติของผู้นำชุมชนซึ่งเป็นตัวอย่างที่ปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ โดยผู้นำชุมชนต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ชาวบ้านเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร และสามารถนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตหรือการประกอบอาชีพได้อย่างไรผ่านทาง การปฏิบัติ ดังนั้นชาวบ้านที่เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถเข้าใจสิ่งต่างๆ จากการทดลองปฏิบัติจริงทั้งของตนเองและชาวบ้านด้วยตนเอง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจะทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของตนเองได้

การที่ผู้นำชุมชนนำความรู้ต่างๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากชุมพรคานา วิสอร์มาทดลองปฏิบัติ เพื่อเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านในชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ เช่น การทำเกษตรแบบอินทรีย์ การปลูกพืชแบบผสมผสานและการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง เป็นต้น

การทำเกษตรแบบอินทรีย์ ชาวบ้านสามารถลดค่าใช้จ่ายในเรื่องของปุ๋ย เพราะเปลี่ยนจากการใช้ปุ๋ยเคมีมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ชาวบ้านสามารถทำได้เอง ชาวบ้านมีความพอเพียงในการประกอบอาชีพ ไม่ใช่การทำเกษตรเพื่อการค้าให้กับตลาดแต่เป็นการทำเกษตรเพื่อการดำรงชีวิตมากกว่า จากเดิมที่ต้องเร่งผลผลิตเพื่อให้ทันกับความต้องการของตลาดเปลี่ยนมาเป็นการทำเกษตร เพื่อนำรายได้มาใช้จ่ายในการดำรงชีวิตและชาวบ้านให้ความสำคัญกับสุขภาพและความเป็นอยู่ของตนเองมากขึ้น

“ ลุงหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพราะเห็นว่าน่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะสามารถลดค่าใช้จ่ายในเรื่องของปุ๋ยลงได้ ปุ๋ยเคมีเราต้องซื้อ ซื้อแต่ละครั้งก็ใช้เงินมากและที่สำคัญต้องใส่บ่อยมาก เมื่อหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ค่าใช้จ่ายก็ลดลง เพราะสามารถทำได้เอง ในเรื่องของสุขภาพก็ดีขึ้น”

พิชัย จันทร์เพ็ง. ชาวบ้าน,
สัมภาษณ์ 8 กุมภาพันธ์ 2550.

การปลูกพืชแบบผสมผสาน เดิมชาวบ้านจะปลูกพืชตามความต้องการของตลาด ถ้าผลผลิตใดสามารถขายได้ราคาดีชาวบ้านก็จะปลูกชนิดนั้น เพื่อจะได้ตรงตามความต้องการของตลาด เมื่อเป็นเช่นนั้นการใช้สารเคมีเพื่อเร่งผลผลิตจึงมีความจำเป็นอย่างมาก หลังจากนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ชาวบ้านมีความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปมีความพอเพียงในการดำรงชีวิต เช่น รู้จักแบ่งพื้นที่ในสวนปลูกพืชชนิดอื่นๆ ที่สามารถใช้เป็นอาหารในชีวิตประจำวัน เพื่อที่ตนเองจะได้ไม่ต้องออกไปซื้อ สามารถเก็บมารับประทานได้ หากมีมากก็

นำไปแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไปหลังจากชาวบ้านเข้าใจและเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น พืชที่ปลูกในสวนมีความหลากหลายเพื่อที่จะได้สามารถนำผลผลิตไปขายได้ตลอดทั้งปี ชาวบ้านที่มีเนื้อที่มากนอกจากการทำสวนแล้วยังแบ่งพื้นที่ในการเลี้ยงปลา เลี้ยงหมูหรือปลูกต้นไม้ที่สามารถนำมาใช้ในการก่อสร้างได้ เพื่อต้นไม้เหล่านั้นจะได้เป็นทรัพยากรที่ตนใช้ในการสร้างบ้านต่อไป การทำเช่นนั้นนอกจากชาวบ้านจะสามารถพึ่งตนเองได้แล้วยังก่อให้เกิดการคุ้มค่าในการใช้พื้นที่ด้วย

“ ตอนนี้สวนปลูกพืชหลายชนิดมีทั้งไว้สำหรับขาย และมีพืชผักสวนครัวที่สามารถนำมาประกอบอาหารได้ พื้นที่ที่เหลือก็เลี้ยงหมู เลี้ยงปลาไว้สำหรับรับประทานเอง หากมีเหลือมากพอค่อยเอาไปขายหรือแบ่งให้เพื่อนบ้าน พื้นที่ที่เหลือก็ปลูกต้นไม้ที่สามารถนำมาไม้มาสร้างบ้านได้ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องไปซื้อจากที่อื่น ผมสามารถมีอาหารทานโดยที่ไม่ต้องไปตลาด ”

จิตรกร พยุบล. ชาวบ้าน,
สัมภาษณ์ 10 กุมภาพันธ์ 2550.

การดำเนินชีวิตแบบพอเพียง เกิดจากหลายๆ ปัจจัย เมื่อชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ การสามารถลดการพึ่งพาจากภายนอกด้วยเช่นกัน การทำการเกษตรชาวบ้านก็สามารถทำปุ๋ยใช้เองได้ อาหารก็สามารถหาได้เองไม่ต้องไปซื้อ สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้การดำเนินชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้นการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตได้นั้น ทำให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปมีความพอเพียงมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ชาวบ้านในชุมชนสะพลีต่างๆ รับประทานด้วยกันทั้งสิ้น โดยเริ่มแรกมีเพียงไม่กี่หมู่บ้านที่ชาวบ้านเริ่มให้การยอมรับและนำไปปฏิบัติ ส่วนใหญ่จะเป็นหมู่บ้านที่ผู้นำเข้ารับการฝึกอบรมและนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ เมื่อตนเองปฏิบัติได้ผลจึงชักชวนชาวบ้านให้มาปฏิบัติตาม ซึ่งในอนาคตแนวคิดดังกล่าวจะขยายไปยังอีกหลายหมู่บ้าน เพราะปัจจุบันแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดหลักที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา แม้กระทั่งการพัฒนาประเทศยังนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนา ดังนั้นต่อไปการพัฒนาจะต้องให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองมากขึ้น

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาปรับใช้ได้กับทั้งการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพหรือการทำกิจการต่างๆ เพราะแนวคิดดังกล่าวเป็นการสอนให้รู้จักเดินบนทางสายกลาง ต้องรู้จักพอประมาณ พอเพียง รู้จักมีเหตุ มีผล และรู้จักมีภูมิคุ้มกัน หากสามารถปฏิบัติได้ตาม

แนวคิดนี้แล้วไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตหรือการใช้ชีวิตก็จะมีสติมีความรอบคอบมากขึ้น การที่จะเกิดความผิดพลาดต่างๆ ก็มีน้อยลง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การพัฒนาชุมชนเดิมเป็นหน้าที่ของทางภาครัฐ แต่ด้วยภาระหน้าที่มากขึ้นประกอบกับข้อจำกัดของระบบและสถาบัน ซึ่งรวมทั้งลักษณะของงานที่ต้องอาศัยการทำงานอย่างทุ่มเทและต่อเนื่อง ดังนั้นองค์กรพัฒนาเอกชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนา เพราะมีความอิสระและคล่องตัวกว่าในการบริหารจัดการ รวมทั้งสามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่ายกว่าองค์กรภาครัฐ ขณะเดียวกันองค์กรธุรกิจก็เห็นถึงความสำคัญของสังคมและชุมชน จึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอีกเช่นกัน

การส่งเสริมการพัฒนาของทางภาครัฐในช่วงประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา ภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริมเพียงอย่างเดียว โดยที่ประชาชนก็เป็นเพียงผู้รับเท่านั้น การพัฒนาที่เกิดขึ้นทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง การส่งเสริมการพัฒนาของทางภาครัฐเปลี่ยนแปลงไปประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น ซึ่งทำให้การพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น ขณะเดียวกันองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรธุรกิจต่างก็มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเช่นเดียวกับภาครัฐ จึงทำให้การส่งเสริมการพัฒนาของทั้ง 3 องค์กรต่างทำงานเสริมซึ่งกันและกัน โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดการพัฒนาขึ้นในชุมชน

องค์กรธุรกิจเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ด้วยการแสดงออกในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมเช่นเดียวกับทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน แนวคิดความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคมเกิดจากการละลายของธุรกิจต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม จนทำให้เกิดเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญและเกิดการเรียกร้องจากประชาชน แนวคิดความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคมเกิดขึ้นหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมของประเทศอังกฤษและกลายเป็นประเด็นในการประชุมระดับโลกที่กรุงดิโอเดอจาเนโรในปี 2535 การประชุมครั้งนั้นกล่าวถึง “การพัฒนายั่งยืน” เรียกร้องให้เอาใจใส่ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากการมุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แนวคิดความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคมยิ่งทวีความเข้มข้นมากขึ้นเมื่อองค์กรความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) บรรลุเรื่องความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคมไว้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับวิสาหกิจข้ามชาติในปี 2543 ทำให้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมกลายเป็นแนวคิดที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น ซึ่งประเทศไทยเองก็ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดความรับผิดชอบต่อ

สังคมจากต่างประเทศเช่นกัน องค์การธุรกิจที่ติดต่อกับค้าขายกับต่างประเทศจึงต้องให้ความสำคัญกับแนวคิดดังกล่าวเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นกฎระเบียบทางการค้า

เครือข่ายธุรกิจเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมหรือSVNและสถาบันไทยพัฒน์เป็นองค์กรหนึ่งที่ขับเคลื่อนเรื่องแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคมในประเทศไทย เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคมที่ถูกต้องให้กับองค์กรต่างๆ โดยการกระตุ้นให้องค์กรเหล่านั้นเห็นถึงความสำคัญของสังคม สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมพรคาบาน่า ริสอร์ทเป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งที่ได้รับการยอมรับทางสังคมว่า เป็นองค์กรธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยชุมพรคาบาน่า ริสอร์ทได้ถูกอ้างอิงตามเอกสารต่างๆ และได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและสังคม สะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันกระแสแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมต่อสังคมได้เข้ามามีบทบาทกับองค์กรธุรกิจของประเทศไทยเช่นเดียวกับต่างชาติแล้ว

ชุมพรคาบาน่า ริสอร์ทมีพัฒนาการในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคม 3 ช่วงด้วยกัน คือ

ในช่วงแรกที่ชุมพรคาบาน่า ริสอร์ทนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคมมาใช้ในการดำเนินธุรกิจนั้น กระแสแนวคิดนี้ยังไม่เป็นประเด็นสำคัญในการดำเนินธุรกิจของประเทศไทยมากนัก แต่ชุมพรคาบาน่า ริสอร์ทมีแนวคิดส่วนบุคคลที่ว่า “ ชุมชนเปรียบเสมือนรั้วบ้านของเรา” ซึ่งทำให้ชุมพรคาบาน่า ริสอร์ทกับชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและทำงานร่วมกัน

ช่วงที่สอง เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ชุมพรคาบาน่า ริสอร์ทประสบกับปัญหาหนี้สินเป็นจำนวนมาก เพราะอยู่ในช่วงที่ริสอร์ทกำลังขยายตัว ทำให้ต้องหาแนวทางต่างๆ เพื่อมาแก้ไขปัญหาธุรกิจ ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่คุณวรวิสร รัชทรัพย์ ผู้บริหารชุมพรคาบาน่า ริสอร์ทได้พบกับอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ประธานมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ อาจารย์ได้แนะนำให้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ปรับใช้กับการดำเนินธุรกิจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในขั้นที่ 3 ซึ่งเป็นการร่วมมือในลักษณะพึ่งพิงกันสามารถเทียบได้กับแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นหากองค์กรธุรกิจนำแนวคิดไปปฏิบัติจะก่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในทางธุรกิจ เมื่อชุมพรคาบาน่า ริสอร์ทสามารถพึ่งพาตัวเองได้แล้วก็ขยายแนวคิดดังกล่าวไปยังชุมชน โดยผ่านทางศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลิน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในขณะเดียวกันชาวบ้านก็นำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตด้วย

ช่วงที่สาม เป็นช่วงที่กระแสเรื่องแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมีมากขึ้นและกลายเป็นประเด็นสำคัญในการดำเนินธุรกิจ ยิ่งทำให้ชุมพรคาบาน่า ริสอร์ทมั่นใจมากขึ้นที่จะดำเนินธุรกิจตามแนวทางดังกล่าว ซึ่งชุมพรคาบาน่า ริสอร์ทสามารถเป็นตัวอย่างให้กับองค์กรธุรกิจอื่นในการดำเนินธุรกิจโดยประยุกต์แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาที่ยั่งยืนให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจ หากองค์กรธุรกิจอื่นๆ จะนำ

ชุมพรคานาน่า ริสอร์ทไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินธุรกิจก็สามารถประยุกต์ให้เหมาะสมกับธุรกิจของตนเองได้

การที่องค์กรธุรกิจให้ความสำคัญกับเรื่องสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจต่อสังคม ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาที่เกิดขึ้นสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรธุรกิจและสังคมด้วยเช่นกัน การที่ทั่วโลกเห็นถึงความสำคัญทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมจนกำหนดเป็นมาตรฐานทางการค้า นั้น สะท้อนให้เห็นว่าการใส่ใจในเรื่องทั้งหมดเป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรทุกองค์กรควรร่วมมือยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่รับเอาแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมาปฏิบัติ ซึ่งมีหลายหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนและเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าว ดังนั้นเรื่องของ การรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมย่อมไม่ใช่เรื่องที่ไกลตัวอีกต่อไป แต่เป็นเรื่องที่สามารถบ่งบอกได้ถึงการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคตได้ การที่จะพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืนได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย องค์กรธุรกิจเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนา ดังกล่าวได้

5.1.1 บทบาทและกระบวนการที่องค์กรธุรกิจดำเนินงานร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งก่อให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

จากแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่กระตุ้นให้ภาคธุรกิจหันมาให้ความสำคัญกับสังคมเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันก็หันมาช่วยเหลือและส่งเสริมชุมชนในด้านต่างๆ ด้วย ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจต่อชุมชนสามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของแต่ละองค์กรว่าต้องการช่วยเหลือสิ่งใดให้กับสังคมหรือชุมชน ชุมพรคานาน่า ริสอร์ทเป็นอีกหนึ่งองค์กรธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยทางริสอร์ทได้มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. การสนับสนุนความรู้และเทคโนโลยีให้กับชุมชน ในด้านของความรู้ทางการเกษตร การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเกษตร และวิสาหกิจชุมชน ซึ่งชุมชนหรือชาวบ้านก็มีความรู้ในการทำการเกษตรอยู่บ้างแล้ว ชุมพรคานาน่า ริสอร์ทเป็นเพียงผู้ที่เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมให้ชาวบ้านสามารถนำศักยภาพและภูมิปัญญาดั้งเดิมของตนที่มีอยู่มาประยุกต์และปรับใช้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยส่งเสริมให้ความรู้กับชาวบ้านในการทำการเกษตรแบบผสมผสานและปลอดภัยเคมีก็เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและสามารถพึ่งตนเองได้

การส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรแบบผสมผสานและปลอดภัยพิษ เนื่องจาก การทำการเกษตรในช่วงนั้นจะเน้นที่การปลูกพืชเพียงชนิดเดียวและปลูกตามความต้องการของ

ทางตลาด จึงทำให้เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาราคาคาผลผลิตที่ต่ำและเป็นเหตุให้เกษตรกรประสบกับปัญหาการขาดทุน ขณะเดียวกันการปลูกพืชเชิงพาณิชย์มีการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพตรงตามความต้องการของทางตลาด ชาวบ้านจึงต้องประสบกับปัญหาต้นทุนที่สูงเกินความจำเป็นและเป็นปัญหาต่อเนื่องมาจนถึงสุขภาพของตัวเกษตรกรเอง เพราะได้รับสารพิษจากการทำการเกษตร ดังนั้นชุมพรคานา ริสอร์ทจึงได้เข้าไปส่งเสริมให้ความรู้ที่ถูกต้องในการทำการเกษตรทั้งในเรื่องของการทำการเกษตรแบบผสมผสานและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์กับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความรู้ ความเข้าใจและเกิดมิติใหม่ในการทำการเกษตร และเกษตรกรก็สามารถลดต้นทุนรวมถึงมีสุขภาพที่ดีขึ้นด้วย

การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับชาวบ้านเป็นสิ่งจำเป็นและควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจะก่อให้เกิดผลกระทบที่ร้ายแรงได้ เช่นเดียวกับชาวบ้านที่เข้าใจว่าการปลูกพืชเพียงชนิดเดียวและใช้สารเคมีคือหนทางเดียวที่จะทำให้ตนเองมีรายได้ที่ดี ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่ชุมพรคานา ริสอร์ทเข้าไปให้ความรู้และส่งเสริมในด้านต่างๆ เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดทำให้ชุมชนพัฒนาไปในทางที่ถูกต้อง

การส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน สืบเนื่องมาจากการทำเกษตรโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่มีแนวคิดร่วมกันในการทำการเกษตรแบบปลอดภัยไร้สารเคมี จึงร่วมกันจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มผู้ปลูกข้าวเหลืองปะทิว กลุ่มเกษตรกรบ้านทุ่งหงษ์ กลุ่มผู้ปลูกกาแฟอำเภอลำทะเมนชัย ซึ่งชุมพรคานา ริสอร์ทยังให้ความสำคัญกับการทำอาชีพเสริมของชาวบ้าน โดยเข้าไปให้ความรู้ในเรื่องของการทำสบู่ ยาสระผมและน้ำยาเอนกประสงค์ เพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น

การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นหนึ่งในการทำธุรกิจ ซึ่งชาวบ้านอาจจะยังไม่มีความรู้ความชำนาญในด้านการทำธุรกิจ การให้คำแนะนำหรือความรู้ต่างๆ สามารถทำให้ชาวบ้านเกิดความมั่นใจและมั่นคงในการบริหารกิจการต่อไป วิสาหกิจชุมชนเป็นอีกหนึ่งตัวชี้วัดว่าชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เพราะชุมชนสามารถนำเอาศักยภาพและภูมิปัญญาของตนมาประยุกต์ใช้จนเกิดการพัฒนา

2. การก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรม ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลีน (ชุมพรคานา ริสอร์ท) เป็น 1 ใน 16 ศูนย์การเรียนรู้ของมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลีนทำหน้าที่เป็นทั้งสถานที่จัดฝึกอบรมและเป็นแปลงสาธิตในการทำการเกษตรแบบพอเพียง ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลีนเป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชน โดยการเรียนรู้จากของจริงและมีการทดลองปฏิบัติจริง ซึ่งทางศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลีนมีพร้อมทั้งทางด้านบุคลากรและสถานที่ ทำให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เพื่อที่จะนำความรู้ต่างๆ ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้กับตนเองและชุมชน

การก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้เฟลินเป็นอีกหนึ่งบทบาทที่ชุมพรคานา ริสอร์ทสามารถตอบแทนและช่วยเหลือสังคม เพราะศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีที่สุดให้กับชุมชนชาวบ้านสามารถเข้าใจถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง เศรษฐกิจพอเพียงของชุมพรคานา ริสอร์ทเป็นหลักของทางสายกลางเพื่อให้เกิดความสมดุล หลักของความพอเพียงคือ การมีเหตุผล พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อที่จะได้รับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งในเรื่องของการเศรษฐกิจ จิตใจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งชุมพรคานา ริสอร์ทเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างขององค์กรธุรกิจที่ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาและการดำเนินงานของริสอร์ท อย่างได้ผลมาแล้ว

นอกจากนี้บทบาทของชุมพรคานา ริสอร์ทในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการนำศักยภาพของชุมชนมาใช้อย่างเต็มที่ รวมถึงกระบวนการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเผยแพร่ โดยเน้นที่พนักงานของริสอร์ทเป็นลำดับแรก แล้วจึงขยายต่อไปยังชุมชนและเกิดการขยายเครือข่ายออกไปในพื้นที่อื่นๆ

1. เน้นให้พนักงานและชุมชนรู้จักพึ่งตนเอง โดยการส่งเสริมให้พนักงานของชุมพรคานา ริสอร์ทสามารถพึ่งตนเองได้ก่อน เพื่อจะได้สามารถดูแลครอบครัวของตนเองได้ แล้วจึงนำแนวคิดนี้ขยายต่อไปยังชุมชนต่อไป เริ่มจากการจัดตั้งบริษัทจำลองหรือบริษัทอุ้มชูขึ้นภายในองค์กร “บริษัทอุ้มชูไม่จำกัด” เป็นบริษัทที่ตั้งขึ้นเพื่อให้พนักงานและเครือญาตินำผลผลิตของตนเอง เช่น กาแฟ มาส่งขายให้กับทางริสอร์ท ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างคุณวิสร รักษ์พันธุ์กับพนักงาน เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์ ความเข้าใจและยังทำให้พนักงานมีรายได้เพิ่มจากเงินเดือนพนักงานบางส่วนก็นำความรู้ที่ได้จากการอบรมทั้งในเรื่องของการทำสบู่ ยาสระผม และน้ำยาเอนกประสงค์ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกผักปลอดสารเคมีทั้งหมดเป็นความรู้ที่สามารถนำไปสร้างงาน เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ จากนั้นพนักงานก็ได้นำความรู้ต่างๆ ไปเผยแพร่แนะนำให้กับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านต่อๆ กันไปถือเป็นการกระจายความรู้และรายได้ที่ง่ายและสะดวกรวดเร็วที่สุด อีกทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นของการพึ่งตนเองด้วย เมื่อชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้แล้วชุมชนก็จะสามารถเกิดการพัฒนาและพึ่งตนเองได้เช่นกัน การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ แต่ชาวบ้านก็มีปัญหาในเรื่องของการตลาด ดังที่ประธานวงศัใหญ่ (2515:89) กล่าวไว้ว่า การวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรม เรื่องการตลาดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด เพราะรายได้จากการจำหน่ายย่อมต้องเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการ ถ้ามีตลาดหรือลูกค้าอย่างเพียงพอ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมนั้นก็จะมีทุนดำเนินงานต่อไป ฉะนั้นเรื่องตลาดและปริมาณผลิตภัณฑ์จำหน่าย จึงเป็นกุญแจที่สำคัญ เนื่องจากชาวบ้านขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตลาด รวมถึงช่องทางทางการตลาด ดังนั้นองค์กรธุรกิจซึ่งเป็นผู้ที่มี

ความรู้ในเรื่องของการตลาด จึงควรเข้ามาให้การสนับสนุนส่งเสริม เพื่อให้ชาวบ้านมีช่องทางในการค้าขายผลผลิตต่างๆ เช่นเดียวกับกรณีของกลุ่มผู้ปลูกข้าวเหลืองปะทิว กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านทุ่งหงษ์และกาแฟสารสินที่ทางชุมพรคานา ริสอร์ทเป็นทั้งผู้รับซื้อผลผลิตและหาช่องทางทางการตลาดให้ ขณะเดียวกันไขว่ไขว่ที่นำชื่อของพนักงานในริสอร์ท ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงไก่มาตั้งเป็นชื่อของสินค้า ทำให้พนักงานเกิดความภาคภูมิใจและมีความจงรักภักดีต่อองค์กรนั้น นอกจากนี้องค์กรธุรกิจจะสร้างตราสินค้าให้แล้วทางองค์กรธุรกิจยังเป็นผู้ส่งเสริมและหาช่องทางทางการตลาดให้กับพนักงานด้วยเช่นเดียวกับกาแฟไร่สารสิน สารสินก็เป็นตราสินค้าที่เกิดจากชื่อของพนักงานในริสอร์ทเช่นกัน การส่งเสริมทางการตลาดให้กับชาวบ้านหรือชุมชนขององค์กรธุรกิจมีส่วนอย่างยิ่งที่จะพัฒนาความรู้และทักษะเหล่านี้ให้กับชาวบ้าน เพราะองค์กรธุรกิจเป็นองค์กรที่มีความถนัดและความชำนาญทางด้านนี้เป็นอย่างดี

2. การขยายเครือข่ายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทางชุมพรคานา ริสอร์ทส่งเสริมให้กับชาวบ้านและชุมชนได้ขยายเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางทั้งในระดับของอำเภอและจังหวัด ทำให้ชุมพรคานา ริสอร์ทมีเครือข่ายเกษตรกรหลายพื้นที่ ซึ่งเป็นการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเผยแพร่สู่สาธารณชนเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ๆ ของแต่ละพื้นที่ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สามารถปรับใช้ได้กับทุกๆ เรื่อง ทั้งยังเป็นแนวคิดที่มีคนสนใจศึกษาเรียนรู้มากอีกแนวคิดหนึ่ง การที่ชุมพรคานา ริสอร์ทสามารถขยายเครือข่ายได้มากเท่าใดก็เป็นการกระจายความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนได้มากขึ้น

ชุมพรคานา ริสอร์ทเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบญาติมิตรและมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในหลากหลายรูปแบบ แต่กิจกรรมที่เป็นจุดเด่นและแตกต่างจากที่อื่นของชุมพรคานา ริสอร์ท คือ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งชุมพรคานา ริสอร์ทจัดกิจกรรมให้ผู้เข้าพักที่สนใจเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านได้เข้าไปสัมผัสกับวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้านทั้งชาวไร่ ชาวนาและชาวสวน นักท่องเที่ยวได้ทั้งความสนุกและความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในเวลาเดียวกัน การท่องเที่ยวในลักษณะนี้นอกจากนักท่องเที่ยวเองได้ประสบการณ์ที่แปลกใหม่แล้ว ชาวบ้านเองยังรู้สึกภาคภูมิใจที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งในการทำรายได้ให้กับชุมชน ชาวบ้านมีรายได้จากการขายสินค้าและชุมพรคานา ริสอร์ทยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่น่าสนใจและแตกต่างจากที่อื่นด้วย จากกรณีกิจกรรมที่ทำร่วมกันเช่นนี้เป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชนและทำให้การส่งเสริมการพัฒนาของทั้งชุมพรคานา ริสอร์ทและชุมชนมีความร่วมมือกันมากขึ้น

5.1.2 ผลของการพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรธุรกิจ

1. ผลจากการพัฒนาที่ชุมชนคานา ริสอร์ทได้รับ จากการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของชุมชนคานา ริสอร์ท ส่งผลให้ชุมชนคานา ริสอร์ทได้รับผลประโยชน์ตอบแทนมาอย่างธุรกิจของตน ทั้งในด้านของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ด้านเศรษฐกิจ การที่ชุมชนคานา ริสอร์ทนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์กับการดำเนินธุรกิจจนสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้วยังสามารถลดต้นทุนในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของริสอร์ทได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้นำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี ขณะเดียวกันชุมชนคานา ริสอร์ทก็มีภาพลักษณ์และโอกาสทางธุรกิจที่เพิ่มขึ้นด้วย

ด้านสังคม การที่ชุมชนคานา ริสอร์ทเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน ส่วนหนึ่งมาจากการรับผิดชอบต่อสังคมและการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนคานา ริสอร์ทเป็นองค์กรธุรกิจที่เป็นที่รู้จักในวงการธุรกิจและสังคมมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ถือว่าการประชาสัมพันธ์ธุรกิจให้กับสังคมได้รู้จักอีกทางหนึ่งด้วย การพัฒนาจำเป็นที่จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของทั้ง 2 ฝ่ายทั้งชุมชนคานา ริสอร์ทเองและชุมชน จึงจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่สมบูรณ์ ชุมชนคานา ริสอร์ทเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำและความรู้เท่านั้น ชุมชนจะต้องเป็นผู้นำไปประยุกต์ปฏิบัติเอง

ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนคานา ริสอร์ทให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ชุมชนคานา ริสอร์ทปลูกฝังให้พนักงาน ชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว รู้จักดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมโดยไม่ก่อให้เกิดการทำลาย โดยการจัดกิจกรรมรณรงค์ร่วมกันทั้งพนักงาน ชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชนคานา ริสอร์ทและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวต่อไป การทำให้ทรัพยากรธรรมชาติอยู่ได้อย่างยั่งยืนนั้น นอกจากจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมแล้วการรู้จักทดแทนทรัพยากรธรรมชาติที่สูญเสียไปก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ไปอีกนาน

ผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่ายด้วยกันทั้งต่อชุมชนเองและต่อองค์กรธุรกิจ ซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้ทั้งชุมชนและชุมชนคานา ริสอร์ทอยู่ร่วมกันในสังคมและร่วมกันสร้างสิ่งที่ดีให้กับสังคมของตนเองต่อไป การพัฒนาที่จะให้เกิดความยั่งยืนได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายจึงจะประสบความสำเร็จ

ชุมพรคานา รัสเซีย และชุมชนสะพลีเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรธุรกิจในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

2. ผลของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ด้านเศรษฐกิจ หลังจากการพัฒนาแล้วทำให้ชุมชนมีสภาพทางเศรษฐกิจคล่องตัวมีการจับจ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น เพราะชาวบ้านมีรายได้ที่มั่นคงอีกทั้งยังมีรายได้เสริมอีกทางหนึ่งด้วยการส่งเสริมการพัฒนาโดยที่ทางชุมพรคานา รัสเซียที่มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการต้อนรับนักท่องเที่ยวและขายสินค้า

ด้านสังคม การพัฒนาทำให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตและมีความมั่นคงทางอาชีพที่ดีขึ้น ทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้เช่นกัน การที่ชุมชนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงการยอมรับของนักท่องเที่ยวต่อชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้นด้วย ขณะเดียวกันการพัฒนาชุมชนทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายของชุมชน ทำให้สภาพทางสังคมในด้านต่างๆ ของชุมชนพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

ด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทำให้ชุมชนต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและต้องสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติไม่ถูกทำลายไปและยังอยู่ร่วมกับชุมชนไปอีกนาน การอนุรักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่หนึ่งที่พึงกระทำร่วมกันของคนในชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนต้องรู้จักการสร้างทดแทนสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายไปด้วย จึงจะทำให้ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติสืบต่อไป ผลจากการส่งเสริมการพัฒนาทำให้ชาวบ้านเรียนรู้ในเรื่องของการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งจะช่วยไม่ให้เกิดการสร้างสารพิษให้ตกค้างในธรรมชาติ การรู้จักให้ธรรมชาติดูแลระบบนิเวศด้วยตนเอง โดยให้แมลงเป็นผู้กำจัดศัตรูพืชแทนการฉีดพ่นยาฆ่าแมลง การได้รับความรู้ในการอนุรักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้นอกจากการรักษาสิ่งแวดล้อมแล้วยังสร้างจิตสำนึกของการเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่งด้วย

5.1.3 ปัญหาและอุปสรรคของการทำกิจกรรมในการพัฒนาร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรธุรกิจ

1. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคความไม่เข้าใจในการพัฒนา เป็นปัญหาที่เกิดจากชาวบ้านในชุมชนสะพลี เนื่องจากชาวบ้านยังยึดติดกับลักษณะการพัฒนาชุมชนที่ภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือมาตลอด ส่วนชาวบ้านเป็นเพียงผู้รับเท่านั้น เมื่อองค์กรธุรกิจชุมชนพหุคานา ริสอร์ทได้เข้ามาพัฒนา ลักษณะการพัฒนาชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนโดยที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น จึงทำให้ชาวบ้านเกิดการสับสนและขาดความเข้าใจในการพัฒนา การรวมกลุ่มของชุมชนที่จะร่วมการพัฒนาจึงขาดความยั่งยืน ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างล่าช้าและไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์เท่าที่ควร ดังนั้นการสร้าง ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนา ระหว่างชุมชนพหุคานา ริสอร์ทกับชุมชนทั้งในระดับผู้นำและชาวบ้านจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชน การพัฒนาชุมชนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น การมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้านในชุมชนสะพลีกับผู้เข้ามาพัฒนาชุมชน คือ ชุมพหุคานา ริสอร์ท และการมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านในชุมชนสะพลี

การมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้านกับผู้เข้ามาพัฒนาชุมชน เป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากชาวบ้านไม่เข้าใจถึงการพัฒนาชุมชนว่าการพัฒนาจะก่อให้เกิดประโยชน์ให้กับชุมชนของตนเองอย่างไร และชาวบ้านจะได้รับผลประโยชน์อะไร ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548:9-10) กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาว่า ประชาชนในพื้นที่บางส่วนไม่มั่นใจบทบาทของภาคธุรกิจที่เข้าไปช่วยเหลือชุมชน เพราะมองว่าการดำเนินงานของธุรกิจเอกชนส่วนใหญ่แสวงหากำไร โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสังคมโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามาพัฒนาชุมชนขององค์กรธุรกิจชุมชนพหุคานา ริสอร์ท นับว่าเป็นสิ่งใหม่ที่ชาวบ้านเพิ่งได้รับ ซึ่งที่ผ่านมาจะเป็นการพัฒนาชุมชนจากหน่วยงานของรัฐ ดังนั้นอุปสรรคในการพัฒนาของชุมชนพหุคานา ริสอร์ทบางครั้งจึงเกิดขึ้นจากขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชาวบ้านในชุมชนสะพลี

การมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน การพัฒนาชุมชนได้ก็มาจากการมีส่วนร่วมของชาวบ้านทั้งชุมชนเป็นสิ่งที่นำไปสู่การพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาของชาวบ้านในชุมชนสะพลี ได้แก่

1. การขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวม หากปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อตนเองก็จะไม่กระตือรือร้นหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

2. ขาดความรู้ในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนที่มีต่อชุมชน ชาวบ้านยังขาดความรู้ในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของตนเองว่าตนเองมีสิทธิและหน้าที่อย่างไรในการร่วมพัฒนาชุมชน ดังนั้นจึงควรให้ความรู้กับชาวบ้านว่าตนเองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้วยวิธีใดบ้าง เช่น ร่วมคิดวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์หรือร่วมติดตามประเมินผลและควรปลูกฝังให้ชาวบ้านเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของตนเอง

3. การแบ่งกลุ่มแบ่งฝ่าย เช่น ถ้าผู้นำในการพัฒนาเป็นพรรคพวกของตนเองหรือเป็นคนที่ตนเองชอบก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมหรือให้การสนับสนุน หากเป็นอีกฝ่ายหนึ่งก็จะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมไม่ว่าจะกรณีใดๆ ก็ตาม

4. ความเชื่อวิธีการทำเกษตรแบบเก่า ชาวบ้านยังมีความเชื่อและยึดติดกับการส่งเสริมของภาครัฐเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยเคมีว่าสามารถให้ผลผลิตที่ดีกว่า ในขณะที่การส่งเสริมของภาครัฐในปัจจุบันหรือหน่วยงานอื่นๆ เน้นการเกษตรแบบอินทรีย์ แต่ชาวบ้านยังยึดติดกับความเชื่อและความรู้สึกเดิมๆ ทำให้ต้องใช้เวลาในการแปลงเปลี่ยนความเชื่อเหล่านั้น

ซึ่งพัฒนา บุญยรัตพันธุ์ (2549:56-57) กล่าวถึงปัญหาและข้อจำกัดของประชาชนในการพัฒนาว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากประชาชน เนื่องจากประชาชนขาดความสำนึก ขาดความเข้าใจ ขาดความรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตน จึงทำให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนาชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคที่ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปด้วยความลำบากและขาดความร่วมมือในการแก้ปัญหาต่างๆ ของส่วนรวม ถ้ามีผลกระทบหรือได้ประโยชน์กับตนเองจึงจะร่วมมือด้วย นอกจากนี้ชาวบ้านยังให้ความสำคัญต่ออาชีพหลัก ไม่มีเวลาพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

2. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนของชุมพรคานา ริสอร์ท

ปัญหาและอุปสรรคการยอมรับการพัฒนาของชุมชน จากการพัฒนาของชุมพรคานา ริสอร์ทที่มีต่อชุมชนสะพลี ปัญหาประการแรก คือ การทำให้ชาวบ้านยอมรับในสิ่งที่จะเข้าไปพัฒนาซึ่งเป็นเรื่องที่ยากและต้องใช้เวลาในการพิสูจน์ ใช้ความอดทน ความตั้งใจ และต้องทำตัวอย่างให้ดู นานพอสมควร โดยเฉพาะการยอมรับในเรื่องของความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ จากการที่ชุมพรคานา ริสอร์ทนำความรู้และเทคโนโลยีในการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ไปแนะนำให้กับชาวบ้าน ซึ่งแตกต่างไปจากสิ่งที่ชาวบ้านเคยใช้อยู่ จึงเกิดอุปสรรค คือ ชาวบ้านไม่ยอมรับเพราะยังมีความเชื่ออยู่เดิมว่าสิ่งที่ตนเองปฏิบัติต่อกันมานานและยังได้ผลดีอยู่

ปัญหาและอุปสรรคการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาชุมชน หลังจากชุมพรคานา ริสอร์ทได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาและบริหารงานของริสอร์ทได้ผลดีแล้ว จึงได้นำแนวคิดนี้ขยายต่อไปยังชุมชนสะพลี ทั้งในด้านความรู้ทางการเกษตร การรักษา

สิ่งแวดล้อม การสร้างอาชีพเสริม การรวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์ และการสร้างเครือข่าย ระยะแรกมี ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เข้าใจและไม่ยอมรับแนวคิดนี้ ว่าก่อให้เกิดผลดีต่อคุณภาพชีวิตอย่างไร ซึ่งเป็นอุปสรรคที่ชุมชนคาบาน่า รีสอร์ทจะนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปพัฒนา จึงต้องใช้ ความอดทน ชี้แจง พิสูจน์ให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่ดีซึ่งจะเกิดขึ้นกับชาวบ้านและชุมชนในอนาคต ขณะที่ชาวบ้านบางกลุ่มไม่ปฏิเสธที่จะนำแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการประกอบ อาชีพและดำเนินชีวิต แต่ยังไม่มั่นใจจนได้เห็นผลจากบางกลุ่มที่นำแนวคิดนี้มาปรับใช้ได้ดี ก่อน ดังนั้นการที่ชุมชนคาบาน่า รีสอร์ท นำแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปพัฒนาให้กับ ชาวบ้านชุมชนสะพลี จึงต้องใช้เวลาดำเนินการพอสมควร

ปัญหาและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา หากจะ ขจัดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ให้หมดไปจะต้องเรียนรู้ที่จะเข้าใจทั้งสภาพของชุมชนและคนใน ชุมชน เพื่อให้เกิดสัมพันธ์ไมตรีต่อกันและง่ายต่อการเข้าถึงปัญหาต่างๆ มากขึ้น หากเข้าไปเป็น ส่วนหนึ่งของชุมชนได้ปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้นก็จะหมดไป

5.1.4 แนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการเพิ่มศักยภาพเพื่อการพัฒนาชุมชน

บทบาทและกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของชุมชนคาบาน่า รีสอร์ทเป็นการ ส่งเสริมการพัฒนาโดยให้ความสำคัญไปที่ชาวบ้าน โดยการให้ความรู้ฝึกอบรมและส่งเสริมการ พัฒนาชุมชน ชาวบ้านเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาดัง นั้นการส่งเสริมการพัฒนาโดยเน้นไปที่ตัวบุคคลจึงเป็นการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนมากกว่า เมื่อชาวบ้านมีความรู้ความสามารถก็จะทำให้นำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาชุมชนต่อไป

การเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาชุมชนสามารถทำได้หลายรูปแบบ ซึ่งชุมชนคาบาน่า รีสอร์ทมุ่งเน้นไปที่การทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยเริ่มต้นจากการให้ความรู้ทางด้านการเกษตร การส่งเสริมอาชีพ และการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนจึงทำให้ชาวบ้านสามารถดูแลและพึ่งพาตนเองได้ ขณะเดียวกันก็พัฒนาความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมและดึงเอาศักยภาพของชาวบ้านที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ทั้งในเรื่องของการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เช่น การรักษาพันธุ์ข้าวเหลืองปะทิว ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองของอำเภอปะทิวท้องถิ่น ข้าวพันธุ์เหลืองปะทิวมีความพิเศษที่ความเหนียวนุ่มของเมล็ดข้าวแตกต่างกว่าข้าวพันธุ์อื่นๆ ทั่วไป แต่ด้วยลักษณะพันธุ์ข้าวที่อ่อนแอไม่แข็งแรงเหมือนข้าวพันธุ์อื่นๆ จึงทำให้ชาวบ้านหันไปปลูกข้าวหอมมะลิแทนเพราะสายพันธุ์ดังกล่าวได้มีการปรับปรุงให้มีความแข็งแรงทนทานมากกว่า จากกรณีนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการไม่ได้นำทรัพยากรที่มีค่าของท้องถิ่นมาเป็นปัจจัยในการพัฒนา เพื่อเพิ่ม ศักยภาพในการพัฒนาชุมชน

แนวทางและมาตรการที่ชุมชนพรคานา ริสอร์ทนำมาใช้ในการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาชุมชนเป็นการสร้างจิตสำนึกร่วมกันของชาวบ้านให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อเกิดความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญและเป็นแหล่งความรู้ให้กับชุมชน หากทรัพยากรธรรมชาติสูญเสียไปแหล่งอาหารและภูมิปัญญาดั้งเดิมก็สูญหายไปด้วย

หากจะกล่าวถึงแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการเพิ่มศักยภาพเพื่อการพัฒนาชุมชนในระดับของนโยบาย แนวทางที่เหมาะสมควรให้ความสำคัญกับชาวบ้านซึ่งมีศักยภาพในตนเองและเคารพในภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้ง 2 ปัจจัยสามารถเป็นตัวบ่งบอกได้ถึงสภาพของพื้นที่หรือชุมชน มีส่วนทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดมาตรการในการพัฒนา จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงทั้ง 2 ปัจจัยที่กล่าวมา และมาตรการที่จะดำเนินการจำเป็นที่จะต้องสอดคล้องกับแต่ละชุมชนมากกว่าการที่จะกำหนดเป็นนโยบายรวม ซึ่งจะทำให้การพัฒนาดังกล่าวไม่ได้นำเอาศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

จากการศึกษาถึงบทบาทขององค์กรธุรกิจในการส่งเสริมการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนา โดยการร่วมมือระหว่างชุมชนสะพลีกับชุมชนพรคานา ริสอร์ท ทำให้ทราบว่าองค์กรธุรกิจก็เป็นอีกหนึ่งองค์กรที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน นอกจากองค์กรภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งองค์กรธุรกิจได้นำเอาแนวคิดในเรื่องของความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสังคมมาประยุกต์ร่วมกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เป็นแนวคิดหลักในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ขณะเดียวกันการส่งเสริมและพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดทั้งวิสาหกิจชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้วยกันและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อชุมชนและสังคม

ผลจากการศึกษาดังกล่าว สามารถนำไปเป็นแนวทางสำหรับองค์กรธุรกิจ เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายและมาตรการในพัฒนาชุมชน โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาในพื้นที่อื่นๆ การส่งเสริมในเรื่องของวิสาหกิจชุมชนเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นการนำศักยภาพและภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพจึงจะถือเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน การส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้านถือเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น เมื่อชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้แล้วชุมชนก็จะเกิด

การพัฒนาตามมา ซึ่งกิตติ อมตชีวิน (2548:281-284) กล่าวถึง การส่งเสริมอาชีพของประชาชน ในระดับปฏิบัติ 5 ประเด็น คือ ความพร้อมของประชาชน การสำรวจตลาดเบื้องต้น การส่งเสริม การผลิตและการตลาด การส่งเสริมธุรกิจของประชาชน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและ เครือข่าย ดังนั้นการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านความพร้อมของชุมชน องค์การธุรกิจที่จะส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนต้องเตรียมความพร้อมของชุมชนดังต่อไปนี้

1.1 ผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพ ถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ ผู้นำที่มีศักยภาพต้องมีลักษณะเด่นคือ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เสียสละเพื่อส่วนรวมและมีความซื่อสัตย์

1.2 ทักษะความรู้และความชำนาญ เช่น กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านทุ่งหงษ์ที่นำความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการทำการเกษตร ขณะเดียวกันก็นำความรู้เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์ไปถ่ายทอดให้กับชุมชนจนเป็นที่ยอมรับของชุมชน หลังจากนั้นจึงลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร

1.3 ทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น ชุมชนสะพลีมีการทำประมงและการปลูกข้าวเหลืองปะทิว ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมืองของอำเภอปะทิว จึงควรส่งเสริมการทำวิสาหกิจชุมชนให้มีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรหรือวัตถุดิบที่ท้องถิ่นมีอยู่

1.4 สภาพแวดล้อมในชุมชน หากชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวการส่งเสริมต้องสอดคล้องกับการท่องเที่ยว

1.5 เงินทุน ปัญหาที่สำคัญในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนคือ เงินทุนในการสนับสนุน ซึ่งเงินทุนนั้นควรให้สมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการระดมทุนด้วย จึงจะทำให้สมาชิก รู้จักบริหารจัดการกลุ่ม และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

1.6 การรวมกลุ่ม เป็นอีกประเด็นที่มีความสำคัญกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ซึ่งพัฒน์ บุญรัตพันธุ์ (2549:56) กล่าวว่า การรวมกลุ่มเป็นการสร้างพลังความสามารถให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มชาวนาหรือสหกรณ์ กลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มแบบรวมคน พอกิจกรรมนั้นดำเนินไปได้ระยะหนึ่ง หรือสิ้นสุดลงกลุ่มก็จะเสื่อมสลายไป ดังนั้นการส่งเสริมการรวมกลุ่มที่จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน ควรให้การส่งเสริมในเรื่องของการศึกษา และทรรคนะศรัทธาของประชาชนในเรื่องของการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง

2. ด้านการตลาด องค์การธุรกิจต้องร่วมกับชุมชนในการศึกษาถึงความต้องการของตลาดว่า สอดคล้องกับสินค้าที่กลุ่มผลิตได้หรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตสินค้าสิน โดยอาจลองนำสินค้าที่ทางกลุ่มผลิตได้ไปขายยังตลาดก่อน เพื่อเป็นการสำรวจความต้องการของ

ผู้บริโภคและความเหมาะสมของตลาด และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงสินค้าและตรวจสอบความเหมาะสมของตลาด ขณะเดียวกันพัฒนา บุญยรัตพันธุ์ (2549:57) กล่าวว่า ชาวชนบทยังไม่มี ความเข้าใจในเรื่องการตลาด ความเคลื่อนไหวของราคาสินค้า ขาดพลังในการต่อรองรวมถึงขาดแคลนเครดิต ทำให้ชาวบ้านตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพ่อค้าคนกลาง ดังนั้นภาคธุรกิจหรือองค์กรธุรกิจที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องของการตลาดดีควรให้การแนะนำและส่งเสริมความรู้ทางการตลาดให้กับชาวบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านมีอำนาจต่อรองทางการค้ามากขึ้น

3. ส่งเสริมการผลิตและการตลาด

3.1 ส่งเสริมการผลิตโดยการเพิ่มทักษะความรู้ในการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดและให้การรับรองคุณภาพ

3.2 ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีอยู่ เพื่อลดต้นทุนในการผลิต

3.3 ส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มให้สามารถทำการผลิต การจำหน่ายและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

3.4 ส่งเสริมการตลาดโดยการขยายตลาดให้กว้างขวางมากขึ้น

3.5 ส่งเสริมปรับปรุงสินค้า และขยายประเภทของสินค้าให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด

4. การส่งเสริมธุรกิจชุมชน เกิดจากการพัฒนากลุ่มที่ไม่เหมือนกันดังนี้

4.1 กลุ่มธุรกิจในระยะแรกเริ่ม เป็นการรวมกลุ่มอาชีพในระยะเริ่มต้น การจัดการองค์กรเป็นคณะกรรมการรับผิดชอบในแต่ละด้าน มีการจัดทำบัญชี – การเงินแบบง่ายๆ มีระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่ม และการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิก ธุรกิจชุมชนในระยะนี้อาจอยู่ในรูปของร้านค้าชุมชนหรือศูนย์สาธิตการตลาดเป็นการเรียนรู้การค้าขายธุรกิจของสมาชิก การส่งเสริมธุรกิจในกลุ่มดังกล่าวเป็นการสอนทักษะในการจัดการธุรกิจเบื้องต้น

4.2 กลุ่มธุรกิจเครือข่ายชุมชน เป็นการรวมกลุ่มอาชีพโดยมีเอกชนเป็นผู้จัดการธุรกิจ สมาชิกของกลุ่มมีบทบาทเฉพาะการผลิตตามผู้จัดการบอกกล่าว การส่งเสริมกลุ่มดังกล่าวควรเป็นการเพิ่มทักษะในการผลิตและเงินลงทุนสนับสนุน

4.3 กลุ่มธุรกิจสหกรณ์ เป็นกลุ่มธุรกิจในรูปแบบทางการมีกฎหมายรองรับ ซึ่งกลุ่มธุรกิจนี้ควรส่งเสริมในด้านของการมีส่วนร่วมของสมาชิกและการบริหารจัดการในรูปแบบของสหกรณ์

4.4 กลุ่มธุรกิจในรูปแบบของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด เป็นการจัดรูปแบบธุรกิจตามกฎหมายเป็นการค้าในระบบตลาดเสรี จึงควรส่งเสริมในเรื่องของเงินทุนและการบริหารจัดการให้กับกลุ่ม

5. สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนทั้งด้านการค้า เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

การส่งเสริมวิสาหกิจที่ดีควรจะส่งเสริมให้ชุมชนนำทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนมาพัฒนาเป็นสินค้า เพราะนอกจากจะลดต้นทุนทางการผลิตต่างๆ เช่น ค่าขนส่ง ค่าวัตถุดิบแล้ว ยังเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าอีกด้วย ในกรณีของชุมชนสะพลีการส่งเสริมให้ชาวบ้านพัฒนาอาหารทะเลเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น การทำกะปิ หรือปลาทอด ปลาตากแห้งนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสม เพราะชุมชนสะพลีมีพื้นที่อยู่ติดกับทะเล ดังนั้นหากพัฒนาผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้จะเป็นการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้อย่างคุ้มค่า สิ่งหนึ่งที่ชุมชนสะพลีได้เปรียบกว่าชุมชนอื่น เพราะอาหารทะเลดังกล่าวเป็นอาหารที่สดและชาวบ้านต่างก็ประกอบอาชีพทางการประมงด้วย ดังนั้นจึงเห็นว่าหากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่จะเข้ามาส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะเป็นการเหมาะสมกับชุมชนสะพลี

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนข้างต้นเป็นเพียงการแนะนำองค์กรธุรกิจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นกรณีขององค์กรธุรกิจดังกล่าวอยู่ในในพื้นที่ที่ทำการศึกษานั้น หากเป็นองค์กรธุรกิจที่อยู่ในพื้นที่อื่นที่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนควรที่จะเริ่มจากการศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. สภาพของชุมชนที่องค์กรธุรกิจจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนว่า ลักษณะของชุมชนทั้งในเรื่องของภูมิศาสตร์และทรัพยากรท้องถิ่น รวมถึงอาชีพหลักของชุมชนอะไร เพื่อจะได้เข้าใจลักษณะของชุมชนได้อย่างชัดเจน

2. ศึกษาสภาพในชุมชนดังกล่าวที่จะเข้าไปส่งเสริมนั้นมีการรวมกลุ่มอะไรอยู่บ้างแล้ว กลุ่มเหล่านั้นต้องการให้เข้าไปส่งเสริมอะไรบ้าง เพื่อให้การส่งเสริมเป็นไปตามความต้องการของชุมชน

ดังนั้นควรมุ่งเน้นไปที่ประเด็นทั้ง 2 เป็นสำคัญก่อนที่จะเข้าไปส่งเสริมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถนำเอาศักยภาพและภูมิปัญญาที่มีอยู่ออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ สำหรับการเตรียมตัวขององค์กรธุรกิจที่จะเข้าไปส่งเสริมการพัฒนาชุมชนนั้น องค์กรธุรกิจเองจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อที่จะได้นำแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาให้กับชุมชน โดยที่องค์กรธุรกิจอาจจะไปศึกษาดูงานจากองค์กรธุรกิจอื่นที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องจากสังคมว่า เป็นองค์กรธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะได้นำความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ปรับใช้กับธุรกิจและชุมชนของตน สำหรับการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนควรยึดหลักการดังต่อไปนี้

1. ควรให้ชุมชนรู้จักวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากชุมชนสามารถผลิตสินค้าได้ แต่ขาดช่องทางทางการตลาด องค์การธุรกิจซึ่งมีความรู้ความชำนาญในเรื่องของการตลาดควรให้คำแนะนำแก่ชุมชนรวมถึงเป็นช่องทางหนึ่งให้กับชุมชนด้วย

2. ควรให้ชุมชนรู้จักการจัดการการผลิต การตลาดและการบริโภคร่วมกัน โดยที่ชุมชนต้องสร้างวงจรเศรษฐกิจชุมชนขึ้นมา เพื่อเชื่อมโยงศักยภาพของชุมชนเข้ากับการผลิตซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้

เป้าหมายหลักของวิสาหกิจชุมชนคือ การสามารถพึ่งพาตนเองได้ การพอเพียงซึ่งเน้นความเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลผลิตรวมถึงทางด้านของทรัพยากร ขณะเดียวกันการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยนำเอาภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์มาเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เมื่อชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ชุมชนก็จะเกิดการพัฒนายั่งยืนเช่นกัน

ผลจากการศึกษาครั้งนี้อาจไม่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในพื้นที่หรือชุมชนบางแห่งได้ เพราะในแต่ละพื้นที่มีปัจจัยและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน แต่หากนำไปศึกษาต่อเพื่อประยุกต์ปรับใช้ให้เข้ากับปัจจัยแวดล้อมของแต่ละพื้นที่แล้ว ผลการศึกษาครั้งนี้ก็สามารถเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนได้

5.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาถึงผลจากการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาว่าชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในรูปแบบใด และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงไปกำหนดเป็นแนวนโยบายหรือมาตรการในการพัฒนาชุมชนอื่นได้อย่างไรบ้าง ซึ่งจะสอดคล้องกับความต้องการของประเทศที่ต้องการให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กลไกกรรมธรรมชาติ. มูลนิธิ, พัฒนากลไกกรรมธรรมชาติสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : เอ็ม แอล ศรีเอชเอ็น แอนด์ พรีนติ้ง จำกัด, 2549.
- กรรณิกา ชมดี. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภีตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- กิตติ อมตชีวิน. แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพประชาชนในภาวะเศรษฐกิจยุคIMF. รายงานการวิจัย, 2548.
- กฤษณา นิลศรี. วิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก. วารสารส่งเสริมการเกษตร. 12 (ธันวาคม 2545) : 68 - 71.
- กองทุนไทย. มูลนิธิ, สู่การให้ที่แตกต่าง : การศึกษาวิจัย รูปแบบ ลักษณะ และกลไกของการให้เพื่อสังคม. กรุงเทพฯ, 2547.
- กองทุนสนับสนุนการวิจัย. สำนักงาน, เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2549.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงาน, ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมกิจเอกชนเพื่อเป็นทุนทางสังคม. กรุงเทพฯ, 2548.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณะ และภูมิปัญญา จังหวัดชุมพร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.
- คณิงนิจ ศรีบัวเยี่ยม และคณะ. แนวทางการส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก. รายงานการวิจัย, 2544.
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน. รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยปี 2550, 2550.
- จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร. ความยากจน : สถานการณ์และบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน. กรุงเทพฯ : เอดิชั่นเพรส โปรดักส์ จำกัด, 2546.
- จงพิศ ศิริรัตน์. สภาพแวดล้อมทางธุรกิจในโครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในภาคใต้. รายงานการวิจัยคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547.
- จีรพรรณ กาญจนะจิตร. การพัฒนาชุมชน. ภาควิชาสังคมวิทยา - มานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.

- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การบริหารงานพัฒนาชนบท : การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท.
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2527.
- ชัยพัฒนา. มูลนิธิ, เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. (มิถุนายน), 2547.
- ชัยพัฒนา. มูลนิธิ, เศรษฐกิจพอเพียงทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 ตามรอย
พระยุคลบาท. ธันวาคม, 2548.
- ชินรัตน์ สมสืบ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ, 2539.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐและพิทยา ว่องกุล. วิสาหกิจชุมชน : กลไกเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพฯ :
เอดิชั่น เพรส โปรดักส์ จำกัด, 2545.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. การบริหารการพัฒนา ความหมาย เนื้อหา แนวทางและปัญหา. กรุงเทพฯ : โรง
พิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคณะ. การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2534.
- ทิวทอง หงส์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภากการพิมพ์,
2527.
- ธวัช ทันโตภาส. พัฒนาชุมชนกับงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม, 2529.
- ธีระวัฒน์ เจริญราษฎร์. ธุรกิจชุมชน วิถีทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน:กรณีศึกษาบ้านหนองไผ่น้อย.
รายงานการวิจัย, 2546.
- ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล. เศรษฐศาสตร์พอเพียง. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.),
2544.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. กลวิธีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน.
กรุงเทพฯ, 2527.
- ประสาน วงศ์ใหญ่. การพัฒนาชนบท 4 แบบ. กรุงเทพฯ : นครหลวง, 2515.
- ประเวศ วะสี. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม : แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ :
หมอชาวบ้าน, 2542.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ. สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549.
- พรนพ พุกกะพันธ์. จริยธรรมทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์, 2544.
- พรทิพย์ สัมปัตตะวานิช. การตลาดเพื่อสังคม. กรุงเทพฯ : วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาลัทธิธรรมศาสตร์, 2547.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. การสร้างพลังชุมชน โดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : เลิฟและลิฟ
เพรส จำกัด, 2549.

- พัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี. สำนักงาน, "วิสาหกิจชุมชน". วารสารส่งเสริมการเกษตร.198 (มีนาคม 2547) : 8 - 9.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. ประชาคมวิจัย. 6 (มีนาคม-เมษายน 2549) : 43.
- พิราบขาวซีเอสอาร์. ประชาชาติธุรกิจ. (23-25เมษายน 2550) : 34.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. บททวนการพัฒนาชนบทไทย.กรุงเทพฯ : ดีแอนด์ เอส, 2525.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ตามรอยพระยุคลบาทสู่เศรษฐกิจพอเพียง : มิติใหม่ของการพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร. กรุงเทพฯ : พี.พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2544.
- มนตรี กรรพุมมาลย์. แนวคิดและการปฏิบัติ : เอกสารประกอบการสอนวิชาความรู้เบื้องต้นการพัฒนาชุมชน. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.
- ลิขิต ธีรเวคิน. การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- เลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมการเกษตร. สำนักงาน, พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ, 2548.
- วัฒน์รักษ์ มิ่งมณีนาคิน. การพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. การพัฒนาต้องมาจากประชาชน: ภาพประมวลของการพัฒนาประเทศ (บางบทสรุป จากงานเวทีชาวบ้าน34) ในวิฑูรย์ ปัญญากุล (บรรณาธิการ) การพัฒนาชุมชนต้องมาจากประชาชน. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2535.
- วิทยา จันทรวงศ์ศรี. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.
- วิทยากร เชียงกุล. พัฒนาการแบบยั่งยืนกับการแก้ปัญหาคนจน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2547.
- สมบูรณ์ ศรีวัฒนะตระกูล. กลยุทธ์การสื่อสารและประสิทธิภาพของโครงการประชาร่วมใจประหยัดไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สมพร เทพสิทธิ์า. เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา, 2547.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- สุदारตน์ เจริญเกตุมงคล. บทบาทการมีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีมีชุมชนบางจาก สหกรณ์การเกษตร บึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

สุดาวดี ดิษฐกิจ. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกระทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งตามธรรมชาติ ศึกษากรณี ชุมชนสาครลี อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาคศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

สุเทพ เทือกสุบรรณ. สรุปการสัมมนา โอกาสและบทบาทของธุรกิจกับการพัฒนาชนบทยุคใหม่. กรุงเทพฯ : มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย, 2529.

สุภาพร พิศาลบุตร. จริยธรรมทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรินต์ติ้ง, 2544.

สุภารักษ์ จุตระกุล. การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการทิ้งขยะประเภทเพื่อการหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการ ประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สุเมธ ตันติเวชกุล. ใต้เบื้องพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ : มติชน, 2549.

สุริชัย หวันแก้ว. การพัฒนาที่ยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์กับทิศทางประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

เสรี พงศ์พิศ. ชาวบ้านชวนคิด ภาพนิมิตรการพัฒนา. กรุงเทพฯ : พลังปัญญา, 2548.

อมรเทพ สังข์สิงห์. ปัจจัยทางการตลาดสำหรับวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาโรงงานแป้งขนมจีน อำเภอหนองปีดำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2546.

อสมมา มังกรชัย. “ องค์กรธุรกิจพิทักษ์โลก ” นิตยสาร MBA. 86 (สิงหาคม 2549) : 61.

อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยมและคณาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์. วารสารเศรษฐศาสตร์ศรีนครินทร์ วิโรฒ 2 (สิงหาคม 2549) :72-81.

อุตสาหกรรมสาร. วิสาหกิจชุมชน. วารสารอุตสาหกรรมสาร 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2548) : 30-34.

Smart Kolektiv. Corporate Social Responsibility in Serbia: Attitude of The General Public. Profit, Non - profit, Public Sector leaders in Serbia towards the concept of Social Responsibility. Responsible Business Initiative Serbia. Serbia, 2005.

United Nations Development Program 2002. Corporate Social Responsibility in India 2002.

การสัมภาษณ์

กาญจนา แย้มไสภิศ. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2549

จัด ทองฉิม. พัฒนาการอำเภอปะทิว. สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2549

- จิตรกร พยุบอล. ชาวบ้าน, สัมภาษณ์ 10 กุมภาพันธ์ 2550.
- จิระศักดิ์ เรืองหนู. พนักงาน. สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2549.
- ตรัยรัตน์ อิศรภาพ. เกษตรอำเภอปะทิว. สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2550
- ประกิต บุญสนอง. พนักงาน. สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2550
- พิชัย จันทร์เพ็ง. ชาวบ้าน, สัมภาษณ์ 8 กุมภาพันธ์ 2550.
- พรพิมล บุญชู. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2550.
- เยาวนัย ชุมวรฐายี. พนักงาน. สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2550.
- วิสร รัชพันธุ์. ผู้บริหารชุมชนพรคานา รีสอร์ท. สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2549.
- วาสนา จันสุรีย์. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2549.
- วิวัฒน์ ศัลยกำธร. ประธานมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ. สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2549.
- ศศิวิมล สุวรรณศรี. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2549.
- สมพร สิ้นชนะ. นายกองจัดการบริหารสวนตำบลสะพลี. สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2549.
- สารสิน สดากกร. พนักงานชุมชนพรคานา รีสอร์ท. สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2549
- สุภาพร สุวรรณศรี. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2550.

WEBSITE

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. พ.ร.บ.วิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://www.dip.go.th/Highlight/view.asp?ItemID=15> (20 เมษายน 2550)
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?Tabid=62> (25 กรกฎาคม 2549)
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p10/plan10/data/report_1248/1.pdf (20 เมษายน 2550)
- ความรับผิดชอบขององค์กรธุรกิจต่อสังคม. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.exim.go.th/doc/research/article/CSR.pdf> (20 เมษายน 2550)
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ . (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
http://www.undp.or.th/NHDR_2007/pdf/TH_Press%20Release%20NHDR%202007.pdf (25 มีนาคม 2550)

ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : <http://www.e-biz-travel.com/thailand-hotels-tours/chumphon-cabana-resort-diving/images/chumphon-cabana-resort-diving-center-resort-plan.jpg> (16 สิงหาคม 2549)

แผนที่จังหวัดชุมพร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f6/Amphoe-Chumphon.png/150px-Amphoe-Chumphon.png> (20 เมษายน 2550)

พัฒนาชุมชนจังหวัดชุมพร, สำนักงาน. อำเภอปะทิว (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://cddweb.cdd.go.th/chumphon/Patew.htm#MapAtTopOfPage> (8 กันยายน 2549)

พัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักงาน, แผนแม่บทชุมชน (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.rmutl.ac.th/sml/th3/view-news.php?ct_sid=83 (20 เมษายน 2550)

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. แผนที่ประเทศไทย (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://images.google.co.th/imgres?imgurl=http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/45/Thailand-Bangkok.png&imgrefurl_ (20 เมษายน 2550)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก : คำถามในการศึกษา

1. พัฒนาการอำเภอปะทิว เกษตรอำเภอปะทิว และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สะพลีสะพลี

1.1 บทบาทและกระบวนการในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี

- หน่วยงานมีนโยบายในการพัฒนาชุมชนอย่างไร
- บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี
- องค์กรภาครัฐใช้กระบวนการใดในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี

1.2 ผลของการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี

- ผลของการส่งเสริมการพัฒนา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนสะพลี
อย่างไร

1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี

- ในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี ประสบปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

2. ผู้บริหารชุมชนพรคานา ริสอร์ท

2.1 ทั่วไป

- จุดเปลี่ยนที่ทำให้หันมาทำงานพัฒนาร่วมกับชุมชนสะพลี

- เหตุใดจึงเลือกแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ และการพัฒนาชุมชนสะพลี

- ชุมชนสะพลีได้อะไรจากการพัฒนาบ้าง

- คิดว่าชุมชนเกิดการพัฒนาหรือต้องส่งเสริมในด้านใดเพิ่มเติมอีกหรือไม่

- องค์กรภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนให้การสนับสนุนธุรกิจของคุณในการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง

2.2 บทบาทและกระบวนการในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลีเป็นอย่างไร

2.3 ผลของการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลีเป็นอย่างไร

2.4 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี

- จากการทำงานร่วมกับชุมชนสะพลี ประสบปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

3. พนักงานชุมชนพรคานา ริสอร์ท ชาวบ้านชุมชนสะพลี และผู้แทนองค์กรชุมชน

3.1 ทั่วไป

- ก่อนการส่งเสริมพัฒนาโดยหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรธุรกิจ ชุมชนสะพลี มีสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร

- ชุมชนสะพลีเกิดการพัฒนาและสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้นหรือไม่

- ชุมชนต้องการให้ส่งเสริมอะไรเพิ่มเติมอีกบ้าง

- ชาวบ้านมีส่วนร่วมอะไรบ้างในการพัฒนาชุมชน
- ชาวบ้านเกิดการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชนหรือไม่ อะไรบ้าง

3.2 ผลของการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี

- หลังการส่งเสริมการพัฒนา ชุมชนสะพลีเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
- ชุมชนได้รับอะไรจากการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลีบ้าง

3.3 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสะพลี

- ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานร่วมกับชุมพรคานาน่า รีสอร์ท

4. ประธานมูลนิธิสิทธิธรรมธรรมชาติ

- ในมุมมองของอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร และมีส่วนในการพัฒนาอย่างไรบ้าง

- ทำไมอาจารย์จึงแนะนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมพรคานาน่า รีสอร์ท แล้วอาจารย์ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้กับชุมพรคานาน่า รีสอร์ทอย่างไรบ้าง

- อาจารย์ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปแนะนำกลุ่มอื่นหรือองค์กรอื่นบ้างหรือไม่

- ก่อนการแนะนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงชุมพรคานาน่า รีสอร์ทและชุมชนเป็นอย่างไร

5. ผู้เข้าพักชุมพรคานาน่า รีสอร์ท

- ทำไมจึงเลือกมาพักที่ชุมพรคานาน่า รีสอร์ท

- ทราบเรื่องการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารรีสอร์ทหรือไม่

- ทางชุมพรคานาน่า รีสอร์ทมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความพอเพียงหรือการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างไรบ้าง

- คิดว่าสามารถนำความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

ภาคผนวก ข : โปรแกรมฝึกอบรมของศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลิน

โปรแกรม 1 คืน 2 วัน
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลิน

วันที่หนึ่ง

13.00	เดินทางถึงชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทท(ศูนย์เฟลิน)
14.00 – 16.00	ศึกษาดูงานตามฐานของศูนย์ - ปุ๋ยน้ำ - ปุ๋ยเม็ด - บ้านคนมีน้ำยา (ผลิตแชมพู/สบู่เหลว/น้ำยาซักผ้า/อเนกประสงค์) - ไปโอดีเซล - อาหารไก่/อาหารปลา - การเผาถ่านความร้อนสูง/น้ำส้มควันไม้
16.00 – 18.00	สรุปความรู้ที่ได้จากฐานงาน
18.00 – 19.00	รับประทานอาหารเย็น
19.00 – 21.00	กิจกรรม

วันที่สอง

06.00 – 07.00	ออกกำลังกาย/ฝึกทนายชายหาด
08.00 – 09.00	รับประทานอาหารเช้า
09.00 – 12.00	ชมสวนเกษตรอินทรีย์ 100% บ้านทุ่งหงษ์
12.00 – 13.00	รับประทานอาหารกลางวันแบบพื้นบ้านที่บ้านทุ่งหงษ์
13.00	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

พักโดม 600 บาทต่อคน (50 คนขึ้นไป)
พักโรงแรม 1,000 บาทต่อคน

โปรแกรม 2 คืน 3 วัน
ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลีน

วันที่หนึ่ง

13.00	เดินทางถึงชุมพรคานาน่า รีสอร์ท (เข้าที่พัก)
14.00 – 17.00	ฟังบรรยายเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวข้องกับธุรกิจโรงแรมได้อย่างไร/ดู VCD
17.00 – 18.00	พักผ่อนตามอัธยาศัย
18.00 – 19.00	รับประทานอาหารเย็น
19.00 – 21.00	ดู VCD/ พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
21.00	พักผ่อน

วันที่สอง

06.00 – 07.00	ออกกำลังกาย/ฟังทนายชายหาด
08.00 – 09.00	รับประทานอาหารเช้า
09.00 – 11.30	ศึกษาดูงานตามฐานต่างๆ - ปุ๋ยน้ำ - ปุ๋ยอินเตอร์อัดเม็ด - บ้านคนมีน้ำยา - ไบโอดีเซล - มุมคนเอาถ่าน
11.30 – 12.00	เดินทางไปหมู่บ้านทุ่งหงษ์
12.00 – 13.00	รับประทานอาหารกลางวันที่บ้านทุ่งหงษ์
13.00 – 16.00	ชมสวนเกษตรอินทรีย์ 100%
16.00 – 16.30	เดินทางกลับชุมพรคานาน่า รีสอร์ท/พักผ่อนตามอัธยาศัย
18.00 – 19.00	รับประทานอาหารเย็น
19.00 – 21.00	สรุปแนวคิดและสิ่งที่ได้รับ
21.00	พักผ่อน

วันที่สาม

06.00 – 07.00	ออกกำลังกาย/ฝึกทนายชายหาด
08.00 – 09.00	รับประทานอาหารเช้า
09.00	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

พักโตม (รวมกัน) 600 บาทต่อคน
พักโรงแรม (ห้องละ 2 คน) 1,100 ต่อคนต่อคืน
รวมอาหารเช้า/เที่ยง/เย็น/อาหารว่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โปรแกรม 4 คืน 5 วัน
ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลีน

วันที่หนึ่ง

09.00 – 12.00	ลงทะเบียน
13.00 – 17.00	ปฐมนิเทศบรรยาย “หลักการ/ปรัชญา/แนวคิด/เศรษฐกิจพอเพียง”
19.00 – 22.00	เปิดสมองเปิดความคิด

วันที่สอง

05.00 – 08.00	พัฒนาพลังงาน พลังจิต และพลังปัญญา
09.00 – 12.00	หลักกสิกรรมธรรมชาติ
13.00 – 15.00	ชมศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
15.00 – 17.00	ฝึกภาคสนามลงแปลงสาธิต
19.00 – 22.00	ชีวิตในดิน

วันที่สาม

05.00 – 08.00	พัฒนาพลังงาน พลังจิต และพลังปัญญา
09.00 – 12.00	เศรษฐกิจพอเพียงของคนแถวหน้า
13.00 – 17.00	ฝึกปฏิบัติ/เทคนิคการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ/คนเอาถ่าน - น้ำส้มควันไม้ - น้ำสกัดชีวภาพ - ปุ๋ยอินทรีย์ - ฮอริโมนผสมนไฟร
19.00 – 22.00	สรุป/ทบทวน/นำเสนอ

วันที่สี่

05.00 – 08.00	พัฒนาพลังงาน พลังจิต และพลังปัญญา
09.00 – 12.00	การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์วาระแห่งชาติ
13.00 – 17.00	วิถีมินิปัญญาไทยกับการพึ่งพาตนเอง/ปฏิบัติ “คนมีน้ำยา” - น้ำยาเอนกประสงค์ - น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ - แชมพูผสมนไฟร

19.00 – 22.00 ทำแผนยุทธศาสตร์

วันที่ห้า

05.00 – 08.00 พัฒนาพลังกาย พลังจิต และพลังปัญญา

09.00 – 10.30 กระบวนการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์/เส้นทางสู่

- ความสำเร็จ

- บันได 5 ขั้น

- สัจจะอธิษฐาน

10.30 – 12.00

ปิดการอบรม

- มอบวุฒิบัตร

- มอบจรรยาบรรณ

- มอบภารกิจ

13.00

เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

พักโตม 3,000 บาทต่อคน

พักโรงแรม 4,000 บาทต่อคน

ที่มา : ข้อมูลจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเฟลิน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค : ข้อมูลพนักงานชมพุดาบาน่า รีสอร์ท

แผนกบริการ

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
1	หญิง	นาตยา บุญจ้านงค์	32	17ปี	สระบุรี
2	หญิง	นฤมล ขวัญทอง	28	10ปี	สามเสียม
3	ชาย	วีระพัฒน์ จันทร์สน	19	4 เดือน	สระบุรี
4	หญิง	รจนา สุวรรณนิม	25	8ปี	สวี
5	ชาย	วุฒิเวช พรหมศิลา	28	9ปี	สามเสียม
6	หญิง	กึ่งนาง สุมาวรรณ	44	6ปี	นาชะอัง
7	ชาย	พรเทพ สิงห์สนิท	25	2ปี	สระบุรี
8	ชาย	สุพจน์ ทินชนะะถิน	25	5เดือน	สระบุรี
9	หญิง	จ๋านงจิตร สุดงาม	24	2ปี	หนองเพ
10	ชาย	วิศณุ วิประนงงค์	24	2ปี	ตะโก
11	หญิง	อรุณวรรณ สอนสุทธิ	24	2เดือน	หลังสวน

แผนกครัว

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
12	หญิง	วิเชียร ชิมสกุล	36	13ปี	สระบุรี
13	หญิง	สมจิตร หงส์สะพาน	46	15ปี	สระบุรี
14	หญิง	มณีรัตน์ พรหมศิลา	32	16ปี	สระบุรี
15	หญิง	เดือนเพ็ญ สมวงศ์	36	14ปี	จ.อุดรธานี
16	หญิง	สุนันท์ บุญจ้านงค์	60	25ปี	สระบุรี
17	ชาย	สมคิด สุชีพ	38	5ปี	สระบุรี
18	หญิง	ละดล นกงาม	34	3ปี	สระบุรี
19	หญิง	ลำไย สุพาพงษ์	49	5ปี	นาชะอัง
20	หญิง	อุทัยทิพย์ เพชรวงค์	34	2ปี	หนองเพ
21	หญิง	เรณู ปราบเป็รื่อง	40	1ปี	สระบุรี
22	หญิง	นฤดี ภิมภิรานนท์	26	3ปี	บางสะพาน

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
23	หญิง	พนิดา พินิจชอบ	42	6ปี	กทม.
24	หญิง	พรวณี บุญมี	41	1 ปี	สระบุรี
25	หญิง	จริยา บุญจํารงค์	25	3ปี	สระบุรี
26	หญิง	สมพักตร์ แย้มไสพิศ	50	5ปี	สระบุรี
27	หญิง	จตุพร ปานมิตี	48	5ปี	สระบุรี
28	หญิง	มลฤดี วรรณสวัสดิ์	29	5ปี	นาชะอัง
29	หญิง	อรัญญา สังข์ห้อง	40	4ปี	นาชะอัง
30	หญิง	สายฝน มะลิเสน	35	3ปี	สระบุรี
31	หญิง	รัตนา ประทับทอง	28	2เดือน	สระบุรี

แผนกบัญชีและการเงิน

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
32	ชาย	สารสิน สดากกร	38	14ปี	สระบุรี
33	หญิง	กาญจนา สุขแจ่ม	45	15ปี	อ.เมือง
34	หญิง	สายพิน แซ่ห่าน	29	10ปี	สามเสียม
35	ชาย	ดำรง สังก์กล้า	28	10ปี	รับร้อ
36	หญิง	สุภาณี หงส์สะพาน	29	5ปี	สามเสียม
37	หญิง	นพรัตน์ อินทร์สุธา	28	6ปี	สระบุรี
38	หญิง	เจริญศิริ หิตชนะนา	28	10ปี	ตะโก
39	หญิง	สมร วนิชาชีวะ	42	4ปี	นาชะอัง
40	หญิง	พนิดา บุญจํารงค์	29	3ปี	สระบุรี

แผนกต้อนรับ

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
41	หญิง	ทิพวรรณ ภู่งษ์	25	3เดือน	ท่าช้าง
42	หญิง	ศรัญญา หงส์สะพาน	30	3ปี	สระบุรี
43	ชาย	จีรศักดิ์ เรืองหนู	29	11ปี	สามเสียม
44	ชาย	วิชัย ศรีสุวรรณ	34	9ปี	สระบุรี

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
45	ชาย	วิเชียร ปันม้า	45	8ปี	สระบุรี
46	หญิง	วิชญดา ปันมา	24	8ปี	สระบุรี
47	หญิง	พัชรี มือสันทัด	27	2เดือน	ปะทิว
48	ชาย	วิชัย บุญธรรม	40	4ปี	จ.ระนอง
49	ชาย	อนันท์ แซ่โหล	34	4ปี	ท่าแซะ
50	ชาย	ชนะพงษ์ เสมแดง	25	1ปี	ท่ายาง
51	ชาย	ธวัช บรรจงราช	28	5ปี	จ.นครศรีธรรมราช
52	ชาย	เอกชัย แก้ววินน์	26	2ปี	อ.เมือง

แผนกสวนและบริเวณ

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
53	ชาย	ประธาน พันธकार	60	25ปี	สระบุรี
54	หญิง	เดือน ชุมวรฐายี	62	20ปี	นาชะอัง
55	ชาย	ดำรง ปรีชาชน	55	12ปี	นาชะอัง
56	หญิง	เพียง ศรีสงคราม	75	19ปี	นาชะอัง
57	หญิง	สุวรรณ ปรีชาชน	38	7ปี	นาชะอัง
58	ชาย	สุโข ทองสุธิ์	32	4ปี	นาชะอัง
59	หญิง	นิรา ฉิมณี	30	11ปี	นาชะอัง
60	หญิง	มาลี พรหมรักษ์	30	4ปี	นาชะอัง

แผนกรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวก

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
61	ชาย	ปรีชา สารประดิษฐ์	36	6ปี	นาชะอัง
62	ชาย	ชิน คำภา	36	5ปี	นาชะอัง
63	ชาย	ทวิศักดิ์ สมเพชร	36	2ปี	นาชะอัง
64	ชาย	สุนทร แก้ววิสัย	30	4ปี	ปะทิว
65	ชาย	เอกอุดม ศรีเกตุ	20	1ปี	สระบุรี
66	ชาย	กฤษฎา สิงห์พล	25	2เดือน	จ.ประจวบคีรีขันธ์

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
67	ชาย	สนธยา สมบัตินา	38	17ปี	สามเสียม
68	ชาย	สำเนา สารประดิษฐ์	52	16ปี	นาชะอัง
69	ชาย	จิตพัฒน์ เปรื่องปราชน์	27	5ปี	ท่ายาง
70	ชาย	สราวุฒิ พัฒนวงศ์	31	4ปี	นาชะอัง
71	ชาย	จีระพงษ์ สุขาพงศ์	27	3ปี	นาชะอัง

แผนกแม่บ้าน

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
72	หญิง	เยาวนัย ชุมวรฐายี	50	20ปี	นาชะอัง
73	หญิง	อรรญา พลนิต	48	18ปี	หนองเพ
74	หญิง	เพ็ญพัทธ์ รสมิตร	38	15ปี	สะพาน
75	หญิง	เสาวณี ธนสาร	36	16ปี	สะพาน
76	หญิง	ประไพ ไชยนิมิตร	35	12ปี	สะพาน
77	หญิง	สิริพร จุลบุตร	39	11ปี	สะพาน
78	หญิง	พันทิพย์ ภาชานิก	34	14ปี	สะพาน
79	หญิง	ยุวดี สมนาม	30	15ปี	สะพาน
80	หญิง	พรรณี ชาญสอน	42	15ปี	สะพาน
81	หญิง	วิมล หนูแก้ว	35	5ปี	สะพาน
82	หญิง	ทองพันธ์ อุ่นภิรมย์	34	12ปี	สะพาน
83	หญิง	บานเย็น คงเจริญ	35	10ปี	จ.เพชรบุรี
84	หญิง	จรรยา เสียมศักดิ์	34	5ปี	สามเสียม
85	หญิง	ยินดี ทองปาน	35	5ปี	สามเสียม
86	หญิง	อุษา กาลพิมล	35	4ปี	สามเสียม
87	หญิง	ฉวีวรรณ จันทร์อุดม	34	13ปี	สะพาน
88	หญิง	รัตนา ฉิมณี	34	4ปี	นาชะอัง
89	หญิง	มณฑา แก้วละมัย	35	5ปี	สะพาน
90	หญิง	อ่อน ทินจันทร์	28	3ปี	นาชะอัง
91	หญิง	ปริศนา สิงห์สนิท	34	2ปี	สะพาน
92	หญิง	ทับทิม สร้างเลียน	28	4ปี	สะพาน

แผนกค้ำน้ำ

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
93	ชาย	ชัยชัย เทวบุญ	30	19ปี	สามเสียม
94	ชาย	สุพงษ์ แก้วไพฑูรย์	36	15ปี	สระพลี
95	ชาย	เสนอ กล่อมสงค์	46	10ปี	ท่าแซะ
96	ชาย	ทงศักดิ์ นวลจังหวด	34	6ปี	ปะทิว
97	ชาย	ประกิต บุญสนอง	30	9ปี	ท่าแซะ
98	ชาย	อานาจ บุญจำนงค์	30	4ปี	สระพลี
99	ชาย	พจน์ชลิต มาตา	34	6ปี	ระนอง
100	ชาย	วารี ศรีสงคราม	38	13ปี	สามเสียม
101	ชาย	สถาพร จันทร์นฤเบศ	39	5ปี	สระพลี
102	ชาย	สันติ ฝอยทอง	28	7ปี	ปากน้ำ
103	ชาย	วรรณรัตน์ พัฒนวงศ์	27	5ปี	นาชะอัง
104	ชาย	ว่อง เพ็งนวม	48	2ปี	สระพลี
105	ชาย	วีรศักดิ์ พันธการ	28	5ปี	สระพลี
106	ชาย	ปราณีท จันทร์มณี	38	3ปี	ท่าแซะ
107	ชาย	โยเมน วัชรราช	28	12ปี	จ.ตราด
108	ชาย	เวียนน่า	-	-	อังกฤษ

สำนักงานที่กทม.

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
109	หญิง	ชุติกานัญจน์ สุริยเหลือองขจร	40	15ปี	กทม.
110	หญิง	ลำจวน มหาวง	29	10ปี	กทม.
111	หญิง	สมพิศ หวายเกษม	45	5ปี	กทม.

แผนกกีฬา

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
112	ชาย	สุคนธ์ แยมสุคนธ์	29	8ปี	อ.เมือง

แผนกร้านของที่ระลึก

ลำดับที่	เพศ	ชื่อ/นามสกุล	อายุ/ปี	อายุงาน	ภูมิลำเนา
113	หญิง	ไพรินทร์ พรหมนุ้ย	38	6ปี	จ.สิงห์บุรี
114	หญิง	วิภา ทองรักษา	32	14ปี	สระบุรี

ที่มา : ข้อมูลจากชมุชมพรคาบาน่า รีสอร์ท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง : ประสบการณ์ในพื้นที่ทำการวิจัย

เมื่อเดินทางถึงชุมพรคานา ริสอร์ทจะเห็นหาดทรายสีขาวทอดตัวยาวไปตามแนวเส้นโค้งของชายฝั่งทะเล ทะเลที่นี่ลักษณะเป็นอ่าวมีภูเขาขนาดทั้ง 2 ด้าน ผืนน้ำทะเลใสสีคราม หาดทรายสวยแห่งนี้มีชื่อว่า “หาดทุ่งวัวแล่น” ชาวบ้านเล่าถึงความเป็นมาของหาดทุ่งวัวแล่นว่า เกิดจากวัว 2 ตัว ได้เกิดต่อสู้กันมาเป็นระยะทางหลายกิโลเมตรเป็นเวลาหลายวัน จนมาถึงที่อ่าวนี้ก็ยังไม่หยุด วัวตัวแรกวิ่งหนีลงไปทะเลและวัวตัวที่ 2 วิ่งตามไปต่อสู้กันในทะเล ในที่สุดทั้ง 2 ตัวก็ตายในทะเล จึงเรียกกหาดทรายนี้ว่า “หาดทุ่งวัวแล่น”

ชุมพรคานา ริสอร์ท เป็นริสอร์ทที่มีนักท่องเที่ยวรู้จักกันดีโดยทั่วไป เป็นสถานที่พักที่มีบรรยากาศดี สงบ หาดทรายที่สวยงาม มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งและมีกิจกรรมดำน้ำเชิงอนุรักษ์ จึงได้ถูกจัดตั้งเป็นศูนย์ดำน้ำขึ้นอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดชุมพร แต่ละปีจึงมีนักท่องเที่ยวมาเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ก็มีกิจกรรมทางทะเล เช่น ดำน้ำดูปะการัง ตกหมึกแล้วชุมพรคานา ริสอร์ทยังได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การล่องแพที่อำเภอพะโต๊ะ การเที่ยวชมนาข้าวเหลืองประทิว และสวนเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมต่างๆ ที่ชุมพรคานา ริสอร์ทจัดขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน และมีประสบการณ์ที่แปลกใหม่

กิจกรรมดำน้ำและตกหมึกเป็นกิจกรรมที่ทางริสอร์ทจัดขึ้นเป็นเวลานานหลายปีแล้ว กิจกรรมการดำน้ำ จัดให้มีการดำน้ำเก็บขยะ การปล่อยหอยมือเสือลงทะเลในทุกๆ ปี ซึ่งเป็นการรณรงค์การรักษาสิ่งแวดล้อมด้วย กิจกรรมตกหมึกทำให้นักท่องเที่ยวได้เพลิดเพลินไปกับการตกหมึกในเวลากลางวันและได้รับประทานอาหารทะเลที่สดด้วย

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ชุมพรคานา ริสอร์ทจัดขึ้น ผู้ศึกษาได้มีโอกาสเดินทางไปเก็บข้อมูลร่วมกับนักท่องเที่ยว ทำให้ได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ จากการทำกิจกรรม เช่น กิจกรรมเที่ยวชมนาข้าวเหลืองประทิวที่อำเภอปะทิว จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงการทำนา เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว เป็นต้น ข้าวเหลืองประทิวเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองของอำเภอประทิว ซึ่งเป็นพันธุ์ที่หายากเพราะชาวบ้านปลูกเพียง 363 ไร่ ข้าวเหลืองประทิวมีลักษณะพิเศษที่ความเหนียวนุ่มของเมล็ดข้าว นักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในนาจะได้รับประทานข้าวและไก่อบฟาง ในภาชนะที่ทำมาจากกะลามะพร้าว ทำให้นักท่องเที่ยวได้ทั้งประสบการณ์ในการทำนาและได้รับประทานอาหารในบรรยากาศของทุ่งนาด้วย เช่นเดียวกับการไปเที่ยวสวนเกษตรอินทรีย์บ้านทุ่งหงษ์ที่อำเภอเมืองชุมพร นักท่องเที่ยวจะได้ชิมส้มโชกุนและผลไม้ต่างๆ ตามฤดูกาลที่ปลูกโดยการใช้น้ำอินทรีย์แทนการใช้น้ำปุ๋ยเคมี

นอกจากกิจกรรม ที่กล่าวมาแล้ว ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทยังมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพลินเป็นศูนย์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นการนำแนวคิดทฤษฎี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานด้านต่างๆ ศูนย์การเรียนรู้เพลิน ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณด้านหลังของรีสอร์ท มีฐานการเรียนรู้หลายฐาน เช่น โรงทำนํ้ายาทำความสะอาด โรงทำปุ๋ยและอาหารสัตว์ โรงทำนํ้ามันไบโอดีเซล โรงเผาถ่าน และโรงสีข้าวแบบโบราณ เป็นต้น โดยให้ผู้ที่เข้าฝึกอบรมและผู้สนใจได้เรียนรู้ถึงวิธีการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งผู้ศึกษาก็ได้ เข้าร่วมกิจกรรมในการเป็นผู้ช่วยวิทยากรที่ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทจัดฝึกอบรมในครั้งนั้น นอกจากนี้พื้นที่ว่างบริเวณรอบๆ สระน้ำถูกเปลี่ยนเป็นแปลงนาข้าวสาธิตและบ่อน้ำบาดาลเสีย ภายใต้อาคาร รีสอร์ท จึงทำให้ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ทแตกต่างจากรีสอร์ทอื่น แล้วยังมีบรรยากาศความเป็นธรรมชาติสร้างความร่มรื่นให้กับรีสอร์ทด้วย

ทุกฝ่าย 3 โมงของแต่ละวันทางรีสอร์ทจะมีกิจกรรมเที่ยวชมสวนเพลินและมีอาหาร เครื่องดื่มต่างๆ ให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย อาหารและเครื่องดื่มทำจากสมุนไพรให้บริการกับผู้ที่ เข้าร่วมกิจกรรม เช่น เมี่ยงคำ ขนมปังที่ทำจากข้าวกล้อง และมีบริการแช่มือแช่เท้าในน้ำส้มควัน ไม้กับถ่านซึ่งเป็นการล้างพิษจากร่างกาย นักท่องเที่ยวและผู้มาพักในรีสอร์ทต่างก็ประทับใจใน กิจกรรมที่ทางรีสอร์ทจัดขึ้น

ขณะที่การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์และการสังเกตสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ชุมชนสะพลีพบว่า ชาวบ้านให้ผลสะท้อนกลับในการส่งเสริมการพัฒนาขององค์กรธุรกิจ เป็นไปในทางที่ดี ส่วนการส่งเสริมการพัฒนาจากทางภาครัฐก็ยังคงดำเนินไปตามระบบราชการ ซึ่ง ชาวบ้านก็มีความเข้าใจในการทำงานของราชการ นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้นำความรู้และแนวคิด หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองด้วย ในการเดินทางเก็บข้อมูล จากชาวบ้านระยะแรกยังไม่ได้รับความร่วมมือมากนัก จึงต้องเดินทางไปหลายครั้งจนชาวบ้านไม่ รู้สึกว่าเป็นคนแปลกหน้า จนเกิดบรรยากาศที่ดีต่อกันในเวลาต่อมาทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไป อย่างราบรื่น

ความประทับใจต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการลงภาคสนามเก็บข้อมูลทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ นอกจากจะได้ข้อมูลตามเป้าหมายแล้ว ยังได้รับประสบการณ์เรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ และยังได้รับการต้อนรับที่ดีจากผู้บริหาร พนักงานของชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท เจ้าหน้าที่ของ ภาครัฐและชาวบ้านตำบลสะพลีอย่างอบอุ่น ซึ่งทำให้การทำงานในพื้นที่เป็นไปด้วยความสะดวก ราบรื่น แม้ในบางครั้งจะเกิดปัญหาอุปสรรคบ้างแต่ก็สามารถแก้ไขผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

ภาคผนวก จ : ภาพประกอบการวิจัย

ภาพที่ 1 หาดทุ่งวัวแล่น

ภาพที่ 2 กิจกรรมดำน้ำ

ภาพที่ 3 กิจกรรมเที่ยวชมนาข้าวเหลืองปะทิว

ภาพที่ 4 กิจกรรมเที่ยวสวนเกษตรอินทรีย์บ้านทุ่งหงษ์

ภาพที่ 5 โรงทำน้ำยา

ภาพที่ 6 น้ำมันไบโอดีเซล

ภาพที่ 7 โรงสีข้าวโบราณ

ภาพที่ 8 สวนเพลิน

ภาพที่ 9 เมียงค้ำ ขนมปังที่ทำจากข้าวกล้องและเครื่องดื่มสมุนไพร

ภาพที่ 10 กิจกรรมล้างพิษแช่มือแช่เท้าจากน้ำส้มควันไม้กับถ่าน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววิษุพัทธ์ ชีวะสารณ์ เกิดเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 ที่จังหวัดยะลา สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดปัตตานี สำเร็จการศึกษาปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (บริหารทรัพยากรมนุษย์) จากภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการศึกษา 2547 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทบริหารบัณฑิต ปีการศึกษา 2548 ในสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย